

Bendrojo lavinimo mokyklos
programos

Istorija

V- XII klasei

LT 7-8(1,99)

Bendrojo lavinimo mokyklos : programos istorija ; V - XII klasei /
Lietuvos Respublikos Svetimo ir Mokslo Ministerija. [Parengė: Evaldas
Bakonis ; Rimantas Jokimaitis ; E. Manelis]. - Vilnius : Leidybos Centras,
1999. - 111 S.

Einheitssacht.: Lehrplan <Lietuva> / Geschichte / 1999

Nebent.: Programos istorija

ISBN 9986-03-421-3

2002/3089

Georg-Eckert-Institut BS78

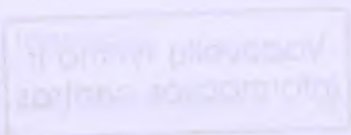
1 286 365 3

LIETUVOS RESPUBLIKOS
ŠVIETIMO IR MOKSLO MINISTERIJA

Bendrojo lavinimo mokyklos
programos

Istorija

V- XII klasei

0 LEIDYKLA
CENTRAS

VILNIUS
1999

Parengė E. Bakonis, R. Jokimaitis, E. Manelis

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos leista naudoti
1999 07 26, Nr. 19

Georg-Eckert-Institut
für internationale
Schulbuchforschung
Braunschweig
-Schulbuchbibliothek -

2002/3089

Vadovėlių tyrimo ir
informacijos centras

L
Z-8
(1,99)

© Parengimas.

E. Bakonis,
R. Jokimaitis,
E. Manelis, 1999

ISBN 9986-03-421-3

ISTORIJOS PROGRAMA V–XII KLASĖMS

IŽANGA

Istorijos paskirtis – padėti moksleiviams formuoti istorinę sąmonę, supratiimą, kad šiandienos pasaulis yra istoriškai sąlygotas žmonijos ilgaamžės raidos rezultatas. Mokantis istorijos nuosekliai susipažįstama su svarbiausiomis istorinėmis epochomis, istorinės raidos mechanizmu, tautos ir žmogaus vaidmeniu istorijoje, perprantama istorijos sąvokų reikšmė, išmokstama savarankiškai apmąstyti ir vertinti istorinę patirtį. Istorijos pažinimas, istorinės informacijos analizės įgūdžiai, įgyti šio dalyko pamokose, padeda suvokti pasaulio ir savo krašto problemas, jas dalykiškai analizuoti ir vertinti. Dalyko turinys, mokymo metodai, mokytojo ir moksleivių santykiai pamokų metu formuoja moksleivio vertybių sistemą, grindžiamą demokratijos, humanizmo, tolerancijos, solidarumo, bendradarbiavimo idealais. Ugdoma asmenybė, siekianti ir galinti gyventi demokratinėje visuomenėje.

Istorijos pažinimas yra viena svarbiausių prielaidų tokioms vertybėms:

- pasitikėjimas demokratinėmis institucijomis ir pagarba joms, pasirengimas bendradarbiauti;
- pagarba žmogaus teisėms, tolerancija;
- socialinio teisingumo siekis;
- šališkumo, prietarų ir stereotipų identifikavimas ir vengimas;
- kritinis ir kūrybinis mąstymas.

Šios ir kitos vertybės yra vienas svarbiausių istorijos dalyko turinio atrankos kriterijų bei mokymosi (studijų) objektų. Į jas kreipiamas dėmesys nustatant galutinius istorijos mokymo tikslus.

Istorijos pamokos turi padėti moksleiviams:

- pažinti ir suprasti pasaulio ir Lietuvos gyvenimą praeityje;
- susiformuoti istorinio proceso chronologinės sekos vaizdą, grindžiamą epochinės reikšmės įvykių žinojimu;
- išsiugdyti gebėjimą skirti faktus ir nuomones apie juos, pastebėti klaidas ir šališkumus;
- išsiugdyti supratimą, kad dabartis yra istoriškai sąlygota;
- išsiugdyti kritinį mąstymą, gebėjimą vertinti nuomones ir versijas, formuoti savo požiūrį ir nuomonę;

- suprasti, kad istorinis pasakojimas yra tik hipotetinis praeities priartinimas, priklausąs ir nuo šaltinių, ir nuo tyrėjų metodologijos;
- išmokti rinkti ir analizuoti įvairiuose šaltiniuose esančią informaciją, kritiškai vertinti ją atsižvelgiant į istorinio laikotarpio sąlygas, daryti pagrįstas išvadas;
- kurtis pasaulėžiūrą, grindžiamą humanizmo, demokratijos ir kultūrinėmis tautos vertybėmis;
- ugdytis domėjimąsi savo tautos ir pasaulio patirtimi, pagarbą kultūriniam praeities kartų palikimui;
- suvokti savo tautinį, kultūrinį identitetą, išsiugdyti tautinę, kultūrinę ir pilietinę savimonę.

Siekiami, kad moksleiviai pažintų ir suvoktų:

- svarbiausius Lietuvos, Europos ir pasaulio istorinės raidos faktus bei reiškinius, jų sąsajas ir prasmę;
- istorijos raidą lemiančius veiksnius, jų tarpusavio sąveiką;
- esminius pagrindinių istorinių epochų bruožus;
- politinių, teisinių, socialinių, ūkinių ir kultūrinių struktūrų istorinę kaitą ir tarpusavio sąsajas;
- asmens, visuomenės socialinių grupių ir tautos vaidmenį istorijoje;
- Lietuvos ir lietuvių tautos istorinio likimo savitumą;
- istorinį šiuolaikinės demokratijos ir dabartinės žmogaus sąmonės formavimosi kelią;
- pagrindinius istoriko darbo principus.

Plėtojami moksleivių gebėjimai:

- analizuoti istorinius faktus ir problemas atsižvelgiant į laikotarpio ir vietos sąlygas;
- jungti istorinius faktus į prasminę visumą, nustatyti reiškinių priežastis, padarinius, kitus tarpusavio ryšius;
- suprasti galimybę skirtingai interpretuoti tuos pačius istorinius faktus, įvairius argumentus ir gebėti juos lyginti bei vertinti;
- identifikuoti praeities visuomenės gyvenimo problemas, išvelgti svarbiausias šiuolaikinės visuomenės problemas;
- argumentuotai žodžiu ir raštu dėstyti savo nuomonę, tiksliai vartoti sąvokas;
- savarankiškai nagrinėti, kritiškai vertinti ir interpretuoti istorinę medžiagą bei šaltinius.

DIDAKTINĖS NUOSTATOS

Mokykla siekia ugdyti mokinių supratimą apie visuomenę, kurioje jie gyvena. Nagrinėdami istoriją, galime išvėlgti įvairius žmonijos veiklos akstinus, veiklos kaitą, pasekmes ir vertinti juos asmens bei visuomenės požiūriu.

Pirmiausia ugdytinas istorinis mąstymas. Tai reiškia, kad mokoma kritiškai, atsižvelgiant į daugybę veiksmių, istorinį kontekstą, vertinti faktus, nuomones ir pateikiamas įvykių versijas, skirti faktus ir nuomones. Istorijos mokymas(is) turi skatinti supratimą, ką reiškia gyventi vienu ar kitu metu, ką reiškia spręsti problemą būtent tuo laikotarpiu. Mokinių gebėjimai įsijausti į nagrinėjamą laikotarpį ne mažiau svarbūs nei istorijos rekonstrukcijos bandymai.

Mokiniai turi suvokti, kad šiandienos požiūris, teorijos, nuostatos ir išvados gali pasikeisti atradus naujus faktus ir sukūrus naujas įvykių versijas.

Mokydamiesi istorijos mokiniai turi visą laiką matyti jos vietą dabarties pasaulio pažinime, jos teikiamą naudą. Viena vertus, istorijos dalykas privalo rodyti žmogų supančių reiškinių bei praeities reliktų kilmę. Antra vertus, pažinimas reikalingas pažinti sau pačiam, savo vietai pasaulyje ir laike, nustatyti savo vertybiniams interesams.

Didaktinį istorijos turinį, reikšmingą mokiniui, konstruoja ne tik vadovėlių, mokymo priemonių autoriai bei mokytojai, bet ir artimiausi istorijos paminklai, muziejų ekspozicijos. Mokiniui didaktiškas yra pats istorinis šaltinis – jo turinys, forma, medžiaga, kalba. Galimybė „prisiliesti“ prie paminklo, įvertinti jo savitumą, skirtingumą nuo šiuolaikinių analogų daug reiškia mokiniui. Atsiranda istorinio laiko gelmės, įvairiarūšiškumo bei pasaulio kaitos kelyje į dabartį pojūtis.

Istorijos šaltiniai turi būti rūpestingai vertinami autentiškumo ir tikroviškumo prasme. Tai leidžia tapti atspariems prietarams, šališkumui, ugdytis kritinį požiūrį. Taip pat privalu kiek įdėmiau pažvelgti į istoriko darbo specifiką, t. y. suvokti, kaip istorijos šaltiniai „konstruoja“ istorijos problemas, kaip šių formulavimas ir sprendimai priklauso nuo pasirinktos metodologijos.

Istorijos pažinimas – aktyvus procesas, kuriam reikia intelektualių įgūdžių. Šaltinių vertinimas, įvykių, reiškinių ir procesų aiškinimas, problemų tyrimas, savos nuomonės, pagrįstos įrodymu, kūrimas skatina nepriklausomą ir sisteminių mąstymą. XI–XII klasėse tai turi tapti svarbia ir neatskiriama mokymo dalimi. Rekomenduojama mokiniams skirti savarankiškus darbus analizuojant istorines problemas.

Istoriniai faktai, reiškiniai bei procesai atskleidžiami įvairiais požiūriais: socialiniu, ekonominiu, politiniu, kultūriniu ir paprasčiausios žmogaus buities, gyvenimo būdo požiūriu. Tam gali būti naudojami įvairūs metodai, ypač veiklinamieji, ugdančios mąstymą, nuostatas ir įgūdžius, neužmirštant lyginti ir vertinti įvairias to paties fakto ar reiškinio interpretacijas.

Gyvenime nėra aiškių ribų tarp gimtojo krašto, nacionalinės, Europos ir pasaulio istorijos. Visos šios bendros istorijos dalys yra tarpusavyje susijusios ir daro įtaką viena kitai. Istorijos dalyko struktūra mokykloje suteikia nemažą iniciatyvos bei kūrybos laisvės. Mokytojas savo nuožiūra gali jungti Lietuvos ir visuotinę istoriją į vieningą visumą, gali Lietuvos ir pasaulio istorijos mokytį atskirai, nepažeisdamas chronologijos ir sinchroniškumo. Pasaulinius, europinius įvykius, reiškinius, procesus, turėjusius didesnę ar mažesnę poveikį Lietuvai, nagrinėti yra tiesiog būtina, net jeigu tai programoje specialiai nenurodoma.

Realus gyvenimas nesuskirstytas disciplinomis. Nėra griežtų barjerų ir tarp mokyklinių disciplinų. Visos jos turėtų mokinių sąmonėje sudaryti vientisą visumą. Tarp jų istorija yra unikalus dalykas, leidžiantis pažvelgti į visų kitų mokslų objektų, tyrimo būdų, metodų ir priemonių istorinę kaitą bei tęstinumą. Savo turiniu ir metodologija istorija sudaro pagrindą visoms humanitarinėms disciplinoms. Dėmesys faktinei medžiagai, duomenų patikimumui, matematinei duomenų analizei, loginio mąstymo ugdymui sieja istoriją su gamtos mokslais, matematika. O žmogaus kuriamų darinių pareinamybės nuo gamtos sąlygų bei nuo išsidėstymo erdvėje supratimas rodo ypač glaudžius istorijos ryšius su geografija.

Ši programa turi būti kūrybiškai interpretuojama ir gali būti papildyta tautinėms mažumoms aktualiomis, o lietuviškose mokyklose – regiono, miesto istorijos temomis, kraštotyros medžiaga. Visiems šiems papildymams gali būti skiriama ne daugiau kaip penktadalis klasei skirtų pamokų.

DALYKO STRUKTŪRA

Istorijos dalyko turinio pagrindas – svarbiausi istorijos faktai, reiškiniai, procesai, sudarantys galimybę pažinti visuomenės gyvenimą praeityje, istorinę žmonijos ir lietuvių tautos kelią iš praeities į dabartį. Dalyko turinyje lygiavertiškai atsispindi įvairių visuomenės gyvenimo sričių, t. y. dvasinės kultūros, politinių sistemų, ūkio, socialinės struktūros, taip pat žmogaus, jo pasaulėjautos bei

pasaulėžiūros, mąstymo raida. Istorijos mokoma(si) koncentrais, laikantis chronologinio nuoseklumo. Bendrojoje istorijos programoje nustatytas toks istorijos kurso išdėstymas:

V–VI klasėse pateikiama įvadinė chronologinė Lietuvos ir pasaulio istorijos apžvalga nuo seniausiųjų ligi dabarties laikų;

VII–VIII klasėse susipažįstama su nuoseklia, apibendrinta visuotine ir Lietuvos istorija nuo seniausiųjų laikų ligi XVIII a. pabaigos;

IX–X klasėse – su visuotine ir Lietuvos istorija nuo XVIII a. pabaigos ligi dabarties laikų;

XI–XII klasėse – civilizacijos raida nuo seniausiųjų laikų ligi šių dienų, ypač daug dėmesio skiriant Lietuvos praeičiai, jos ir Europos istorijos sąsajoms.

Siūlomas toks istorijos kurso skirstymas klasėms mokyklose, kuriose istorijos mokoma lietuvių kalba:

V – įvadinis Lietuvos istorijos kursas;

VI – įvadinis pasaulio istorijos kursas;

VII – visuotinė ir Lietuvos senovės istorija;

VIII – visuotinė ir Lietuvos istorija ligi XVIII a. pabaigos;

IX – visuotinė ir Lietuvos istorija nuo XVIII a. pabaigos ligi Pirmojo pasaulinio karo pabaigos;

X – visuotinė ir Lietuvos naujausiųjų laikų istorija.

XI–XII klasėse mokytojai ir mokiniai gali pasirinkti vieną iš šių variantų:

a) abiejose klasėse dėstoma visuotinė ir Lietuvos istorija;

b) XI klasėje dėstoma tik visuotinė, o XII klasėje – Lietuvos istorija.

Kiekvienu atveju Lietuvos istorijai turi tekti ne mažiau kaip trečdalis pamokų. Mokytojas, atsižvelgdamas į pamokų, skiriamų istorijai mokyti XI ir XII klasėse, skaičių, pats nusprendžia, kiek temų bus išanalizuota XI, o kiek XII klasėje.

Pasirinkęs teminę programą (II variantas), mokytojas nusprendžia, kiek ir kokios apimtys temų jis dėstys XI klasėje, o kiek – XII klasėje.

Šio istorijos kurso išdėstymo V–XII klasėms artimiausioje ateityje nenumatoma keisti.

V–X klasėse istorijos mokymui skiriama po 2 pamokas per savaitę. Mokyklos bendruomenė gali nuspręsti VII klasėje 0,5 pamokos istorijos sąskaita skirti pilietinės visuomenės pagrindams dėstyti. Jeigu toks sprendimas nepriimamas, istorijai lieka 2 pamokos.

Mokymo plane numatyta XI–XII klasėse istorijai skirti nuo 1 iki 3 pamokų per savaitę. Apsisprendimą, kurį iš galimų variantų pasirinkti, turėtų lemti mokinių interesai, mokyklos profilis, numatomi laikyti egzaminai. Pamokų skaičius yra esminis veiksnys, turintis įtakos mokinio mokymosi lygiui ir laimėjimams. Kad ir kiek pamokų bus skiriama istorijai, teminiu požiūriu mokymosi turinys iš esmės yra tapatus. Visi mokiniai turės teorinę galimybę sėkmingai išlaikyti valstybinį egzaminą. Faktiškai mokinių, kurie istorijos mokysis tik 1 pamoką per savaitę, žinios bus fragmentiškesnės, paviršutiniškesnės, o gebėjimai neišvengiamai žemesnio lygio nei pasirinkusiųjų kitus variantus, t. y. 2 arba 3 pamokas.

Mokyklose, kuriose istorijos mokoma ne lietuvių kalba, 1999–2000 m. m. V–VII ir IX–XII klasėse istorijos mokoma kaip ir lietuviškose mokyklose.

VIII klasėje tautinių mažumų mokyklose dėstoma visuotinė ir Lietuvos istorija nuo XVI a. pabaigos ligi XVIII a. pabaigos.

Kaip matome, istorijos kurso išdėstymas lietuviškose ir tautinių mažumų mokyklose skiriasi tuo, kad VIII klasėje lietuviškose mokyklose mokoma vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų istorijos, o tautinių mažumų mokyklose – tik naujųjų laikų (I dalies) istorijos. Mokytojai, dėstantys istoriją tautinių mažumų mokyklose, gali naudotis šia programa.

Nuo 2000 m. rugsėjo mėnesio istorijos kurso paskirstymas klasėms lietuviškose ir tautinių mažumų mokyklose nebesiskirs.

Norėtume atkreipti dėmesį į keletą svarbių dalykų:

1. Ši programa nėra privaloma. Mokytojas gali vadovaudamasis Bendrąja programa parengti savo variantą. Rengiant savą programos variantą neleidžiama pažeisti mokymo tęstinumo principo, t. y. negalima nutraukti pradėto kurso, „peršokti“ per istorinius laikotarpius ar nebaigus kurso pradėti jį dėstyti iš pradžių. Kiekvienoje klasėje mokymas turi būti tęsiamas nuo mokinių ankstesniais mokslo metais pasiektos ribos.

2. Pasaulio ir Lietuvos istorija pateikiama integruotai. Tačiau Lietuvos istoriją galima dėstyti ir atskirai.

3. Programoje pateikiamas istorijos kurso turinys yra vienodas visoms Lietuvos mokykloms, bet kurso apimtis VIII klasei lietuviškose ir kitakalbėse mokyklose skiriasi. Nuo 2000 m. rugsėjo mėnesio kurso paskirstymas klasėms ir apimtis lietuviškose ir tautinių mažumų mokyklose nebesiskirs.

4. Programą sudaro dvi dalys: dalyko turinys ir tikslai bei uždaviniai, kurių turėtų siekti mokytojas, dėstydamas vieną ar kitą temą. XI–XII klasėse mokiniams, kurie mokosi A lygiu, keliama ir B, ir A lygio tikslai.

5. Tikslai ir uždaviniai išplaukia iš turinio, jiems pasiekti pasirenkamas vienas ar kitas mokymo variantas, skirtingai akcentuojamos problemos, bet istorijos mokymo standartai lieka tie patys. Mokymo standartai rodo siektinus mokymo rezultatus, mokinių pasiekimus. Nurodyti uždaviniai orientuoja, padeda realizuoti istorijos mokymo standartus.

6. Pamokų skaičių temoms mokytojas gali nustatyti pats.

7. Mokytojas, dirbantis mokykloje, kurioje mokiniai grupėmis ar klasėmis sustiprintai mokomi istorijos skiriant ne mažiau kaip 3 savaitines pamokas, turėtų daugiau dėmesio skirti savo vietovės, regiono istorijai, daugiau laiko mokyti dirbti su šaltiniais, žemėlapiais, mokyti analizuoti istorinę literatūrą, formuoti mokinių savarankiško darbo įgūdžius.

8. Mokant istorijos būtina ugdyti savarankiško darbo įgūdžius, gebėjimus. Mokytojai turėtų dažniau taikyti aktyvius istorijos mokymo metodus.

9. Rengiantis istorijos egzaminui būtina daugiau dėmesio skirti savarankiško darbo įgūdžiams, gebėjimui analizuoti, taikyti žinias, kritiškai mąstyti, bendrai mokinio orientacijai.

Programą parengė: V–VI klasėms ir XI–XII klasėms (antrąjį variantą) – Evaldas Bakonis, VII–X klasėms ir XI–XII klasėms (pirmąjį variantą) – Rimantas Jokimaitis ir Eugenijus Manelis. Literatūros sąrašą sudarė Eugenijus Manelis.

Švietimo ir mokslo ministerijos vyr. specialistas

R. Jokimaitis

V KLASĖ

LIETUVOS ISTORIJOS SKAITINIAI

1 tema. Lietuvos priešistorė

Lietuvos priešistorės pažinimo šaltiniai. Istorijos paminklai, jų apsauga. Gyvenimo sąlygos, būstai, verslai akmens ir žalvario amžių Lietuvos teritorijoje.

Baltai, jų gyvenimo būdas. Kultūriniai ir ūkiniai baltų visuomenės santykiai. Socialinė organizacija.

Tikslai ir uždaviniai:

- supažindinti su viena istorijos šaltinių rūšių – archeologiniais paminklais;
- perteikti svarbiausias žinias apie seniausius gyventojus Lietuvos teritorijoje bei mūsų protėvius baltus;
- padėti suvokti ir paaiškinti medžioklės ir rankiojimo bei ankstyvosios žemdirbystės ir gyvulininkystės skirtumus;
- paaiškinti istorijos ir kultūros paminklų saugojimo svarbą.

2 tema. Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė

Valstybės susikūrimas. Lietuvos karalius Mindaugas. Senieji lietuvių papročiai ir tradicijos. Senasis lietuvių tikėjimas. Karai su riterių ordinais. Saulės ir Durbės kautynės.

Lietuvos didysis kunigaikštis Gediminas. Vilnius – Lietuvos sostinė. Algirdas, Kęstutis, Jogaila, Vytautas – Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovai. Lietuvos krikštas. Kryžiuočių sutriuškinimas Žalgirio mūšyje. Liublino unija. Lietuvos valstybė ir visuomenė unijos laikotarpiu.

Mokyklų kūrimasis. Vilniaus universitetas. Lietuvių kalba valstybės istorijoje. Martynas Mažvydas ir lietuvių raštijos pradžia. Mikalojus Daukša ir lietuvių kalbos puoselėjimas. Lietuva XVII–XVIII amžių karų ir nelaimių verpetuose. Gyvenimas kaime baudžiavos sąlygomis.

Tikslai ir uždaviniai:

- supažindinti su esminiais LDK politinės istorijos įvykiais;
- perteikti svarbiausias žinias apie LDK raidą;
- mokyti suvokti pagoniškojo tikėjimo ir krikščionybės skirtumus;
- ugdyti suvokimą, kad lietuvių tautos ir valstybės raidą lėmė ir geopolitiniai veiksniai;

- padėti suvokti ir savais žodžiais paaiškinti asmenybės vaidmenį istorijoje (LDK valdovų pavyzdžiu);
- mokyti įvertinti svarbiausius praeities lietuvių kultūros laimėjimus.

3 tema. Lietuva XIX amžiuje

Pasipriešinimas carinei valdžiai. 1863 metų sukilimas ir jo vadovai. Pasipriešinimas kultūros darbu: Simonas Daukantas ir Tėvynės meilės žadinimas, Motiejus Valančius ir tautos prusinimas. Tautinis atgimimas. Knygnešiai. Jonas Basanavičius ir „Aušra“. Vincas Kudirka ir „Varpas“.

Tikslai ir uždaviniai:

- supažindinti su svarbiausiais XIX amžiaus Lietuvos politiniais ir kultūros įvykiais;
- mokyti apibrėžti svarbiausius lietuvių tautai XIX amžiuje iškilusius sunkumus;
- atskleisti XIX amžiaus Lietuvos kultūros veikėjų pastangas išlaikyti tautiškumą;
- ugdyti pagarbą tautos kultūrinėms vertybėms, skatinti siekį jas saugoti ir puoselėti.

4 tema. Lietuva XX amžiuje

Pirmasis pasaulinis karas ir Lietuva. 1918 metų vasario 16 dienos Nepriklausomybės aktas.

Lietuvos nepriklausomos valstybės kūrimas ir savanorių kovos. Valstybės pagrindų dėjimas (Konstitucija, žemės reforma, lito įvedimas, demokratinis valdymas). Lietuvos Respublikos prezidentai.

Nepriklausomos Lietuvos kultūra. Švietimo ir mokslo laimėjimai. S. Dariaus ir S. Girėno skrydis per Atlantą.

Antrasis pasaulinis karas ir Lietuva. Sovietų ir nacių okupacijos. Lietuva aneksijų sąlygomis. Gyventojų žudynės ir tremtys. Pasipriešinimas užkariautojams.

Lietuvos ūkis ir kultūra sovietų valdžios metais. Gyvenimo sąlygų kaita.

Lietuvos nepriklausomybės atkūrimas – 1990 metų kovo 11 dienos aktas. Nepriklausomybės gynimas. Laimėjimai ir naujo gyvenimo kūrimo problemos.

Tikslai ir uždaviniai:

- perteikti svarbiausias žinias apie XX amžiaus Lietuvos politinę raidą;
- mokyti skirti svarbiausius Lietuvos raidos XX amžiuje etapus;
- ugdyti gebėjimą apibrėžti svarbiausias priežastis, nulėmusias Lietuvos likimą XX amžiuje;
- ugdyti pagarbą XX amžiaus Lietuvos politikos, kultūros veikėjams, garsinusiems tautos ir valstybės vardą pasaulyje bei kovojusiems dėl Lietuvos.

5 tema. Mokinių gyvenamoji vietovė amžių bėgyje

Tikslai ir uždaviniai:

- supažindinti su svarbiausiais mokinių gyvenamosios vietovės praeities įvykiais;
- ugdyti gebėjimą susieti gyvenamosios vietovės praeities įvykius, reiškinius su bendrais Lietuvos raidos bruožais;
- mokyti paaiškinti svarbiausius Lietuvos praeities gyvenimo įvykius, iliustruojant pavyzdžiais iš gyvenamosios vietovės;
- ugdyti pagarbą vietinėms istoriškai susiklosčiusioms tradicijoms, skatinti rūpintis gyvenamosios vietovės istorijos ir kultūros paminklais.

VI KLASĖ

PASAULIO ISTORIJOS SKAITINIAI

1 tema. Priešistorė

Gyvenimo sąlygų ir būdo kaita priešistoriniais laikais. Perėjimas iš pasisavinamojo į atgaminamąjį ūkį. Archeologiniai šaltiniai, jų tyrimas.

Tikslai ir uždaviniai:

- suteikti žinių apie žmonių gyvenimą pačiais seniausiais laikais;
- parodyti archeologinių šaltinių svarbą seniausiųjų epochų žmonių gyvenimo rekonstrukcijai;
- pateikti archeologinių įrodymų apie neolito revoliuciją pavyzdžių;
- ugdyti gebėjimą rasti ryšį tarp archeologinio šaltinio ir istorijos faktų, reiškinių interpretacijos.

2 tema. Senosios civilizacijos

Egiptas. Graikija. Roma. Gyvenimo sąlygos senosiose civilizacijose. Verslai, socialinė bei politinė senųjų visuomenių organizacija. Senovės tautų religijos. Rašytinių istorijos šaltinių svarba.

Tikslai ir uždaviniai:

- perteikti svarbiausias žinias apie pirmąsias senovės Rytų ir antikos civilizacijas;
- parodyti gamtinių geografinių veiksnių įtaką žmonių visuomenės raidai;
- senųjų civilizacijų pavyzdžiais atskleisti svarbiausių žmonijos problemų amžinumą bei jų sprendimo būdų kaitą;
- mokyti rasti bendrus senųjų religijų bruožus;
- padėti suprasti pirmųjų valstybių reikšmę žmonijos istorijoje;
- mokyti nustatyti ir įvertinti rašytinių šaltinių ir istorijos žinijos tarpusavio ryšius.

3 tema. Pasaulinių religijų atsiradimas (pasirinktinai)

Pradininkai, svarbiausios idėjos, plitimas.

Tikslai ir uždaviniai:

- supažindinti su pasaulinių religijų (pasirinktinai) atsiradimo sąlygomis, aplinkybėmis;
- mokyti suprasti pagrindines pasaulinės religijos idėjas;
- ugdyti gebėjimą rasti sąsajas tarp pasaulinės religijos plitimo ir visuomenės politinės, socialinės, kultūrinės raidos.

4 tema. Viduramžių Europa

Tautų migracijos. Vidurinių amžių Europos kraštovaizdis. Krikščionybės platinimas ir plitimas. Vidurinių amžių visuomenė. Kryžiaus žygiai. Centralizuotų valstybių kūrimasis.

Tikslai ir uždaviniai:

- supažindinti su esminėmis permainomis Europoje po Romos žlugimo;
- remiantis pavyzdžiais, paaiškinti viduramžių visuomenės struktūrą;
- ugdyti gebėjimą įvertinti religijos ir Bažnyčios vaidmenį viduramžių pasaulyje;

- mokyti paaiškinti viduramžių ir šiuolaikinės valstybės skirtumus;
- ugdyti gebėjimą išvelgti svarbių viduramžių dvasinės ir materialinės kultūros laimėjimų liekanas dabartyje;
- viduramžių dokumentų pavyzdžiais plėtoti mokinių gebėjimą kritiškai vertinti rašytinių šaltinių duomenis.

5 tema. Pasaulio kaita

Spaudos išradimas. Didžiosios kelionės ir atradimai (pasirinktinai). Renesansas. Reformacija.

Tikslai ir uždaviniai:

- supažindinti su svarbiausiais įvykiais, nulėmusiais perėjimą iš viduramžių į naujųjų laikų visuomenę;
- padėti suprasti svarbių žmonijai atradimų bei išradimų priežastis, sąlygas ir padarinius;
- ugdyti suvokimą, kad žmonijos raidoje galima išskirti kultūrinės istorinės epochas;
- mokyti pavyzdžiais iliustruoti kultūrų perimamumo bei kaitos principus.

6 tema. Kapitalistinės visuomenės daigai

Anglijos revoliucija. Politinės XVIII amžiaus idėjos. Didžioji Prancūzijos revoliucija. JAV Nepriklausomybės karas.

Tikslai ir uždaviniai:

- supažindinti su svarbiausiais XVII–XVIII amžių įvykiais, reiškiniiais, procesais;
- mokyti nagrinėti socialinių, politinių, ideologinių, religinių konfliktų sprendimo būdus, įvertinti teigiamas ir neigiamas jų puses;
- ugdyti suvokimą, kad idėjos yra svarbus istorijos raidos veiksnys;
- ugdyti pagarbą istorinėms asmenybėms, siekusioms socialinio teisingumo, asmens ir tautos laisvių įgyvendinimo.

7 tema. XIX amžius pasaulio istorijoje

Europa Napoleono Bonaparto epochoje. JAV raida ir pilietinis karas. „Tautų pavasaris“. Vieningų Vokietijos ir Italijos valstybių kūrimasis. Meno, mokslo ir technikos raida. Europos ekspansija.

Tikslai ir uždaviniai:

- perteikti žinias apie svarbius XIX amžiaus pasaulio istorijos įvykius, reiškinius ir procesus;

- Napoleono gyvenimo pavyzdžiu parodyti istorinio asmens charakterio prieštaringumą priklausomai nuo pasirinkto kriterijaus ar tikslo;

- parodyti ryšį tarp technikos, ekonomikos raidos ir politinės istorijos;

- mokyti įvertinti istorinių asmenybių, siekusių laisvės, vienybės, socialinio teisingumo, kovojusių prieš rasinę diskriminaciją, vaidmenį istorijoje.

8 tema. XX amžius pasaulio istorijoje

Pasauliniai karai. Demokratijos raidos problemos. Komunizmas ir fašizmas. Mokslo ir technikos laimėjimai. Šiuolaikinis pasaulis.

Tikslai ir uždaviniai:

- supažindinti su svarbiausiais XX amžiaus įvykiais ir raidos etapais;

- mokyti suvokti ryšį tarp epochinės reikšmės įvykių ir lietuvių tautos, Lietuvos valstybės likimo XX amžiuje;

- mokyti daryti išvadas apie diktatūrų įsigalėjimo priežastis ir padarinius;

- mokyti analizuoti Europos politinio gyvenimo pokyčius;

- XX amžiaus pasaulinių karų pavyzdžiu ugdyti suvokimą apie neigiamus konfliktų sprendimo jėgos priemonėmis padarinius;

- ugdyti gebėjimą kritiškai vertinti netolimos praeities istorinius šaltinius, atskirti demagogiją ir propagandą nuo realybės.

SISTEMINIO ISTORIJOS KURSO ĮVADAS

9 tema. Daugialypė istorijos samprata

Istorijos pažinimas, jo tikslai ir uždaviniai. Istorijos pažinimo būdai. Istorija kasdieniame gyvenime, meninėje kūryboje.

Tikslai ir uždaviniai:

- supažindinti su įvairiomis praeities raiškos formomis;

- parodyti ir mokyti savarankiškai išvelgti istorinės praeities raiškos formas dabarties gyvenime;

- padėti suvokti istorijos žinių naudą kasdieniame gyvenime.

10 tema. Istorijos mokslas

Istorijos mokslo gimimas ir raida. Praeities rekonstrukcijos galimybės ir sunkumai. Pagrindiniai istorijos šaltiniai. Pagalbiniai istorijos mokslai. Archeologų ir etnografų darbo nauda ir ypatybės.

Tikslai ir uždaviniai:

- supažindinti su istorijos žinijos atsiradimo priežastimis, sąlygomis ir aplinkybėmis;
- mokyti rasti skirtingų istorijos naratyvų skirtumus ir panašumus;
- ugdyti gebėjimą aiškinti skirtingų istorinių rekonstrukcijų priklausomybę nuo joms keliamų tikslų;
- parodyti skirtingų istorijos šaltinių rūšių ir tipų reikšmę istorijos moksle;
- supažindinti su pagrindiniais istoriko darbo būdais ir metodais;
- supažindinti su pagalbinais istorijos mokslais, konkrečiais pavyzdžiais įrodyti jų teikiamų duomenų svarbą istorijos mokslui.

11 tema. Istorijos dalyko ypatybės

Istorijos periodizavimo ir skirstymo pagal erdvinius parametrus klausimai. Istorijos turinio ypatybės. Žmogus – pagrindinis istorijos objektas.

Tikslai ir uždaviniai:

- nurodyti svarbiausias istorijos epochas, pažymint tik esminius, būdingiausias sociokultūrinius, ekonominius, politinius jų bruožus;
- ugdyti gebėjimą jau žinomus istorijos faktus priskirti konkrečiai istorinei epochai;
- pateikti istorijos skirstymo pagal erdvinius parametrus sampratą ir pavyzdžių;
- ugdyti gebėjimą naudotis istorinių žemėlapių legendomis;
- ugdyti suvokimą, kad pagrindinis istorijos objektas – besikeičiantis laike, tam tikroje erdvėje gyvenęs žmogus, jo mintys, siekiai, darbai ir vertybės.

VII KLASĖ

1 tema. Priešistorė. Žmogaus kilmė

Istorijos mokslas apie žmogaus kilmę. Žemės apgyvendinimo klausimas. Pirmieji gyventojai Rytų Pabaltijyje. Seniausi verslai. Žemdirbystės ir gyvulininkystės atsiradimas. Visuomenė ikicivilizaciniu laikotarpiu. Menas ir religija.

Tikslai ir uždaviniai:

- supažindinti su pagrindinėmis mokslo sukauptomis žiniomis apie žmogaus kilmę ir pirmąsio žmogaus gyvenimo sąlygas;
- ugdyti suvokimą, kad žmogaus istorija žemėje turi savo pradžią, kad pats žmogus ir jo gyvenimo sąlygos istorijoje labai kito;
- ugdyti suvokimą, kad perėjimas nuo rinkimo ir medžioklės prie žemdirbystės ir gyvulininkystės turėjo didelę reikšmę visuomenės pažangai ir reiškė esminį žmogaus ir gamtos santykių pasikeitimą.

2 tema. Senovės Rytų civilizacijos

Seniausios civilizacijos šiaurės Afrikoje ir Azijoje: Egiptas, Tarpupis (Mesopotamija), Kinija, Indija.

Senovės žydai, jų istorijos ir kultūros atspindžiai Senajame Testamente.

Seniausios valstybės šiaurės Afrikoje ir Azijoje. Valstybės valdymas. Seniausieji įstatymai. Visuomenės struktūra.

Civilizacijų laimėjimai: agrokultūra, prekybiniai ryšiai, miestų ir rašto atsiradimas, mokslo žinios, medicina, technikos naujovės, statyba ir architektūra, menas. Senovės civilizacijų paminklai.

Senovės Rytų civilizacijų laimėjimų sklaida. Senovės Rytų istorijos šaltiniai.

Tikslai ir uždaviniai:

- perteikti svarbiausias žinias apie seniausias civilizacijas ir jų laimėjimus;
- ugdyti supratimą, kad pirmųjų civilizacijų atsiradimas yra glaudžiai susijęs su gamtinėmis sąlygomis;
- išaiškinti, kaip pirmųjų civilizacijų laimėjimus perėmė kitos civilizacijos ir kaip jie, dažnai labai pakitę, pasiekė mūsų laikus;
- ugdyti suvokimą, kad perėjimas prie civilizuoto gyvenimo buvo sudėtingas ir labai reikšmingas procesas, reiškęs perėjimą į naują visuomeninio gyvenimo pakopą, vienas svarbiausių žingsnių žmonijos istorijoje;

Vadovėlių tyrimo ir
informacijos centras

- ugdyti suvokimą, kad šiuolaikinės civilizacijos pradžia – pirmosiose civilizacijose.

3 tema. Senovės Graikija

Graikijos civilizacijos pažinimo šaltiniai. Homero „Iliada“ ir „Odiseja“. Mitai. Archeologiniai paminklai.

Graikų tauta. Graikų gyvenimo sąlygos.

Graikų polis. Atėnų demokratija. Spartos valstybinė santvarka.

Graikų kolonizacija.

Karai su persais.

Atėnų suklestėjimas. Graikų polių karai.

Graikų kultūra: tradicijos, olimpinės žaidynės, raštas, teatras, architektūra, skulptūra, filosofija. Graikų religija. Graikų buitis.

Didieji graikų išminčiai, karvedžiai, valstybės vyrai.

Makedonijos iškilimas ir Graikijos užvaldymas.

Aleksandro Makedoniečio imperija ir graikų civilizacijos laimėjimų plitimas Rytuose.

Tikslai ir uždaviniai:

- perteikti pagrindines žinias apie graikų civilizaciją ir jos reikšmę. Supažindinti su graikų mitais;

- ugdyti supratimą, kad graikų verslus ir miestų valstybių raidą veikė gamtinės geografinės sąlygos;

- ugdyti suvokimą, kad šiuolaikinės demokratijos pradžia – Senovės Graikijoje, Atėnuose, kad demokratijos sąvokos turinys labai pakito;

- ugdyti suvokimą, kad ūkis, politika ir kultūra yra glaudžiai susiję (Atėnų pavyzdys);

- Sokrato, Periklio, Demosteno, Leonido ir kt. gyvenimo pavyzdžiais atskleisti asmenybės saviraiškos Graikijoje galimybes ir reikšmę. Remiantis šiais pavyzdžiais kurti ištikimybės, išmintingumo, didvyriškumo ir pasiaukojimo sampratą;

- „Iliados“ ir „Odisejos“ pavyzdžiu parodyti, kaip meniniai kūriniai gali padėti rekonstruoti praeitį. Išaiškinti, kaip Graikijos civilizacijos laimėjimai veikė tolesnę Europos raidą.

4 tema. Senovės Roma

Romos istorijos šaltiniai. Legendos ir mokslas apie Romos miesto pradžią. Romos istorijos šaltiniai. Pompėja.

Karalių epocha.

Romos respublika ir jos valdymas. Patricijai, plebėjai ir jų kovos.

Romos įsigalėjimas Italijoje.

Romos kovos su Kartagina dėl viešpatavimo Viduržemio jūros pakrantėse.

Gajus Julijus Cezaris, jo veikla ir likimas.

Oktavianas Augustas ir respublikos pabaiga. Romos imperija ir jos valdymas.

Romos kultūra: religija, tradicijos, mokslas, menai, statyba ir architektūra, inžinerijos laimėjimai. Romėnų teisė.

Romėnų buitį: gyvenimas Romoje, romėnų šeima, tradicijos, pramogos.

Krikščionybės atsiradimas. Jėzus Kristus ir jo mokymas. Krikščionių persekiojimas imperijoje. Konstantinas Didysis. Krikščionybė tampa valstybine religija.

Imperijos valdžios krizė. Imperatorių valdžios silpnėjimas. Kareivių imperatoriai. Imperijos padalijimas.

Didysis tautų kraustymasis. Vakarų Romos imperijos žlugimas.

Tikslai ir uždaviniai:

- perteikti svarbiausias žinias apie senovės Romą;
- aptarti romėnų visuomenės laimėjimus;
- parodyti, kaip įsigalėjimas Apeninuose ir Viduržemio jūros pakrantėse ir pajungtų tautų engimas ilgainiui destruktviai paveikė Romos visuomenę;
- ugdyti suvokimą, kad Romos materialinės ir dvasinės kultūros laimėjimai susiję su helenų ir kitų civilizacijų laimėjimų perėmimu;
- aptarti, atskleisti romėnų ir graikų kultūrų panašumus ir skirtumus;
- perteikti svarbiausias žinias apie krikščionybės atsiradimą ir Kristaus mokymą;
- išaiškinti, kad Romos imperijos žlugimą lėmė ne tik barbarų veržimasis, bet ir vidinė visuomenės krizė;
- atskleisti Romos imperijos reikšmę Europos istorijai.

5 tema. Vidurio ir šiaurės Europos gyventojai I tūkstantmetyje po Kr.

Europos gyventojai I tūkstantmečio po Kr. viduryje. Indoeuropiečiai. Germanų, slavų, baltų visuomenė ir jos verslai. Barbarai ir Romos imperija. Didysis tautų kraustymasis.

Baltų gentys ir jų gyvenama teritorija. Lietuvių protėviai. Baltų ir romėnų prekybos ryšiai. Baltų seniausios praeities pažinimo šaltiniai. Seniausios rašytinės žinios apie Rytų Pabaltijį.

Tikslai ir uždaviniai:

- perteikti svarbiausias žinias apie Europos gyventojus, nepriklausiusius Romos imperijai;
- perteikti svarbiausias žinias apie lietuvių protėvių gyvenimą iki I tūkstantmečio pabaigos;
- išaiškinti, kaip, remiantis archeologiniais ir rašytiniais šaltiniais, atkuriama seniausia mūsų praeitis;
- remiantis vietiniais archeologiniais paminklais parodyti, kad praeitės pėdsakų yra kiekvienoje vietovėje;
- išaiškinti, kodėl svarbu saugoti istorinius paminklus;
- atskleisti baltų ir kitų indoeuropiečių kalbų ir visuomenės panašumus ir skirtumus.

VIII KLASĖ

1 tema. Rytų Romos imperija

Bizantijos visuomenė ir valstybė Vakarų Romos imperijos žlugimo laikotarpiu. Justiniano valdymas. Antikinės kultūros tradicijų tęsia. Bizantijos kultūra.

Rytų Romos imperijos politinio, visuomeninio ir kultūrinio gyvenimo ypatumai. Bizantijos kultūros poveikis viduramžių Europai ir slavų tautoms.

Tikslai ir uždaviniai:

- aptarti Rytų ir Vakarų Romos imperijų likimo skirtumus;
- išaiškinti, kaip Bizantijoje išsaugotas antikinės kultūros palikimas;
- atskleisti Bizantijos kultūros reikšmę stačiatikybę priėmusioms tautoms.

2 tema. Arabai ir islamas

Arabai iki Mahometo.

Islamo atsiradimas. Mahometo mokymas. Arabų kalifatas. Islamo šalių kultūra.

Tikslai ir uždaviniai:

- perteikti svarbiausias žinias apie pasaulinės religijos – islamo atsiradimą;
- išaiškinti, kaip islamas tapo pasauline religija;

- aptarti islamo šalių kultūrą. Išaiškinti jos įtaką Europos kultūrai;
- atskleisti, kaip islamas prisidėjo prie arabų kalifato sukūrimo.

3 tema. Vidurinių amžių visuomenės pagrindų susiformavimas Europoje

Frankų valstybė ir jos tapimas imperija. Karolis Didysis.

Viduramžių visuomenės ir naujų socialinių santykių formavimasis. Feodalizmas. Krikščionybės plitimas. Bažnyčios vaidmuo ankstyvaisiais viduramžiais. Misionieriška, kultūrinė vienuolynų veikla.

Civilizacijos plėtimasis į šiaurės ir Rytų Europą. Konstantinopolio ir Romos varžymasis platinant krikščionybę.

Tikslai ir uždaviniai:

- aptarti esmines permainas, įvykusias Europoje po Didžiojo tautų kraustymosi;
- išaiškinti, kaip formavosi viduramžių visuomenė, aptarti jos struktūrą;
- atskleisti Karolio Didžiojo valdymo ir jo imperijos reikšmę viduramžių Europai;
- išaiškinti, kokią vaidmenį kuriantis ir plintant viduramžių civilizacijai suvaidino krikščionybė, religinės idėjos, vienuoliai bei vienuolynai;
- išaiškinti feodalinį santykių reikšmę viduramžių visuomenei.

4 tema. Politinė Europos raida

Vidurinių amžių valstybės ir jų valdymas. Naujų valstybių kūrimasis I tūkstantmečio pabaigoje. Normanų ir vengrų žygiai.

Feodalinis susiskaldymas. Šventoji Romos imperija. Pasaulietinės ir bažnytinės valdžios santykiai.

Kijevo Rusia, jos klestėjimas ir nuosmukis. Mongolų nukariavimai.

Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės susidarymas. LDK valstybės sandara. Religinė ir etninė Lietuvos įvairovė. Krikščioniškos Europos ir pagoniškos Lietuvos susidūrimas. Svarbiausi mūšiai.

Krėvos unija. Lietuvos krikštas.

Tikslai ir uždaviniai:

- parodyti politines permainas Europoje po Didžiojo tautų kraustymosi;

- išaiškinti, kaip kūrėsi viduramžių valstybės, kokie to meto ir šiuolaikinės valstybės panašumai ir skirtumai;
- išaiškinti, kokį vaidmenį valstybių gyvenime vaidino feodaliniai santykiai ir katalikų bažnyčia;
- padėti suvokti, kad daugumos Europos tautų valstybinio gyvenimo pradžia – viduramžiuose;
- analizuoti Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės susikūrimą, aptarti tautinę ir religinę jos įvairovę ir vietą tuometinėje Europoje;
- perteikti svarbiausias žinias apie LDK kovas su ordinais;
- išaiškinti, kad krikščionybę priimti buvo būtina ir neišvengiama.

5 tema. Vidurinių amžių visuomenė

Vidurinių amžių žmogaus gyvenamoji aplinka. Europos kraštovaizdis.

Luominė santvarka. Valstiečiai ir žemvaldžiai, jų santykių kitimas. Žemvaldžių tarpusavio santykiai. Senjorai ir vasalai.

Krikščionybės ir katalikų bažnyčios vaidmuo visuomenės gyvenime. Kryžiaus žygiai ir jų reikšmė.

Vidurinių amžių miestas. Amatai ir prekyba.

Žydai viduramžių Europoje.

Vidurinių amžių žmogaus pasaulėvaizdis.

Vidurinių amžių menas, filosofija, švietimas ir mokslas.

LDK valstybė, visuomenė, miestai, ūkis XIV a. pab. – XV a.

Tikslai ir uždaviniai:

- išaiškinti, kad viduramžių žmogaus gyvenamoji aplinka labai skyrėsi nuo šiuolaikinės;
- formuoti supratimą, kad daug Europos miestų įsikūrė viduramžiais;
- aptarti religijos vietą visuomenės gyvenime;
- aptarti visuomenės struktūrą ir luomų santykius;
- padėti suvokti religinės netolerancijos priežastis viduriniais amžiais;
- aptarti esminius šiuolaikinės ir viduramžių visuomenės skirtumus;
- perteikti esmines žinias apie LDK visuomenę;
- perteikti svarbiausias žinias apie vidurinių amžių visuomenės kultūrą.

6 tema. Perėjimo į naujuosius laikus pradžia (XV–XVI a.)

Miestų augimas. Gamybos ir prekybos mastų augimas. Natūrinio ūkio irimas. Valstiečių išlaisvinimo procesas. Kapitalizmo pradžia. Naujų ūkinių reiškinių ir viduramžių tradicijų (feodalinės prievolės, vietiniai muitai, cechai ir t. t.) konflikto brendimas.

Feodalinio susiskaldymo įveikimas ir centralizuotų valstybių formavimasis (Anglija, Prancūzija, Ispanija, Rusija).

Renesansas. Antikinės kultūros „atgimimas“. Antropocentrizmas. Meno, mąstymo, pažiūrų, vertybių, tradicijų kitimas.

Geografiniai atradimai. Ūkinė, politinė, socialinė, mokslinė naujų kelių ir žemių atradimo reikšmė. Atradimų poveikis visuomenės sąmonei, Amerikos civilizacijoms ir Azijos šalims.

Išradimų ir atradimų reikšmė keičiant žmogaus pasaulėvoką, pasaulėžiūrą ir gyvenimą (J. Gutenbergas, M. Kopernikas, Dž. Brunas, G. Galilėjus).

Reformacija. M. Liuterio, Ž. Kalvino idėjos ir veikla. Kovos tarp katalikų ir protestantų. Reformacijos socialiniai padariniai ir reikšmė kultūros raidai.

Tikslai ir uždaviniai:

- atskleisti, kokią reikšmę kultūros, mąstymo, vertybių raidai turėjo renesansas;
- atskleisti reformacijos reikšmę keičiant dvasinį, politinį, kultūrinį, socialinį Bažnyčios vaidmenį visuomenės gyvenime;
- analizuoti reikšmingiausius XV–XVI a. Europos istorijos reiškinius ir procesus (renesansas, centralizuotų valstybių kūrimasis, geografiniai atradimai, knygų spausdinimas, reformacija ir t. t.), keitusius viduramžių visuomenės struktūrą, tradicijas bei pasaulėžiūrą;
- padėti suvokti, kad perėjimas iš viduramžių į naujuosius laikus buvo ilgas ir sudėtingas procesas, aprėpęs įvairias žmogaus ir visuomenės gyvenimo sritis: ekonomiką, kultūrą, politiką.

7 tema. LDK XVI amžiuje

LDK visuomenės socialinė ir tautinė sudėtis, valstybė, ūkis, miestai.

Renesanso kultūra Lietuvoje. Iškiliausios asmenybės. Lietuvos statutai.

Reformacija ir kontreformacija Lietuvoje. Renesanso, reformacijos ir kontreformacijos poveikis Lietuvos Didžiosios

Kunigaikštystės kultūros raidai. Lietuviška raštija. Vilniaus universitetas.

LDK politinės padėties komplikavimasis stiprėjant Maskvos valstybei. LDK ir Lenkijos unija. Lenkijos-Lietuvos valstybė XVI a. antroje pusėje.

Tikslai ir uždaviniai:

- aptarti svarbiausius LDK XVI a. istorijos įvykius;
- apibūdinti LDK XVI a. visuomenę, jos problemas;
- parodyti, kaip veikė Lietuvos kultūrą renesansas, reformacija ir kontrreformacija;
- padėti suvokti, kad permainos Lietuvos kultūroje (rašties lietuvių kalba atsiradimas, mokyklų skaičiaus augimas, universiteto įkūrimas) buvo susijusios su bendraeuropiniais kultūriniais procesais;
- padėti suvokti, kad LDK ir Lenkijos unijos pasirašymą Liubline nulėmė Maskvos valstybės stiprėjimas ir Lenkijos bei Lietuvos politinis ir kultūrinis suartėjimas, prasidėjęs po Krėvos unijos;
- analizuoti LDK politinio statuso pasikeitimą po Liublino unijos.

8 tema. Olandijos ir Anglijos iškilimas

Nyderlandų kova prieš Ispanijos viešpatavimą. Olandijos respublikos susikūrimas ir ūkio suklestėjimas. Olandija – pirmoji buržuazinė valstybė. Kapitalizmas.

XVII a. vidurio revoliucija Anglijoje. Parlamentinės monarchijos įsitvirtinimas. Anglijos ūkio suklestėjimas, politinės galios augimas. Anglijos ir Olandijos kolonijinė politika.

Kova dėl pasaulinės prekybos.

Tikslai ir uždaviniai:

- išaiškinti buržuazinės ir feodalinės valstybės visuomenės, ūkio sistemos skirtumus;
- išaiškinti revoliucijų Olandijoje ir Anglijoje priežastis ir socialinių pertvarkymų esmę;
- atskleisti, kaip buvo pereita prie naujos visuomeninės santvarkos Olandijoje ir Anglijoje;
- padėti suvokti, kad Olandijos ir Anglijos suklestėjimą ir ūkio pirmavimą lėmė buržuaziniai pertvarkymai.

9 tema. Absoliutizmas ir švietimo epocha

Absoliutizmo esmė. Absoliutizmo ekonominė ir socialinė politika Prancūzijoje.

Švietėjai ir jų idėjos. Švietėjų požiūris į žmogų, visuomenę, valstybę. Apšviestasis absoliutizmas ir jo reformų esmė.

Švietimo idėjos LDK. LDK švietimo sistemos pertvarkymas. Klasicizmas.

Prūsijos ir Rusijos sustiprėjimas XVIII a.

Lenkijos-Lietuvos valstybės ir kaimyninių šalių politinės raidos skirtumai. Valstybės ūkinis ir politinis nuosmukis. Lietuvos visuomenė XVII–XVIII a. Lenkijos-Lietuvos valstybės padalijimų priežastys ir valstybės žlugimas.

Tikslai ir uždaviniai:

- atskleisti esminius absoliutizmo ir švietimo epochos bruožus;
- supažindinti su švietėjų idėjomis ir padėti suvokti jų reikšmę;
- analizuoti Lenkijos-Lietuvos bei kaimyninių šalių politinės raidos XVIII a. skirtumus;
- atskleisti Lenkijos-Lietuvos valstybės politinės raidos specifiką ir jos įtaką valstybės žlugimui.

10 tema. JAV susikūrimas

Šiaurės Amerikos kolonizavimas. Anglijos ir Prancūzijos varžymasis. Anglijos kolonijų politinė ir ūkinė būklė. Nepriklausomybės karas ir JAV susikūrimas. JAV Nepriklausomybės deklaracijos ir konstitucijos pagrindinės idėjos. JAV valstybės santvarka.

Tikslai ir uždaviniai:

- išaiškinti Nepriklausomybės karo ir JAV susikūrimo priežastis;
- išaiškinti, kad idėjos, užfiksuotos JAV konstitucijoje, buvo svarbi vėlesnio JAV suklestėjimo priežastis.

IX KLASĖ

1 tema. Didžioji Prancūzijos revoliucija

Absoliutizmo krizė. Ekonominės ir politinės revoliucijos priežastys, idėjinės ištakos. Revoliucijos eiga ir svarbiausi etapai. „Žmogaus ir piliečio teisių deklaracijos“ svarbiausios idėjos ir reikšmė.

Tikslai ir uždaviniai:

- išaiškinti revoliucijos priežastis;
- padėti suvokti, kad revoliucija pergyveno skirtingus raidos etapus su skirtingais tikslais ir uždaviniais, skirtinga socialine baze. Analizuoti revoliucijos vidinės kaitos priežastis;
- padėti suvokti, kad revoliucija sugriovė prieš tai egzistavusią politinę bei ekonominę sistemą ir atvėrė naujos visuomenės santvarkos raidos galimybes;
- parodyti, kad pažangios idėjos revoliucijų metu gali gyvuoti kartu su žiaurumu ir nežmoniškumu.

2 tema. Europa Napoleono Bonaparto epochoje

Napoleono Bonaparto kelias į valdžią. Imperijos paskelbimas. Napoleono karai ir jų reikšmė socialinei bei politinei Europos raidai.

Napoleono imperijos žlugimas. Vienos kongresas ir jo nutarimai. Šventoji sąjunga.

Lietuva Prancūzijos ir Rusijos karo išvakarėse ir jo metu. Politiniai Lietuvos diduomenės siekiai. Karo padariniai.

Tikslai ir uždaviniai:

- išaiškinti, kaip į valdžią Prancūzijoje atėjo Napoleonas;
- padėti suvokti, kad Napoleono karų metu buvo ardoma senoji politinė ir socialinė Europos sistema;
- išaiškinti, kad Napoleono sutriuškinimas reiškė konservatyvių jėgų pergalę ir sulėtino ekonomines bei politines permainas Europoje;
- išaiškinti, kad prie Rusijos imperijos prijungtos Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės politiškai aktyvi visuomenės dalis siekė išsivaduoti, bet dėl esamų aplinkybių šie ketinimai nebuvo realizuoti.

3 tema. Pramonės revoliucija ir socialiniai jos padariniai

Mokslo raida ir technikos naujovės. Pramonės perversmo prielaidos. Socialiniai perversmo padariniai: gamybos apimtys didėjimas, transporto sistemos plėtra, socialinės struktūros kaita, urbanizacija, gyvenimo būdo ir buities pokyčiai. Mokslo ir technikos naujovių taikymas pramonėje, žemės ūkyje, transporte ir buityje. Perversmo nevienalaikiškumas įvairiose šalyse. Anglijos pirmavimas ir Rusijos atsilikimas.

Ekonominiai ir socialiniai pokyčiai Rusijoje ir jos valdomoje Lietuvoje. Baudžiavos panaikinimas. Rusijos imperijos raida XIX a. antroje pusėje.

Naujos socialinės problemos ir konfliktai bei jų sprendimo būdai.
Politinės socialinės teorijos: liberalizmas, konservatizmas, socializmas, anarchizmas.

Politinės partijos. Darbininkų politinio aktyvumo didėjimas.
Didžiausi XIX a. socialiniai konfliktai Europos šalyse, Amerikoje ir jų padariniai.

Tikslai ir uždaviniai:

- išaiškinti, kaip pakeitė pasaulį pramonės revoliucija;
- analizuoti technines ir ekonomines pramonės revoliucijos prielaidas;
- išaiškinti, kodėl pramonės perversmas įvairias šalis palietė skirtingu mastu ir laiku;
- padėti suvokti, kad pramonės revoliucija keitė pramoninių valstybių visuomenės struktūrą, kraštovaizdį, miestų vaidmenį;
- padėti suvokti, kad pramonės revoliucija lėmė naujų socialinių problemų ir naujų politinių socialinių teorijų atsiradimą;
- aptarti, analizuoti pagrindines politinių socialinių teorijų idėjas, išaiškinti jų skirtumus;
- atskleisti Rusijos ekonominės socialinės raidos savitumą, santykinį atsilikimą nuo Vakarų Europos šalių.

4 tema. Politinės sistemos raida XIX a.–XX a. pradžioje

Buržuazinės revoliucijos ir valstybių valdymo sistemos kitimas. Demokratėjimo tendencijos. Emancipaciniai procesai: darbininkų, žydų, moterų judėjimai ir teisių plėtra. Pagrindinės politinės partijos. Svarbiausi Anglijos, Prancūzijos, Vokietijos, JAV politinių sistemų raidos bruožai. Rusijos patvaldinis valdymas.

Tikslai ir uždaviniai:

- išaiškinti, kaip keitėsi politinė sistema išsivysčiusiose valstybėse XIX a;
- apibūdinti ir lyginti svarbiausių Europos valstybių politines sistemas;
- padėti suvokti darbininkų, žydų, moterų visuomeninės emancipacijos ir visuomenės demokratėjimo procesus;
- padėti suvokti, kad modernių politinių sistemų pagrindai buvo sukurti XIX a. reformų ir revoliucijų būdu;
- padėti suvokti, kad Rusijos, kurios sudėtyje buvo ir Lietuva, patvaldinė sistema buvo reakinga ir prieštaravo bendroms Europos politinės raidos tendencijoms.

5 tema. Tautinis klausimas Europoje

Nacionalinės savimonės ir nacionalumo reikšmės augimas visuomenės gyvenime.

Kova dėl tautinių valstybių sukūrimo. Pavergtos tautos ir nacionaliniai sąjūdžiai. Graikų kova dėl laisvės. 1848–1849 m. revoliucijos. Balkanų tautų išsivadavimo sąjūdis.

Suvienytų Vokietijos ir Italijos valstybių sukūrimas.

Nacionalinė Rusijos carų politika ir priešinimasis jai. Sukilimai Lenkijoje ir Lietuvoje. Lietuvių tautinis sąjūdis. Politinės valstybinės lietuvių orientacijos keitimasis XIX a. Tautinės valstybės idėjos formavimasis. Lietuvos tautinės mažumos.

Tikslai ir uždaviniai:

- išaiškinti, kad XIX a. išauga nacionalinio veiksnio vaidmuo Europos valstybių gyvenime;
- išaiškinti, kad dėl nacionalinių problemų įvairiose šalyse kilo konfliktai, nacionaliniai sąjūdžiai, kai kur peraugę į išsivaduosiuosius karus;
- analizuoti nacionalumo reikšmės augimo priežastis;
- parodyti, kad nacionalumo reikšmės augimą lėmė buržuazinių santykių plitimas ir žemutinių visuomenės sluoksnių emancipacija;
- išaiškinti, kad nacionalinės problemos lėmė imperijų irimą ir nacionalinių valstybių kūrimąsi po karo;
- analizuoti suvienytų Italijos ir Vokietijos valstybių susikūrimo priežastis;
- padėti suvokti nacionalinio bendrumo pojūčio stiprėjimo reikšmę;
- padėti suprasti, kad Vokietijos imperijos susikūrimas reiškė esminį politinės padėties pasikeitimą Europoje;
- aptarti, analizuoti carų politiką Lietuvoje;
- padėti suvokti, kad tautinis lietuvių atgimimas, parengęs dirvą tautinės valstybės politiniam siekiui atsirasti ir tautinei valstybei sukurti, buvo sudedamoji Europos nacionalinių sąjūdžių dalis.

6 tema. Imperializmas ir tarptautiniai santykiai

Ekonominės, techninės, idėjinės imperializmo prielaidos. Europos ekspansijos pasaulyje stiprėjimas. Kolonializmo plitimas. Kolonijų ir metropolijų santykiai. Pasaulio pasidalijimas ir

svarbiausios kolonijinės imperijos. Kovos dėl pasaulio pasidalijimo stiprėjimas. Kariniai blokai.

Tikslai ir uždaviniai:

- analizuoti XIX a. pabaigoje pramoninėse valstybėse susiklosčiusias ekonomines aplinkybes;
- padėti suvokti, kad technikos ir ekonomikos pažanga įgalino Europos pramonines valstybes pasidalyti ir eksploatuoti santykinai atsilikusias Afrikos ir Azijos šalis;
- išaiškinti, kad kolonijinė sistema turėjo nevienareikšmių padarinių kolonijinėms tautoms;
- atskleisti, kaip kolonijinė sistema nulėmė trečiojo pasaulio šalių kategorijos atsiradimą dabarties pasaulyje;
- padėti suvokti, kad imperializmas ir nesutarimai dėl kolonijų daugiausia lėmė tarptautinės įtampos augimą ir Pirmojo pasaulinio karo kilimą.

7 tema. Pirmasis pasaulinis karas

Karo priežastys. Karo eiga ir rezultatai. Rusijos revoliucijos. Bolševikų įsigalėjimas.

Lietuva karo metais. Pastangos atkurti nepriklausomybę. Lietuvos Nepriklausomybės paskelbimas.

Tikslai ir uždaviniai:

- išaiškinti karo priežastis;
- aptarti svarbiausius karo etapus;
- formuoti suvokimą, kad karo metu pasikeitė Rusijos politinė sistema ir valdžią paėmė bolševikai;
- išaiškinti, kad Lietuvos ir kitoms valstybėms susikurti po karo susiklostė palankios tarptautinės aplinkybės;
- analizuoti Lietuvos politikų veiklą siekiant atkurti nepriklausomą valstybę.

X KLASĖ

1 tema. Pasaulis pirmaisiais pokario metais

Paryžiaus taikos konferencijos nutarimai.

Bolševikų diktatūros įsitvirtinimas Rusijoje.

Naujų valstybių Europoje susikūrimas.

Lietuvos valstybės kūrimosi sunkumai. Nepriklausomybės kovos. Ekonominiai pokario sunkumai JAV ir Europos šalyse.

Tikslai ir uždaviniai:

- išaiškinti Paryžiaus taikos konferencijos sprendimus dėl Vokietijos ir kitų agresorių;
- formuoti suvokimą, kad bolševikų įsitvirtinimas Rusijoje – pasaulinės svarbos faktas, paveikęs visą XX a. istoriją;
- analizuoti Europos politinio žemėlapiu pasikeitimus;
- išaiškinti, kad besikurianti Lietuvos valstybė turėjo nugalėti įvairius politinius, ekonominius sunkumus, ginklu ginti nepriklausomybę;
- analizuoti įvairių šalių požiūrį į besikuriančią Lietuvos valstybę.

2 tema. Demokratija ir diktatūros

Bolševikų teorijos ir valdymo praktikos skirtumai Rusijoje.

Demokratinų valstybių valdymo sistemos trūkumai ir kritika pokario Europoje.

Demokratijos alternatyvų paieškos. Komunistų partijų kūrimasis Europos šalyse. Kraštutinių dešiniųjų politinių judėjimų stiprėjimas. Fašizmas.

Fašistų įsigalėjimas Italijoje ir fašistinė diktatūra. Fašistų idealai ir valdymo praktika.

Pasaulinė ekonomikos krizė ir jos įveikimo būdai JAV ir Vokietijoje. Nacionalsocializmas Vokietijoje. A. Hitlerio diktatūra ir jos kūrimo mechanizmas. Antisemitizmas ir žydų genocidas. Režimo priešų persekiojimas.

Propaganda ir teroras – diktatorių valdymo priemonės.

Diktatorių „laimėjimai“ ir tragiški valdymo padariniai. Agresyvumas, rengimasis karui ir provokacinė užsienio politika.

Antidemokratinų jėgų puolimas. Pilietinis karas Ispanijoje.

Autoritariniai režimai Europos šalyse, jų požymiai.

Lietuva tarpukario metais. Ūkio, švietimo, kultūros raida. Socialinė ir tautinė Lietuvos visuomenės struktūra. Lietuvos vidaus ir užsienio politikos problemos. Parlamentinio ir autoritarinio valdymo skirtumai. A. Smetona.

Tikslai ir uždaviniai:

- padėti suvokti, kad Rusijos bolševikai įvedė totalitarinį režimą, pražudžiusį milijonus žmonių;
- padėti suvokti, kad, pokario Europai susidūrus su ekonominiais ir politiniais sunkumais, ir kraštutiniai kairieji, ir kraštutiniai dešinieji sprendė jas įvesdami diktatūrą;
- analizuoti konkrečias ekonomines, politines, socialines diktatūrų įsigalėjimo priežastis;
- padėti suvokti, kad diktatūros įvedimas atitinka visuomenės dalies interesus;
- padėti suvokti, kad diktatūros įvedimas visuomet reiškia valdžios sutelkimą vienos politinės grupuotės rankose ir kitaminčių persekiojimą, o kraštutiniais atvejais – fizinį režimui neparankių žmonių naikinimą;
- išaiškinti, kad diktatoriški režimai Europoje buvo labai skirtingi;
- padėti suvokti, kad diktatūrai būdinga ne tik prievarta, bet ir politinis melas, manipuliacija žmonių protais ir jausmais;
- palyginti demokratinius ir diktatoriškus režimus;
- analizuoti, aptarti asmens padėties skirtumus demokratinėje ir totalitarinėje valstybėje;
- padėti suvokti, kad Lietuvos nepriklausomos valstybės politinę raidą galima suskirstyti į du esmingai besiskiriančius etapus ir kad tokia buvo bendra visos Europos tendencija;
- analizuoti svarbiausias Lietuvos užsienio politikos problemas bei ūkio ir kultūros laimėjimus tarpukario metais.

3 tema. Tarptautiniai santykiai 4-ojo dešimtmečio pabaigoje

Tarptautinių santykių komplikavimasis 4-ojo dešimtmečio pabaigoje.

Ašies valstybių agresyvumas. Vakarų demokratijų pasyvumas ir jo priežastys. TSRS užsienio politikos vingiai 4-ojo dešimtmečio pabaigoje.

Molotovo–Ribentropo paktas.

Lietuvos tarptautinės padėties komplikavimasis 1938–1939 metais. Lietuvos užsienio politika.

Tikslai ir uždaviniai:

- išaiškinti, kodėl dėl Japonijos, Vokietijos ir Italijos agresyvios politikos pasaulyje išaugo politinė įtampa ir kilo karo grėsmė;

- padėti suvokti, kad Japonija, Vokietija ir Italija galėjo vykdyti agresyvią politiką dėl veiksmingos saugumo sistemos nebuvimo ir didžiųjų valstybių nuolaidžiavimo;

- analizuoti svarbiausius Molotovo–Ribentropo pakto teiginius ir atskleisti jų reikšmę;

- išaiškinti, kad TSRS politika 4-ojo dešimtmečio pabaigoje labai keitėsi, o pakto pasirašymas atitiko jos interesus;

- parodyti, kaip tarptautinių santykių blogėjimas atsiliepė Lietuvai ir nulėmė Klaipėdos netektį, o vėliau – ir okupaciją;

- analizuoti Lietuvos vyriausybės užsienio politiką karo išvakarėse.

4 tema. Antrasis pasaulinis karas

Lenkijos okupacija ir karo pradžia. Hitlerio armijos triumfo žygis per Europą.

TSRS ekspansija karo pradžioje: rytinės Lenkijos valstybės dalies užgrobimas, „Žiemos karas“. Baltijos valstybių okupavimas. Karo ir okupacijos žiaurumai. Sovietų nusikaltimai.

Lietuva sovietinės okupacijos metais. Sovietizacija ir teroras.

Vokietijos–TSRS karas. Pergalingas vermachto veržimasis į Rytus ir jo sustabdymas prie Stalingrado.

Antihitlerinė koalicija ir bendradarbiavimas sutriuškinant Vokietiją, Japoniją bei jų sąjungininkus.

Lietuva nacių okupacijos metais. Lietuvos aukos ir nuostoliai. Lietuvos žydų bendruomenės sunaikinimas.

Karo nusikaltimai ir nusikaltėliai. Genocidas. Niurnbergo procesas.

Tikslai ir uždaviniai:

- analizuoti karo priežastis;
- aptarti svarbiausius karo Europoje (1939 09–1941 04) įvykius;
- analizuoti TSRS agresijos karo pradžioje faktus;
- išaiškinti svarbiausius karo 1941–1945 m. įvykius;
- aptarti svarbiausius karinius nusikaltimus, kurie buvo sistemingai vykdomi karo metu;

- padėti suvokti, kad karas visuomet atneša žiaurumus, nusikaltimus ir mirtį;

- padėti suvokti, kad agresoriai buvo nugalėti bendradarbiaujant antihitlerinės koalicijos partneriams;

- padėti suprasti antihitlerinės koalicijos pergalės reikšmę;
- atskleisti neatitaisomą komunistų ir nacių okupacijos žalą valstybei ir tautai (žudymai, trėmimai, genocidas, priverstinė emigracija);
- analizuoti sovietų ultimatumo Lietuvai priėmimo priežastis;
- analizuoti Lietuvos okupacijos priežastis ir aplinkybes;
- padėti suvokti, kad Lietuvos likimas karo metu iš esmės priklausė nuo didžiųjų kaimynų valios ir vyriausybės negalėjo išvengti lemties;
- padėti suvokti, kad Antrojo pasaulinio karo metu buvo iškilęs tautos išlikimo klausimas.

5 tema. Rytai ir Vakariai pokario metais

Teritoriniai politiniai pokyčiai Europoje.

Komunizmo ekspansija Europoje ir Azijoje. Socializmo kūrimas Centrinės ir Pietryčių Europos valstybėse: TSRS vaidmuo, komunistų valdžios įtvirtinimo priemonės, politiniai, ekonominiai ir socialiniai pertvarkymai.

Lietuvos sovietizacija ir partizanų priešinimasis.

Komunistinės sistemos TSRS evoliucija nuo Stalino iki Brežnevo.

Socializmo sistemos šalys ir jų problemos: gamybos neefektyvumas, menkas pragyvenimo lygis, gyventojų nepasitenkinimas komunistų diktatūra ir pasipriešinimas.

Vengrijos, Čekoslovakijos, Lenkijos ir kitų tautų kova prieš diktatūrą.

1972 m. įvykiai Kaune. Disidentų veikla ir pogrindžio spauda Lietuvoje.

Pasipriešinimo slopinimas.

Vakarų šalys. Demokratijos raida. Sparti pramonės plėtra. Mokslo ir technikos revoliucija. Politinis, karinis, ekonominis demokratinių valstybių bendradarbiavimas. JAV vieta ir vaidmuo pokario pasaulyje.

Japonijos raidos ypatybės.

Tiksiai ir uždaviniai:

- išaiškinti, kad po karo labai išaugo politinė TSRS įtaka pasaulyje ir galimybė eksportuoti komunistinę sistemą;
- išaiškinti, kaip po karo Europoje įsigalėjo komunistiniai režimai;
- padėti suvokti komunistinių diktatūrų ir komunistinių valstybių santykių principus;

- atskleisti, kokiomis priemonėmis buvo įvestos diktatūros ir kaip slopintas pasipriešinimas;
- išaiškinti, kaip po Stalino mirties pasikeitė diktatoriška sistema;
- padėti suvokti, kad Vakarų šalys priešinosi komunizmo plitimui, bet nepajėgė jo sustabdyti;
- padėti suvokti, kad Vakarų šalys, gyvenusios demokratijos ir mokslo bei technikos revoliucijos sąlygomis, sukūrė aukšto lygio materialinę ir kultūrinę gerovę, tačiau ji egzistuoja greta su socialine nelygybe, moraline degradacija ir antikultūra;
- aptarti, analizuoti esminius Rytų ir Vakarų ūkio, visuomenės, politinės sistemos skirtumus.

6 tema. Tarptautiniai santykiai

Karo laimėtojų koalicijos suirimas. Įtampos tarp TSRS ir Vakarų šalių didėjimas. Šaltasis karas. Karinių blokų susikūrimas. Ginklavimosi varžybos. Rytų–Vakarų dialogas ir reikšmingiausi susitarimai. Globalinė taika ir lokaliniai konfliktai.

JTO įkūrimas ir jos vaidmuo pasaulinėje politikoje. Europos Sąjunga ir jos veikla. Supervalstybės.

Tikslai ir uždaviniai:

- išaiškinti, kad po karo dėl skirtingo požiūrio į ateities pasaulį iširo sąjungininkų koalicija;
- padėti suvokti, kad TSRS ir Vakarų šalių prieštaravimai ir konkurencija galėjo peraugti į karinį konfliktą;
- padėti suvokti, kad ginklavimosi varžybos sekino pasaulio materialinius išteklius;
- išaiškinti, kodėl susikūrė kariniai blokai ir koks buvo jų vaidmuo šaltojo karo metais;
- analizuoti svarbiausius pokario karinius konfliktus, krizes ir jų priežastis;
- atskleisti išskirtinį TSRS ir JAV vaidmenį pasaulinėje politikoje.

7 tema. Dekolonizacija. Trečiasis pasaulis

Kolonijinė sistema XX a. ir jos suirimas. Trečiasis pasaulis. Svarbiausi trečiojo pasaulio regionai, jų apibūdinimas, politinės, ekonominės, socialinės problemos. Trečiojo pasaulio šalių ir pramoninių valstybių santykiai ir tarpusavio priklausomumas.

Tikslai ir uždaviniai:

- aptarti kolonijinių šalių padėtį pirmojoje XX a. pusėje;
- analizuoti dekolonizacijos priežastis ir svarbiausius raidos etapus;
- aptarti svarbiausius pramoninių ir besivystančių šalių skirtumus;
- padėti suvokti dekolonizacijos reikšmę;
- atskleisti trečiojo pasaulio šalių sunkumus ir suvokti tų šalių svarbą tarptautinei bendruomenei.

8 tema. Komunistinės sistemos suirimas

M. Gorbačiovo reformos. Komunistinės sistemos žlugimas Europoje.

Vokietijų susijungimas.

TSRS suirimas. Baltijos valstybių nepriklausomybės atkūrimas.

Tarptautinių santykių atšilimas. Šaltojo karo pabaiga.

Pokomunistinių šalių ūkio ir politinės raidos problemos.

Karas Jugoslavijoje.

Tikslai ir uždaviniai:

- atskleisti reformų Tarybų Sąjungoje reikšmę komunistinės sistemos žlugimui ir politinės įtampos sumažėjimui;
- analizuoti komunistinės sistemos žlugimo priežastis ir padarinius;
- padėti suvokti, kad perėjimas iš socialistinės į demokratinę sistemą yra sudėtingas procesas;
- analizuoti Europos politinio žemėlapių pokyčius, įvykusius po socialistinės sistemos žlugimo.

9 tema. Lietuvos nepriklausomybės atkūrimas ir valstybės raida

Lietuva pertvarkos metais. LP Sąjūdžio pergalė laisvuose rinkimuose. 1990 m. kovo 11 d. aktai. 1991 m. sausio 13 d. įvykiai. Politinės padėties raida ir tarptautinis Lietuvos pripažinimas. Lietuvos konstitucinė sistema. Politinės partijos. Seimo ir prezidento rinkimų sistema. Aktualiausios valstybės vidaus ir užsienio politikos problemos. Lietuva ir Europos Sąjunga bei kitos tarptautinės organizacijos.

Tikslai ir uždaviniai:

- analizuoti tarptautinės nepriklausomybės atkūrimo sąlygas;

- padėti suvokti, kad nepriklausomybė atkurta esant palankiai tarptautinei padėčiai ir aiškiai išreikštai tautos valiai, kuri pademonstruota per pirmuosius demokratinius rinkimus;
- padėti suvokti, kad nepriklausomybės atkūrimu buvo apvainikuota kelių kartų kovotojų dėl Lietuvos laisvės veikla;
- aptarti aktualiausias valstybės problemas, aiškinantis jų sprendimo galimybes;
- aptarti Lietuvos politinės sistemos institucijas ir jų vietą valstybės gyvenime.

10 tema. Dabarties pasaulio prieštaravimai ir problemos

Perteklius ir skurdas. Pasaulinė taika ir lokaliniai karai. Demokratija ir diktatūros. Žmogaus teisės ir diskriminacija. Genocidas. Pabėgėliai. Terorizmas. Nusikalstamumas. Gamtinių išteklių sekimas. Aplinkos tarša.

Tikslai ir uždaviniai:

- aptarti aktualiausias šiandienos pasaulio problemas;
- atskleisti pasaulio įvairovę ir regioninius bei valstybinius skirtumus;
- padėti suvokti problemų globališkumą ir pasireiškimą kasdieniame valstybės ir net asmens gyvenime;
- analizuoti pagrindinių problemų priežastis.

11 tema. Kultūros raida XX a.

Kultūros vystymosi sąlygos XX amžiuje. Kultūra ir totalitariniai režimai. Nauji kultūros reiškiniai. Masinė ir elitinė kultūra.

Tikslai ir uždaviniai:

- aptarti svarbiausius XX a. kultūros reiškinius bei raidos tendencijas;
- padėti suvokti mokslo ir technikos laimėjimų reikšmę visuomenės pažangai;
- padėti suvokti esminius XX a. kultūros bruožus;
- atskleisti politinės konjunktūros įtaką kultūrai, kultūros raidą totalitarizmo sąlygomis;
- atskleisti šiuolaikinės kultūros daugialypiškumą ir problemas.

LIETUVOS IR VISUOTINĖS ISTORIJOS PROGRAMA XI-XII KLASĖMS (I VARIANTAS)

Išvadas

Istorijos mokslas, jo paskirtis ir galimybės. Istorijos mokslo objektas. Istorijos šaltiniai, jų rūšys ir tipai. Istorijos šaltinių tyrimo ypatybės.

Tikslai ir uždaviniai:

B lygiui:

- aptarti istorijos mokslo šaltinius, jų skirtumus ir panaudojimo rekonstruojant istoriją galimybes ir būdus;
- padėti suvokti, kad istorijos metodologija, tikslai, tyrimo būdai laikui bėgant kito;
- padėti suvokti, kad istoriko darbo rezultatai priklauso nuo metodologijos, šaltinių bazės, tyrėjo nuostatų.

A lygiui:

- ugdyti supratimą, kad istorinė tiesa remiasi istorijos šaltinių duomenimis, jų analize;
- formuoti darbo su šaltiniais įgūdžius;
- remiantis konkrečiais pavyzdžiais, pademonstruoti skirtingų istorinės praeities interpretacijų galimybes;
- išaiškinti, kaip istoriniame tekste atsispindi jį sukūrusių žmonių nuostatos;
- analizuojant dokumentus, formuoti išvadų darymo, informacijos gavimo įgūdžius;
- analizuojant skirtingus tekstus, formuoti gebėjimą kritiškai vertinti šaltinius.

1 tema. Žmogaus kilmė. Priešistorės žmogaus gyvenimas

Žmogaus kilmės problema. Šiuolaikinis mokslas apie žmogaus kilmę: išspręsti ir diskutuojami klausimai. Žemynų apgyvendinimas. Žmogaus gyvenimo sąlygos ir verslai. Žmogaus ir gamtos santykių kaita: žemdirbystės ir gyvulininkystės atsiradimas. Priešistorinės visuomenės socialinių, lyčių, amžiaus grupių santykių raida.

Seniausias menas ir religija.

Tikslai ir uždaviniai:

B lygiui:

- aptarti mokslo duomenis apie žmogaus kilmę;
- perteikti pagrindines žinias apie žmogaus ir visuomenės gyvenimą ikicivilizaciniu laikotarpiu;
- padėti suvokti nuolatinį žmogaus ir visuomenės kitimą ir progresą.

A lygiui:

- atskleisti, aptarti svarbiausias žmogaus kilmės aiškinimo klausimus;
- ugdyti supratimą, kad visuomenės raidoje buvo lūžių, kokybiškai pakeitusių žmogaus gyvenimą.

2 tema. Senovės Rytų civilizacijos

Civilizacijos sampratos. Pagrindiniai civilizacijos požymiai ir jos atsiradimo prielaidos.

Seniausios civilizacijos šiaurės Afrikoje ir Azijoje (Egiptas, Tarpupis, Kinija, Indija ir t. t.).

Senųjų civilizacijų pažinimo šaltiniai.

Valstybių atsiradimo procesas. Hierarchinė visuomenės struktūra. Valstybės valdymas ir rašytinė teisė. Seniausieji įstatymai.

Civilizacijų laimėjimai:

- rašto atsiradimas ir jo raida;
- mokslo žinios (matematika, geometrija, astronomija);
- medicina;
- technikos naujovės (ratas, drėkinimo įrenginiai);
- susisiekimo priemonės ir keliai;
- statyba ir architektūra;
- menas.

Reikšmingiausi išlikę senovės civilizacijų paminklai.

Civilizacijų sąveika. Civilizacijos laimėjimų sklaida. Finikiečiai ir jų kolonijos.

Religija senosiose civilizacijose ir jos raida. Politeizmas ir monoteizmas.

Žydai. Jų valstybė. Judaizmas. Senasis Testamentas.

Tikslai ir uždaviniai:

B lygiui:

- aptarti istorijos mokslo duomenis apie civilizacijų atsiradimo priežastis;

- perteikti pagrindines žinias apie civilizacijų laimėjimus;
- padėti suvokti civilizacijos įvairovę, tęstinumą ir vientisumą;
- padėti suvokti, remiantis konkrečiais pavyzdžiais (raštas), šandieninės civilizacijos ir pirmųjų civilizacijų ryšius.

A lygiui:

- aptarti civilizacijų pažinimo šaltinius, analizuoti prieinamus dokumentus;
- atskleisti, aptarti civilizuoto ir necivilizuoto gyvenimo skirtumus;
- ugdyti supratimą, kad perėjimas prie civilizuoto gyvenimo yra vienas reikšmingiausių žmonių gyvenime;
- ugdyti supratimą, kad civilizacijos nebuvo izoliuotos, o veikė vienos kitas.

3 tema. Egėjo civilizacija

Kretos kultūra. „Rūmų civilizacija“. Mikėnų kultūra. Trojos karas. Pagrindiniai Egėjo civilizacijos raidos rekonstrukcijos šaltiniai.

Tikslai ir uždaviniai:

A ir B lygiui:

- perteikti pagrindines žinias apie Egėjo civilizaciją;
- supažindinti su svarbiausiais archeologijos duomenimis, bylojančiais apie Egėjo civilizacijos laimėjimus.

4 tema. Helenų civilizacija

Helenų civilizacijos samprata. Šios civilizacijos pagrindai. Graikų tauta.

Homeras ir Hesiodas apie tą laikotarpį, žmones, dievus. Mitai. Graikų religija.

Sinoikizmas. Graikų miestai–valstybės, visuomeninės jų santvarkos panašumai ir skirtumai. Pilietis. Polio valdymo sistemos raida. Demokratija.

Graikų kolonizacija. Konfliktai su kartaginiečiais, etruskais ir italikais. Karai su persais.

Atėnų suklestėjimas. Graikų polių karai.

Graikų kultūra: tradicijos, olimpinės žaidynės, raštas, teatras, architektūra, skulptūra ir skulptūriniai portretai, filosofija ir mokslas.

Didieji graikų išminčiai, karvedžiai, valstybės vyrai; jų mintys ir darbai.

Aleksandro Makedoniečio imperija ir graikų civilizacijos laimėjimų plitimas Rytuose. Helenizmas.

Tikslai ir uždaviniai:

B lygiui:

- aptarti helenų civilizacijos reikšmę Europos kultūros ir politinei istorijai;
- analizuoti graikų mitus graikų gyvenimo pažinimo požiūriu;
- analizuoti, aptarti iškilesnių graikų veiklą, mintis, vietą pasaulio istorijoje;
- lyginti polių valdymo skirtumus ir reikšmę įvairioms visuomenės gyvenimo sritims.

A lygiui:

- aptarti helenų civilizacijos pažinimo šaltinius, istoriniu požiūriu analizuoti prieinamus tekstus;
- atskleisti Aleksandro Makedoniečio imperijos reikšmę civilizacijos laimėjimų plitimui;
- ugdyti supratimą, kad graikų kultūra buvo naujas žingsnis kultūros istorijoje, kuris stipriai paveikė vėlesnę Europos kultūros raidą;
- ugdyti supratimą, kad civilizacijos nebuvo izoliuotos, kad jos veikė vienos kitas;
- supažindinti su svarbiausiomis filosofinėmis graikų idėjomis, atskleisti jų iškeltų problemų svarbą.

5 tema. Romėniškasis civilizacijos laikotarpis

Romos istorijos periodizacija.

Graikų ir Kartaginos kolonijos Apeninuose. Senieji pusiasalio gyventojai. Etruskai.

Romos miesto pradžia. Karalių valdymas.

Respublika ir jos valdymas. Patricijai, plebėjai ir jų kovos.

Romos ekspansija. Įsigalėjimo Italijoje taktika.

Romėnų kolonijos Italijoje ir keliai kaip pavergtų tautų kontrolės priemonė.

Romos kovos su Kartagina dėl viešpatavimo Viduržemio jūros pakrantėse.

Socialiniai ir politiniai karų padariniai. Klasiniai karai.

Gajus Julijus Cezaris, jo politika ir likimas.

Oktavianas Augustas ir respublikos pabaiga. Principatas.

Romėnų buitis: gyvenimas Romoje, romėnų šeima, tradicijos, pramogos.

Dvasinė kultūra: filosofija, religija, literatūra.

Romėnų teisė.

Imperijos valdžios krizė. Kareivių imperatoriai. Dominatas ir imperijos padalijimas.

Krikščionybės atsiradimas. Jėzus Kristus ir jo mokymas. Naujasis Testamentas. Krikščionybės kelias nuo persekiojamos iki valstybinės religijos.

Didysis tautų kraustymasis ir Vakarų Romos imperijos žlugimas.

Tikslai ir uždaviniai:

B lygiui:

- aptarti Romos reikšmę kultūros ir politinei istorijai;
- aptarti Romos reikšmę civilizacijos plitimui Europoje;
- analizuoti graikų ir romėnų kultūrų panašumus ir skirtumus;
- analizuoti Romos išgalėjimo Viduržemio jūros pakrantėse taktiką ir imperijos valdymo priemones.

A lygiui:

- aptarti Romos istorijos pažinimo šaltinius;
- istoriniu požiūriu analizuoti prieinamus tekstus;
- analizuoti Romos visuomenės vidinės krizės reiškinius ir jų priežastis;
- aptarti Romos ir kitų civilizacijų sąveiką;
- analizuoti krikščionybės vaidmenį imperijoje.

6 tema. Rytų Romos imperija

Bizantijos visuomenė ir valstybė. Bandymai atkurti Romos imperiją.

Antikinės kultūros tradicijų tęsia. Bizantijos kultūra.

Imperijos žlugimas.

Tikslai ir uždaviniai:

B lygiui:

- aptarti Bizantijos reikšmę Europos kultūros ir politinei istorijai;
- aptarti Bizantijos reikšmę kultūrinių regionų formavimuisi Europoje;
- analizuoti Bizantijos ir antikinės kultūros ryšius.

A lygiui:

- aptarti Bizantijos įtaką Rytų Europos tautoms;
- analizuoti Rytų Romos imperijos gyvybingumo priežastis;
- analizuoti Bizantijos žlugimo priežastis.

7 tema. Arabai ir islamas

Arabai iki Mahometo.

Islamo atsiradimas. Arabų kalifatas. Islamo šalių kultūra. Arabai ir Europa viduramžiais.

Tikslai ir uždaviniai:

B lygiui:

- aptarti islamo atsiradimo aplinkybes ir reikšmę pasaulio istorijai;
- aptarti arabų ir krikščionių santykius viduriniais amžiais;
- analizuoti musulmonų ir krikščionių kultūrų skirtumus viduriniais amžiais.

A lygiui:

- aptarti arabų kalifato reikšmę islamo kultūros plitimui;
- analizuoti prieinamus tekstus;
- aptarti islamo ir arabų vaidmenį dabartiniame pasaulyje.

8 tema. Europos viduramžiai

Frankų valstybė ir imperija.

Viduramžių civilizacijos formavimasis. Feodalizmas. Civilizacijos plėtra. Krikščionybės plitimas.

Valstybė ir jos raida. Šventoji Romos imperija.

Kijevo Rusia ir jos nuosmukis.

Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė. Krikščioniškos Europos ir pagoniškos Lietuvos susidūrimas. Bažnyčios vaidmuo visuomenės gyvenime. Bažnyčia, dvasininkai ir kultūra.

Luomai.

Žemdirbystė, amatai, prekyba.

Miestai.

Svarbiausi visuomenės gyvenimo pokyčiai, kurie įvyko viduriniais amžiais.

Tikslai ir uždaviniai:

B lygiui:

- analizuoti viduramžių visuomenės formavimosi procesą;

- analizuoti antikinės ir viduramžių visuomenės skirtumus;
- aptarti vidurinių amžių laikotarpio reikšmę Europos ir Lietuvos istorijai;
- aptarti viduramžių reikšmę Europos ir Lietuvos kultūros ir politinei istorijai.

A lygiui:

- aptarti krikščionybės ir civilizacijos plitimo Europoje procesą;
- analizuoti istorinius šaltinius apie LDK raidą viduriniais amžiais;
- aptarti krikščionybės vietą ir vaidmenį viduramžių visuomenėje.

9 tema. Perėjimas į naujuosius laikus

Politiniai, ekonominiai, kultūriniai pokyčiai Europoje XV–XVIII a. Kapitalizmo pradžia.

Feodalinio susiskaldymo likvidavimas ir centralizuotų valstybių formavimasis (Anglija, Prancūzija, Ispanija, Rusija).

Renesansas – naujųjų laikų priešaušris.

Geografiniai atradimai. Jų reikšmė Europos ūkio, politinei raidai, Amerikos civilizacijoms ir Azijos šalims.

Išradimų ir atradimų reikšmė žmogaus pasaulėvokos ir gyven-senos kitimui (J. Gutenbergas, M. Kopernikas ir kt.).

Reformacija keičia Bažnyčią ir visuomenę. M. Liuterio, Ž. Kalvino idėjos ir veikla. Kovos tarp katalikų ir protestantų. Reformacijos socialiniai padariniai ir reikšmė kultūros raidai.

LDK reformacijos ir kontrreformacijos laikotarpiu. LDK ir Lenkijos unija. Bajorų demokratija. Reformacijos ir kontrreform-acijos poveikis Lietuvos kultūros raidai. Barokas. Religinė tolerancija.

Olandijos ir Anglijos suklestėjimas. Kapitalizmas. Kova dėl pasaulinės prekybos.

Absoliutizmas Europoje, absoliutinio valdymo prielaidos ir esmė.

Šviečiamoji epocha ir jos idėjos.

Revoliucijos Europoje ir Amerikoje (Anglija, JAV, Prancūzija) keičia ekonominę ir politinę sistemą, visuomenės gyvenimą. Amerikos nepriklausomybės, Prancūzijos žmogaus ir piliečio teisių deklaracijų svarbiausios idėjos ir reikšmė.

Lietuvos-Lenkijos valstybės nuosmukis, reformų bandymai ir žlu-gimas. Lietuvos prijungimas prie Rusijos imperijos.

Napoleonas, jo karai ir reikšmė socialinei bei politinei Europos raidai.

Tikslai ir uždaviniai:

B lygiui:

- atskleisti XV ir XVIII a. visuomenės, politinės struktūros, mąstymo skirtumus;
- analizuoti visuomenės gyvenimo pokyčius XV–XVIII a.;
- analizuoti renesanso, reformacijos poveikį LDK kultūrai;
- padėti suvokti, kad perėjimas į naujuosius laikus buvo ilgas procesas.

A lygiui:

- aptarti geografinių atradimų, renesanso, reformacijos reikšmę vidurinių amžių visuomenės struktūrų irimui;
- analizuoti renesanso, reformacijos, baroko ir kontrreformacijos poveikį LDK kultūrai;
- analizuoti LDK raidos XVIII a. specifiškumą.

10 tema. Civilizacijos raida XIX a.

Mokslo, technikos raida ir pramonės perversmas. Socialiniai perversmo padariniai: gamybos apimtys didėjimas, transporto sistemos plėtra, nauja socialinė struktūra, urbanizacija, gyvenimo būdo ir buities pokyčiai.

Naujos socialinės problemos ir konfliktai bei jų sprendimo būdai.

Politinės socialinės teorijos: liberalizmas, konservatizmas, socializmas.

Politinės partijos. Darbininkų politinio aktyvumo didėjimas.

Reikšmingiausi socialiniai XIX a. konfliktai Europos šalyse, Amerikoje ir jų padariniai (revoliucijos Europoje, pilietinis karas JAV).

Modernios valdymo sistemos formavimasis Europos šalyse. Svarbiausi Anglijos, Prancūzijos, Vokietijos, JAV politinių sistemų bruožai.

Nacionalumo reikšmės augimas. Nacionalizmas ir kova dėl tautinių valstybių sukūrimo. Reikšmingiausi nacionaliniai judėjimai ir konfliktai.

Rusijos imperija. Carų nacionalinė politika ir lietuvių tautinis sąjūdis. Politinės valstybinės lietuvių orientacijos keitimasis. Tautinis sąjūdis ir tautinės valstybės idėjos formavimasis.

Europos ekspansijos pasaulyje stiprėjimas. Kolonijinė politika. Pasaulio pasidalijimas ir svarbiausios kolonijinės imperijos.

Tikslai ir uždaviniai:

B lygiui:

- padėti suvokti, kad XIX a. įvyko esminiai pokyčiai ekonominiame ir politiniame pasaulio gyvenime;

- aptarti visuomenės gyvenimo pokyčius;
- aptarti Rusijos imperijos ir kitų didžiųjų Europos šalių raidos panašumus ir skirtumus;

- aptarti Lietuvos visuomenės raidą XIX a.

A lygiui:

- analizuoti politines ir socialines XIX a. teorijas;
- analizuoti Europos politinį žemėlapi;
- padėti suvokti lietuvių ir kitų tautų nacionalinių judėjimų panašumus ir skirtumus.

11 tema. Pirmasis pasaulinis karas

Karo priežastys. Kariniai blokai. Karo eiga ir rezultatai. Europos politinio žemėlapio pokyčiai po karo. Naujų valstybių susikūrimas. Lietuva karo metais. Pastangos atkurti nepriklausomybę.

Tikslai ir uždaviniai:

B lygiui:

- aptarti karo priežastis ir eigą;
- padėti suvokti politinių karo padarinių reikšmę Lietuvos valstybės atkūrimui.

A lygiui:

- analizuoti Lietuvos politinės situacijos kitimą karo metu;
- analizuoti Lietuvos politikų veiklą siekiant atkurti valstybę;
- padėti suvokti Lietuvos ir kaimyninių šalių padėties skirtumus;
- analizuoti Europos politinio žemėlapio pokyčius po karo.

12 tema. Europa tarp demokratijų ir diktatūrų

Bolševikų diktatūra Rusijoje. Bolševikų teorija ir valdymo praktika.

Demokratinės valdymo sistemos trūkumai ir kritika pokario Europoje.

Demokratijos alternatyvų paieškos: komunistų pastangos paimti valdžią, fašizmo atsiradimas.

Fašistų įsigalėjimas Italijoje ir fašistinė diktatūra. Fašistų idealai ir valdymo praktika. Nationalsocializmas Vokietijoje. A. Hitlerio diktatūra.

Diktatūrų kūrimo mechanizmas. Propaganda ir teroras kaip diktatorių valdymo priemonės. Propagandos ir prievartos vartojimo metodika.

Diktatorių „laimėjimai“ ir tragiški valdymo padariniai. Agresyvumas, rengimasis karui ir provokacinė užsienio politika.

Antidemokratinį jėgų puolimas. Pilietinis karas Ispanijoje. Autoritariniai režimai Europos šalyse, jų požymiai ir kūrimosi mechanizmas.

Parlamentinio ir autoritarinio valdymo skirtumai Lietuvoje.

Tikslai ir uždaviniai:

B lygiui:

- aptarti diktatūrų įsigalėjimo priežastis ir padarinius;
- aptarti demokratinio ir diktatoriško valdymo skirtumus;
- aptarti diktatūrų panašumus ir skirtumus;
- padėti suvokti Hitlerio įsigalėjimo Vokietijoje reikšmę Lietuvai.

A lygiui:

- analizuoti Lietuvos politinę raidą ir perversmo priežastis;
- analizuoti fašistų teoretikų teiginius, padėti suvokti jų pavojingumą visuomenei;
- analizuoti Stalino ir Hitlerio valdymo metodus.

13 tema. Antrasis pasaulinis karas

Tarptautinių santykių komplikavimasis 4-ojo dešimtmečio pabaigoje.

Ašies valstybių agresyvumas ir Vakarų demokratijų pasyvumas.

Molotovo–Ribentropo pakto reikšmė karo pradžiai. Paktas ir Lietuva.

Hitlerio armijos triumfo žygis per Europą ir jo sustabdymas prie Stalingrado.

Rusijos–Didžiosios Britanijos–JAV sąjunga ir bendradarbiavimas sutriuškinant Vokietiją, Japoniją bei jų sąjungininkus.

Lietuva karo metais: komunistinė ir nacistinė okupacija, kolaboravimas ir pasipriešinimas. Lietuvos aukos ir nuostoliai.

Karo nusikaltimai ir nusikaltėliai. Holokaustas. Lietuvos žydų bendruomenės sunaikinimas. Niurnbergo procesas.

Politiniai teritoriniai pokyčiai Europoje po karo.

Tikslai ir uždaviniai:

B lygiui:

- aptarti karo priežastis, eigą ir padarinius;
- padėti suvokti Europos politinių įvykių ir procesų lemiamą reikšmę Lietuvos valstybės likimui;
- padėti suvokti karo nusikaltimų Europoje ir Lietuvoje mastus ir baisumą.

A lygiui:

- analizuoti Lietuvos politinės padėties kitimą karo metu;
- analizuoti Lietuvos politikų veiklą 1940 m. vasarą;
- analizuoti Lietuvos 1939–1945 metų istorijos šaltinius;
- padėti suvokti pavojų, kuris buvo iškilęs tautai ir valstybei karo metu;
- analizuoti Europos politinio žemėlapių pokyčius po karo.

14 tema. Pokario pasaulis

Komunizmo ekspansija Europoje ir Azijoje.

Įtampos tarp TSRS ir Vakarų šalių didėjimas.

Šaltasis karas. Karinių blokų susikūrimas. Ginklavimosi varžybos.

Rytų ir Vakarų dialogas ir reikšmingiausi susitarimai.

Globalinė taika ir lokaliniai konfliktai.

Mokslo ir technikos revoliucija.

Socializmo sistemos šalys ir jų problemos: gamybos neefektyvumas, menkas pragyvenimo lygis, gyventojų nepasitenkinimas komunistų diktatūra ir pasipriešinimas.

Partizanų kovos Lietuvoje.

1956 m. įvykiai Lenkijoje ir Vengrijoje.

„Prahos pavasaris“ ir jo užgniaužimas. „Solidarumo“ judėjimas Lenkijoje.

Vakarų šalys. Demokratijos raida. Sparti pramonės plėtra. Mokslo ir technikos revoliucija.

Dekolonizacijos proceso prielaidos ir eiga.

Trečiasis pasaulis. Svarbiausi Trečiojo pasaulio regionai, šalių apibūdinimas ir problemos.

Tikslai ir uždaviniai:

B lygiui:

- aptarti šaltojo karo priežastis, išaiškinti jo reiškimosi būdus;
- analizuoti komunistų įsigalėjimą Rytų Europos šalyse;
- padėti suvokti sunkumus, su kuriais susidūrė Rytų Europos (ir Lietuvos) tautos, priešindamosi komunistinėms diktatūroms;
- išaiškinti mokslo ir technikos revoliucijos esmę ir reikšmę pokario pasauliui.

A lygiui:

- analizuoti Lietuvos ir Rytų Europos šalių padėties skirtumus;
- analizuoti pasipriešinimo judėjimo Lietuvoje istorijos šaltinius;
- padėti suvokti Lietuvos ir kaimyninių šalių padėties skirtumus;
- analizuoti lokaliųjų konfliktų priežastis ir didžiųjų valstybių vaidmenį juose.

15 tema. Dabarties pasaulis

M. Gorbačiovo reformos. Komunistinės sistemos žlugimas Europoje.

Dviejų Vokietijų susijungimas.

TSRS suirimas. Baltijos valstybių nepriklausomybės atkūrimas.

Šaltojo karo pabaiga.

Pokomunistinių šalių ūkio ir politinės raidos problemos.

Karas Jugoslavijoje.

Lietuvos valstybės, ūkio, visuomenės raida.

Dabarties pasaulio prieštaravimai ir problemos: perteklius ir skurdas, taika ir karai, demokratija ir diktatūros, žmogaus teisės ir genocidas, terorizmas, gamtinių išteklių sekimas, aplinkos tarša.

Tikslai ir uždaviniai:

B lygiui:

- išaiškinti pertvarkos priežastis ir esmę;
- padėti suvokti, kad TSRS demokratizacija sudarė sąlygas Rytų Europos demokratizacijai ir Pabaltijo valstybėms atkurti;
- aptarti karo Jugoslavijoje priežastis ir eigą;
- padėti suvokti dabarties pasaulio problemų globališkumą.

A lygiui:

- analizuoti politinės padėties kitimą Lietuvoje paskutiniaisiais 9-ojo dešimtmečio metais;
- analizuoti Lietuvos politikų veiklą siekiant atkurti valstybę;
- analizuoti dabarties ir šaltojo karo laikų tarptautinių santykių skirtumus;
- aptarti globalines problemas ir jų reiškimąsi įvairiose pasaulio šalyse.

LIETUVOS ISTORIJA

1 tema. Lietuvių etnogenezė

Lietuvių kilmės aiškinimai. Indoeuropiečiai ir baltai. Baltų gentys, jų gyvenama teritorija, kultūros ypatybės. Lietuvių tautybės susidarymas.

Tikslai ir uždaviniai:

B lygiui:

- padėti suvokti, kad tauta (etnosas) turi savo istoriją ir laikui bėgant kinta;

- išaiškinti indoeuropiečių, baltų, lietuvių santykį;
- atskleisti svarbiausius lietuvių tautos formavimosi etapus.

A lygiui:

- analizuoti lietuvių tautos etnogenezę aiškinančią literatūrą;
- aptarti lietuvių ir Lietuvos regioninius skirtumus;
- aptarti baltų tautų istorinio likimo skirtumus.

LITERATŪRA

- Avižonis K.* Lietuvių kilimo iš romėnų teorija XV ir XVI a. // *Praeitis*, Vilnius, 1992, t. 3, p. 49–72.
- Čepienė I.* Lietuvių etninės kultūros istorija. – Vilnius, 1992.
- Gimbutienė M.* Baltai priešistoriniais laikais. – Vilnius, 1985.
- Gimbutienė M.* Senoji Europa. – Vilnius, 1996.
- Girininkas A.* Baltų kultūros ištakos. – Vilnius, 1994.
- Girininkas A., Petrauskas O.* Lietuvos priešistorė: materialinės ir dvasinės kultūros raida, genčių formavimasis. – Vilnius, 1997.
- Iš lietuvių etnogenezės.* – Vilnius, 1981.
- Jurginis J.* Legendos apie lietuvių kilmę. – Vilnius, 1991.
- Jurginis J.* Renesansas ir humanizmas Lietuvoje. – Vilnius, 1965.
- Lietuvių etnogenezė.* – Vilnius, 1987.
- Ochmanskis J.* Ginčytinos Lietuvos ištakos // *Senoji Lietuva.-V.*, 1996, p. 7–18.
- Rimantienė R.* Lietuva iki Kristaus. – Vilnius, 1995.
- Rimantienė R.* Pirmieji Lietuvos gyventojai. – Vilnius, 1972.
- Tarydas S.* Indoeuropiečiai. – Vilnius, 1970.
- Vakarų baltai, etnogenezė ir etninė istorija.* – Vilnius, 1997.
- Zinkevičius Z.* Lietuvių kalbos istorija. – Vilnius, 1984, t. 1.
- Žilinskas J.* Lietuvių protėviai. – Vilnius, 1990.

2 tema. Lietuvių tautinės savimonės raida

Tautinė ir religinė savimonė viduriniais amžiais. Kultūrinė Lietuvos bajorų asimiliacija su slavais. Reformacija ir tautiškumas.

Renesansas ir tautinės valstybės idėja. Mykolo Lietuvos, A. Rotundo politinė programa. M. Daukšos tautinės savimonės manifestas.

LDK bajorų santykiai su lenkų „politine tauta“ po Liublino unijos.

XIX a. pradžios tautinis žemaičių sąjūdis. S. Daukantas.

Lenkiškai kalbantys Lietuvos patriotai. A. Mickevičius.

„Tautų pavasaris“ XIX a. Europoje. Lietuvių tautos atgimimas ir tautinė savimonė XIX a. pabaigoje–XX a. pradžioje. J. Basanavičius, V. Kudirka.

Tautinės savimonės raida Prūsų Lietuvoje nuo K. Donelaičio iki Vydūno.

Lietuvos valstybės atkūrimas. Asmuo, tauta ir valstybė XX a.

Tikslai ir uždaviniai:

B lygiui:

- išaiškinti svarbiausius tautos (nacijos) bruožus;
- padėti suvokti, kad savimonė, jos pagrindas, savęs identifikavimas laikui bėgant kito;
- padėti suvokti, kad Lietuvos gyventojų savimonė labai kito;
- aptarti LDK ir naujųjų laikų Lietuvos gyventojų savimonės skirtumus;
- padėti suvokti tautos ir valstybės santykius naujaisiais laikais.

A lygiui:

- lyginti lietuvių ir kitų tautų savimonės kitimą;
- analizuoti LDK ir naujųjų laikų Lietuvos piliečių savimonės skirtumus;
- aptarti naujųjų laikų savimonės formavimąsi.

LITERATŪRA

Alantas V. Tauta istorijos vingiais. – Vilnius, 1992.

Aleksandravičius E. Lietuvių atgimimo kultūra. XIX a. vidurys. – Vilnius, 1994.

Aleksandravičius E. Prieš aušrą. – Vilnius, 1990.

Aleksandravičius E. Tautos samprata ir pilietinės savimonės raida Lietuvoje // Kultūros barai, 1989, Nr. 10.

Aleksandravičius E., Kulakauskas A. Lietuva XIX amžiuje: link modernios tautos // Mokykla, 1992, Nr. 3–4.

Daukša M. Postilės prakalba. – Vilnius, 1990.

Gedimino laišakai. – Vilnius, 1966.

Greimas A. J. Iš arti ir iš toli. – Vilnius, 1991.

Jurginis J. Renesansas ir humanizmas Lietuvoje. – Vilnius, 1965.

Jurginis J., Lukšaitė I. Lietuvos kultūros istorijos bruožai (iki XVIII a.). – Vilnius, 1981.

Kiaupienė J. Lietuvos bajorų polonizacija XV – XVII amžiais // Mokslas ir gyvenimas, 1990, Nr. 2.

Kulakauskas A., Aleksandravičius E. Carų valdžioje: XIX amžiaus Lietuva. – Vilnius, 1996.

Kuolys D. Asmuo, tauta, valstybė Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istorinėje literatūroje: Renesansas, barokas. – Vilnius, 1992.

Kuzmickas B. Tautos kultūros savimonė. – Vilnius, 1989.

Kuzmickas B., Astra L. Šiuolaikinė lietuvių tautinė savimonė. – Vilnius, Roma, 1996.

- Kuzmickas V.* Kristijonas Donelaitis. – Vilnius, 1983.
 Lietuvių atgimimo istorijos studijos: Straipsnių rinkinys / Red. E. Aleksandravičius ir kt. – Vilnius, 1990, t. 1.
 Lietuvių literatūros chrestomatija: feodalizmo epocha. – Vilnius, 1957.
 Lietuvių nacionalinio išsivadavimo judėjimas. – Vilnius, 1987.
Maciūnas V. Lietuvių lituanistinis sąjūdis XIX amžiaus pradžioje. – Vilnius, 1997.
 Rašytojas pokario metais. – Vilnius, 1991.
 Tautinis mentalitetas. – Vilnius, 1989.
Vėbra R. Lietuvių tautinis atgimimas XIX amžiuje. – Kaunas, 1993.
Vėbra R. Lietuvių visuomenė XIX a. II p. – Vilnius, 1990.

3 tema. Lietuvos valstybingumo raida

Žemės ir žemių sąjungos. Lietuvos valstybės susikūrimas ir raida nuo Mindaugo iki Vytauto.

LDK suartėjimas su Lenkija: 1385 m. Krėvos sutartis ir 1569 m. Liublino unija. Bajorų politinė tauta. Lietuvos statutai.

Renesansinė tautinės valstybės idėja. Lietuvos valstybingumo raida unijoje su Lenkija. 1791 m. gegužės 3 d. Konstitucija ir Lietuvos valstybingumas.

Padalijimai. Carizmo kova prieš valstybingumo tradicijas.

Tautinės valstybės idėjos susiformavimas ir įgyvendinimas. Tarptautinės ir vidinės valstybingumo atkūrimo aplinkybės.

Demokratija ir autoritarizmas tarpukario Lietuvoje.

Valstybingumo netektis; tarptautinės ir vidinės tai lėmusios aplinkybės. Lietuvių pasipriešinimo sąjūdžiai. Lietuvos TSR.

Valstybingumo atkūrimas. Aktualūs valstybės gyvenimo klausimai.

Tikslai ir uždaviniai:

B lygiui:

- aptarti svarbiausius Lietuvos valstybingumo etapus;
- padėti suvokti santykių su kaimynais reikšmę valstybės gyvenimui;
- padėti suvokti skirtingų laikų Lietuvos valstybės bendrumus ir skirtumus.

A lygiui:

- analizuoti modernios Lietuvos valstybės idėjos radimąsi;
- analizuoti Lietuvos valstybingumo netekimo priežastis;
- aptarti dabartinės Lietuvos valstybės politinio gyvenimo problemas ir santykius su kaimynais.

LITERATŪRA

- Batūra R.* Lietuvos sąjūdis ir valstybė. – Vilnius, 1998.
- Brandišauskas V.* Siekiai atkurti Lietuvos valstybingumą (1940–1941). – Vilnius, 1996.
- Brazaitis J.* Vienų vieni. – Vilnius, 1990.
- Bubnys A.* Lietuvių antinacinė rezistencija: 1941–1944 m. – Vilnius, 1991.
- Čepėnas P.* Naujųjų laikų Lietuvos istorija. – Vilnius, 1993, t. 1–2.
- Dundulis B.* Lietuva laisvės kovų sukuriuose (IX–XIX a.). – Vilnius, 1990.
- Dundulis B.* Lietuvos kova dėl valstybinio savarankiškumo XV a. – Vilnius, 1968, 1993.
- Dundulis B.* Lietuvos užsienio politika XVI a. – Vilnius, 1971.
- XX amžius: Lietuvos valstybingumo problemos. – Vilnius, 1990.
- Gaškaite N.* Pasipriešinimo istorija, 1944–1953. – Vilnius, 1997.
- Gaškaite N., Kašėta A.* Lietuvos partizanai 1944–1953 m. – Kaunas, 1996.
- Gudavičius E.* Kryžiaus karai Pabaltijyje ir Lietuva XIII a. – Vilnius, 1989.
- Gudavičius E.* Mindaugas. – Vilnius, 1998.
- Ivinskis Z.* Lietuvos istorija: Iki Vytauto Didžiojo mirties. – Vilnius, 1991.
- Jučas M.* Nuo Krėvos sutarties iki Liublino unijos. – Vilnius, 1970.
- Kiaupa Z., Kiaupienė J., Kuncevičius A.* Lietuvos istorija iki 1795 m. – Vilnius, 1995, 1997.
- Kulakauskas A., Aleksandravičius E.* Carų valdžioje: XIX amžiaus Lietuva. – Vilnius, 1996.
- Kuolys D.* Asmuo, tauta, valstybė Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istorinėje literatūroje: Renesansas, barokas. – Vilnius, 1992.
- Landsbergis V.* Laisvės byla. – Vilnius, 1992.
- Landsbergis V.* Lūžis prie Baltijos. – Vilnius, 1997.
- Lazutka S.* Lietuvos Statutai, jų kūrėjai ir epocha. – Kaunas, 1994.
- Lietuvių atgimimo istorijos studijos. – Vilnius, 1991, t. 3, 1996, t. 6.
- Lietuvių laisvės kovos 1940–1990. – Vilnius, 1996.
- Lietuvių nacionalinio išsivadavimo judėjimas. – Vilnius, 1987.
- Lietuvos aneksija. 1940 metų dokumentai. – Vilnius, 1990.
- Lietuvos valstybė XIII–XXVIII a. – Vilnius, 1997.
- Lopata R.* Lietuvos valstybės raida 1914–1918 metais. – Vilnius, 1996.
- Misiūnas R. J., Taagepera R.* Baltijos valstybės: priklausomybės metai. 1940–1980. – Vilnius, 1992.
- Motieka E.* Didysis Vilniaus seimas. – Vilnius, 1996.
- Pašuta V.* Lietuvos valstybės susidarymas. – Vilnius, 1971.
- Priklausomybės metų (1940–1990) lietuvių visuomenė: pasipriešinimas jai ir prisitaikymas. – Vilnius, 1996.
- Senn A. E.* Bundanti Lietuva. – Vilnius, 1992.
- Senn A. E.* Lietuvos valstybės atkūrimas 1918–1920. – Vilnius, 1992.
- Sliesoriūnas F.* 1830–1831 metų sukilimas Lietuvoje. – Vilnius, 1971.

- Tininis V.* Sovietinė Lietuva ir jos veikėjai. – Vilnius, 1994.
- Tyla A.* 1905 metų revoliucija kaime. – Vilnius, 1968.
- Truska L.* Antanas Smetona ir jo laikai. – Vilnius, 1996.
- Truska L.* Lietuva 1938–1953 metais. – Vilnius, 1995.
- Truska A., Kancevičius V.* Lietuva Stalino ir Hitlerio sandėrio verpetuose. – Vilnius, 1990.
- Tumelis J.* Gegužės 3-iosios konstitucijos ir Ketverių metų seimo nutarimų lietuviškas vertimas // Lietuvos istorijos metraštis, Vilnius, 1977, p. 90–132.
- Urbšys J.* Lietuva lemtingaisiais 1939–1940 metais. – Vilnius, 1988.
- Vansevičius S.* Feodalinės Lietuvos valstybingumas po Liublino unijos. – Vilnius, 1988.
- Visneris H.* Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valstybingumo pavojai. – Vilnius, 1991.
- Žalimas D.* Lietuvos Respublikos nepriklausomybės atkūrimas. – Vilnius, 1997.

4 tema. Lietuvos valstybės plotų ir sienų kaita

Baltų etninės žemės praeityje.

Mindaugo Lietuva. Teritorijos išplėtimas valdant Gediminui, Algirdui, Vytautui.

LDK teritorijos mažėjimas po Vytauto mirties. Rusiškųjų žemių netektis. Ukrainos žemių atplėšimas nuo LDK.

Liublino unija. Livonijos prijungimas.

Lenkijos ir Lietuvos valstybės padalijimai. Lietuviškosios Rusijos imperijos gubernijos. Etninių ribų siaurėjimas. Nepriklausomybės atkūrimas ir sienų klausimas. Lietuvos valstybės sienos ir jų pokyčiai XX a.

Tikslai ir uždaviniai:

B lygiui:

- mokyti dirbti su istorijos žemėlapiu;
- padėti suvokti Lietuvos valstybės ploto ir sienų kitimą;
- aptarti sienų kaitos priežastis.

A lygiui:

- analizuoti Lietuvos valstybės sienų kitimą;
- analizuoti Lietuvos sienų problemas XX a.

LITERATŪRA

- Kiaupa Z., Kiaupienė J., Kuncevičius A.* Lietuvos istorija iki 1795 m. – Vilnius, 1995, 1997.
- Kulakauskas A., Aleksandravičius E.* Carų valdžioje: XIX amžiaus Lietuva. – Vilnius, 1996.

- Liekis A.* Lietuvos sienų raida. – Vilnius, 1997, t. 1–2.
Lietuva. Lietuvių enciklopedija. – Vilnius, 1990, t. 15, p. 450–464.
Lietuvos geopolitika. – Vilnius, 1991.
Maksimaitienė O. Lietuvos istorinė geografinė ir kartografija: XX amžiaus Lietuvos istorijos žemėlapiai ir jų šaltiniai. – Vilnius, 1995.
Maksimaitienė O. Lietuvos istorinės geografijos ir kartografijos bruožai. – Vilnius, 1990.
Vaitiekūnas S. Lietuvos teritorija ir gyventojai. – Vilnius, 1998.

5 tema. Mažoji Lietuva amžių kaitoje

Vakarinės baltų žemės XII a. pabaigoje–XIII a. pradžioje.

Kryžiuočių agresija. Prūsų nukariavimas. Sukilimai prieš kryžiuočius.

Prūsijos valstybė. Karaliaučius – vienas svarbiausių lietuvių kultūros centrų. Lietuvių ir prūsų padėtis Prūsijos valstybėje. Kolonizacija. Lietuvių būklės blogėjimas Vokietijos imperijoje.

Prūsų Lietuva ir tautinis lietuvių atgimimas.

Klaipėdos kraštas ir jo likimas XX amžiuje.

Mažoji Lietuva po karo. Kaliningrado sritis ir Lietuva.

Mažosios Lietuvos kultūros veikėjai: M. Mažvydas, A. Kulvietis, S. Rapolionis, J. Bretkūnas, D. Kleinas, K. Donelaitis, L. Rėza, Vydūnas, M. Jankus, I. Simonaitytė.

Tikslai ir uždaviniai:

B lygiui:

- išaiškinti temos aktualumą, Mažosios Lietuvos istorijos savitumą;

- padėti suvokti Didžiosios ir Mažosios Lietuvos ryšius;
- aptarti Mažosios Lietuvos vietą Lietuvos kultūros istorijoje.

A lygiui:

- aptarti baltų ir vokiečių santykius Mažojoje Lietuvoje XIII–XXa.

LITERATŪRA

- Baltrušaitytė B.* Mažosios Lietuvos moterys. – Vilnius, 1998.
Brakas M. Mažosios Lietuvos politinė ir diplomatinė istorija. – Vilnius, 1995.
Čepėnas P. Naujųjų laikų Lietuvos istorija. – Vilnius, 1993, t. 1–2.
Dusburgietis Petras. Prūsijos žemės kronika. – Vilnius, 1985.
Gaigalaitis V. Atsiminimai. – Klaipėda, 1998.
Gelžinis M. Mūsų gimtinė – Mažoji Lietuva. – Vilnius, 1996.
Gineitis I. Kristijonas Donelaitis ir jo epocha. – Vilnius, 1990.

- Gudas K. Mažosios Lietuvos lietuvių tautinė padėtis XIX a. pabaigoje. – Vilnius, 1992.
- Jovaišas A. Jie parašė pirmąsias lietuviškas knygas. – Vilnius, 1990.
- Jovaišas A. Martynas Mažvydas. – Kaunas, 1996.
- Juška A., Mališauskas J., Pupšys V. Lietuvininkų žemė. – Kaunas, 1994.
- Kaunas D. Mažosios Lietuvos knyga. – Vilnius, 1996.
- Kiaupa Z., Kiaupienė J., Kuncevičius A. Lietuvos istorija iki 1795 m. – Vilnius, 1995, 1997.
- Kviklys B. Mūsų Lietuva. – Vilnius, 1991, t. 4.
- Liekis A. Lietuvos sienų raida. – Vilnius, 1997, t. 1–2.
- Lietuva. Lietuvių enciklopedija. – Vilnius, 1990, t. 15.
- Lietuvininkai. – Vilnius, 1970.
- Matulevičius A. Mažoji Lietuva XVIII a. pradžioje. – Vilnius, 1989.
- Mažoji Lietuva. – Vilnius, 1998.
- Nuo Mažvydo iki Vydūno: Karaliaučiaus krašto šviesuoliai // Sud. V. Šilas. – Vilnius, 1998.
- Pakarklis P. Kryžiuočių valstybės santvarkos bruožai. – Kaunas, 1948.
- Pėteraitis V. Mažoji Lietuva ir Tvanksta. – Vilnius, 1992.
- Potsdamas ir Karaliaučiaus kraštas: str. rinkinys. – Vilnius, 1996.
- Šilas V., Sambora H. Mažosios Lietuvos kultūros pėdsakai. – Vilnius, 1990.
- Šneideraitis O. Prūsai. – Vilnius, 1989.
- Vaitiekūnas S. Lietuvos teritorija ir gyventojai. – Vilnius, 1998.
- Vakarų baltai, etnogenezė ir etninė istorija. – Vilnius, 1997.
- Valsonokas R. Klaipėdos problema. – Vilnius, 1989.
- Vygandas Marburgietis. Naujoji Prūsijos kronika. – Vilnius, 1999.
- Zinkevičius Z. Lietuvių kalbos istorija. – Vilnius, 1984–1995, t. 1–6.
- Žostautaitė P. Klaipėdos kraštas 1923–1939. – Vilnius, 1992.
- Žukas S. Pirmoji lietuviška knyga ir jos kultūrinis kontekstas. – Vilnius, 1995.

6 tema. Lietuvos kultūros raida

Kalbos istorijos, archeologijos ir mitologijos duomenys apie ikikrikščioniškąją Lietuvos kultūrą. Vidurinių amžių Lietuvos kultūra, tautinė ir religinė jos tolerancija. Senosios kultūros, katalikybės ir stačiatikybės sąveika. Vienuolijos. Mokyklos. Metraščiai. Architektūra.

Renesansinė kultūra Lietuvoje. Renesansinė literatūra, architektūra, dvarų kultūra. Pirmosios lietuviškos knygos. Renesansinė istoriografija: M. Strykovskis. Lietuvos statutai. Renesansas ir tautiškumas: Mykolas Lietuvis, A. Rotundas, M. Daukša.

Vilniaus universitetas.

Barokas Lietuvos kultūroje. Literatūra, dailė, architektūra. Lituanistiniai sąjudžiai Vilniuje ir Karaliaučiuje: D. Kleinas ir K. Sirvydas. A. Kojalavičius.

Kalbinė, tautinė, religinė Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kultūros įvairovė.

Šviečiamoji epocha Lietuvoje. Švietimo sistemos reforma. Klasicismas architektūra.

Romantizmo kultūra. Romantinė asmenis ir tautos samprata. Romantizmo idėjų įtaka tautiniam atgimimui. S. Daukantas ir A. Mickevičius.

Rezistencinis lietuvių kultūros pobūdis. M. Valančius. J. Basanavičius ir „Aušra“. V. Kudirka ir „Varpas“. Maironis.

XX a. kultūros srovės ir lietuvių kultūra. M. K. Čiurlionis. Modernizmo ir liaudies kūrybos ryšys. Kultūros tautiškumo problema.

„Tarybinė lietuvių kultūra“ ir kultūrinė rezistencija. Lietuvių kultūra išsivijoje.

Iškiliausios XX a. Lietuvos kultūros asmenybės.

Tikslai ir uždaviniai:

B lygiui:

- perteikti esmines žinias apie Lietuvos kultūros raidą;
- aptarti Lietuvos ir visos Europos kultūros reiškinių santykius.

A lygiui:

- aptarti svarbiausius kultūros istorijos etapus, analizuoti jų bruožus;
- aptarti tautos, valstybės, kultūros santykius.

LITERATŪRA

Adomonis T. Lietuvos dailės ir architektūros istorija. – Vilnius, 1998, d. 2.

Adomonis T., Čerbulėnas K. Lietuvos TSR dailės ir architektūros istorija (iki 1775). – Vilnius, 1987, d. 1.

Aleksandravičius E. XIX amžiaus profiliai. – Vilnius, 1993.

Bumblauskas A. Dėl Lietuvos DK civilizacijos pobūdžio // Kultūros barai, 1994, Nr.10.

Butkuvienė A. Lietuvių kultūros metmenys. – Kaunas, 1998, d. 3.

Butkuvienė A. Lietuvių kultūros metmenys nuo seniausių laikų iki XVIII a. pabaigos. – Kaunas, 1992, d. 1.

Dundulienė P. Lietuvių etnologija. – Vilnius, 1991.

Dundulienė P. Lietuvių kalendoriniai ir agrariniai papročiai. – Vilnius, 1979.

Dundulienė P. Pagonybė Lietuvoje. – Vilnius, 1989.

Dundulienė P. Senovės lietuvių mitologija ir religija. – Vilnius, 1990.

Egzodo rašytojai: Autobiografijos. – Vilnius, 1994.

Genzelis B. Švietėjai ir jų idėjos Lietuvoje. – Vilnius, 1972.

- Gimbutienė M.* Baltai priešistoriniais laikais. – Vilnius, 1985.
- Girininkas A., Petrauskas O.* Lietuvos priešistorė: materialinės ir dvasinės kultūros raida, genčių formavimasis. – Vilnius, 1997.
- Glosienė A., Kaunas D., Navickienė A., Stonienė V.* Lietuviškoji knyga: istorijos metmenys: nuo rašto atsiradimo Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje iki Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo 1990 metais. – Vilnius, 1996.
- Greimas A.J.* Tautos atminties beieškant. – Vilnius, 1990.
- Gudavičius E.* Kultūrinio elito atsiradimo sąlygos// Kultūros barai, 1993, Nr. 4.
- Gudavičius E.* Lietuvių tautos ankstyvieji amžiai: laimėjimai ir praradimai/ / Kultūros barai, 1994, Nr. 5.
- Gudavičius E.* Miestų atsiradimas Lietuvoje. – Vilnius, 1991.
- Ikikrikščioniškos Lietuvos kultūra: istoriniai ir teoriniai aspektai.* – Vilnius, 1992.
- Jovaišas A.* Senoji lietuvių literatūra. – Vilnius, 1998.
- Jučas M.* Lietuvos metraščiai. – Vilnius, 1968.
- Jurginis J.* Istorija ir kultūra. – Vilnius, 1984.
- Jurginis J., Lukšaitė I.* Lietuvos kultūros istorijos bruožai (iki XVIII a.). – Vilnius, 1981.
- Kavolis V.* Žmogus istorijoje. – Vilnius, 1994.
- Kiaupa Z., Kiaupienė J., Kuncevičius A.* Lietuvos istorija iki 1795 m. – Vilnius, 1995.
- Kubilius V.* Lietuvių literatūros istorija. XX amžiaus literatūra. – Vilnius, 1997.
- Kuolys D.* Asmuo, tauta, valstybė Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istorinėje literatūroje: Renesansas, barokas. – Vilnius, 1992.
- Lazutka S.* Lietuvos Statutai, jų kūrėjai ir epocha. – Kaunas, 1994.
- Lebedys J.* Mikalojus Daukša. – Vilnius, 1963.
- Lebedys J.* Senoji lietuvių literatūra. – Vilnius, 1977.
- Lietuvos architektūros istorija nuo seniausių laikų iki XVII a. vidurio. – Vilnius, 1987, t. 1.
- Lietuvos architektūros istorija nuo XVII a. pr. iki XIX a. vidurio. – Vilnius, 1994, t. 2.
- Lietuvos mokykla ir pedagoginė mintis XIII–XVII a. – Vilnius, 1994, t. 1.
- Lietuvos mokykla ir pedagoginė mintis 1918–1940. – Vilnius, 1998, t. 3.
- Lietuvos pedagoginės minties raida XVI–XVIII a. kultūros veikėjų raštuose/ Sudarė I. Lukšaitė. – Kaunas, 1991.
- Lukšaitė I., Jurginis J.* Lietuvos kultūros istorijos bruožai. – Vilnius, 1981.
- Lukšienė M.* Demokratinė ugdymo mintis Lietuvoje: XVIII a. antroji pusė–XIX a. pirmoji pusė. – Vilnius, 1985.
- Maknys V.* Lietuvių teatro raidos bruožai. – Vilnius, 1972.
- Merkys V.* Simonas Daukantas. – Vilnius, 1991.
- Narbutas S.* Lietuvos Renesanso literatūra. – Vilnius, 1998.

Rašytojas ir cenzūra. – Vilnius, 1992.

Rašytojas pokario metais. – Vilnius, 1991.

Ročka M. Mykolas Lietuvis. – Vilnius, 1989.

Tylusis modernizmas Lietuvoje 1962–1982. – Vilnius, 1997.

Zinkevičius Z. Lietuvių kalbos istorija. – Vilnius, 1984–1995, t. 1–6.

Žukas S. Pirmoji lietuviška knyga ir jos kultūrinis kontekstas. – Vilnius, 1995.

7 tema. Krikščionybės vaidmuo Lietuvos istorijoje

Senoji Lietuvos valstybė ir krikščioniškoji Europa. Mindaugo krikštas. Senoji tikyba, katalikybė, stačiatikybė Lietuvoje valdant Gediminui ir Algirdui. Kryžiaus karų reikšmė krikštui.

Lietuvos krikštas. Socialinė, politinė ir kultūrinė krikščionybės priėmimo reikšmė.

Kultūrinis ir politinis reformacijos vaidmuo. Kontrreformacija.

Katalikų ir stačiatikių bažnyčia LDK. Bažnytinės unijos klausimas.

Stačiatikių bažnyčia ir rusifikacija XIX a. Katalikų bažnyčios vaidmuo tautinio atgimimo metu.

Katalikų ir protestantų bažnyčia XX a. Lietuvos istorijoje.

Tikslai ir uždaviniai:

B lygiui:

- išaiškinti krikščionybės vietą Lietuvos istorijoje;
- padėti suvokti religijos reikšmę tautos gyvenimui ir identitetui.

A lygiui:

- analizuoti Bažnyčios vaidmenį Lietuvos politinėje ir kultūros istorijoje.

LITERATŪRA

Atgimimas ir katalikų bažnyčia // Sud. E. Motieka. – Vilnius, 1994.

Beresnevičius G. Baltų religinės reformos. – Vilnius, 1995.

Dundulienė P. Pagonybė Lietuvoje. – Vilnius, 1989.

Greimas A. Tautos atminties beiėškant. – Vilnius, Čikaga, 1990.

Gudavičius E. Kryžiaus karai Pabaltijyje ir Lietuva XIII a. – Vilnius, 1989.

Gutauskas J. Krikščionybė Lietuvoje. – Kaunas, 1992.

Ivinskis Z. Lietuvos istorija (iki Vytauto Didžiojo mirties). – Kaunas, 1991.

Jogėla V. Vilniaus Romos katalikų dvasinė akademija 1833–1842 metais: organizacija ir veikla. – Vilnius, 1997.

Jurginis J. Lietuvos krikštas. – Vilnius, 1987.

- Jurginis J.* Pagonybės ir krikščionybės santykiai Lietuvoje. – Vilnius, 1976.
- Kiaupa Z., Kiaupienė J., Kuncevičius A.* Lietuvos istorija iki 1795 m. – Vilnius, 1995.
- Kražių skerdynės // Sudarė ir medžiagą surinko L. Mulevičius. – Vilnius, 1993.
- Kronika: Lietuvos katalikų bažnyčios kronika. II-asis leid. – Marijampolė, 1998.
- Lietuvos sentikiai: duomenys ir tyrimai, 1996–1997. – Vilnius, 1998.
- Lietuvos vienuolynai: vadovas// Sud. A. R. Čaplinskas. – Vilnius, 1998.
- Lukšaitė I.* Radiklioji reformacijos kryptis Lietuvoje. – Vilnius, 1980.
- Malinauskaitė D., Žibūdaite A.* Kunigo Zdebskio veikla ir dvasia. – Vilnius, 1998.
- Maziliauskas V.* Krikščionybės kelias Lietuvon. – Vilnius, 1992.
- Pakarklis P.* Ekonominė ir teisinė katalikų bažnyčios padėtis Lietuvoje (XV–XIX a.). – Vilnius, 1956.
- Protestantizmas Lietuvoje: istorija ir dabartis. – Vilnius, 1994.
- Truska L.* Bažnytinė žemėvalda Lietuvoje feodalizmo epochoje. – Vilnius, 1988.
- Tulaba L.* Romos popiežiškoji Šv. Kazimiero lietuvių kolegija (1948–1998). – Vilnius, 1998.
- Vėlius N.* Senovės baltų pasaulėžiūra. – Vilnius, 1983.
- Vidmantas E.* Katalikų bažnyčia ir nacionalinis klausimas Lietuvoje XIX a. II pusėje. – Vilnius, 1995.
- Vidmantas E.* Religinis tautinis sąjūdis Lietuvoje XIX a. II pusėje–XX a. pradžioje. – Vilnius, 1995.

8 tema. Lietuviai pasaulyje

Lietuvos gyventojų emigracija ir jos kryptys XIX a. antroje pusėje–XX a. Didžiausios Lietuvos emigrantų kolonijos.

Lietuvos gyventojų trėmimai. Lietuviai Sibire. Lietuvių traukimas į Vakarus 1944 m. Politinė išeivijos veikla. VLIK'as, Pasaulio lietuvių bendruomenė. Lietuvių kultūra emigracijoje: iškiliausios asmenybės ir reikšmingiausi darbai.

Lietuviai etninėse žemėse, kaimyninėse šalyse.

Išeivija ir Lietuvos valstybė.

Tikslai ir uždaviniai:

B lygiui:

- padėti suvokti, kad dalis tautos dėl įvairių priežasčių gyvena kitose šalyse;
- aptarti Lietuvos ir išeivijos santykius.

A lygiui:

- analizuoti emigracijos priežastis;
- aptarti išeivijos kultūrinį gyvenimą ir politinę veiklą.

LITERATŪRA

Brazaitis J. Vienų vieni. – Vilnius, 1990.

Brazytė-Bindokienė D. Lietuvių papročiai ir tradicijos išeivijoje. – Čikaga, 1989.

Greimas A. J. Iš arti ir iš toli. – Vilnius, 1991.

Lietuva. Lietuvių enciklopedija. – Vilnius, 1990, t. 15.

Maceina A. Raštai. – Vilnius, 1990, t. 3.

9 tema. Lietuvos tautinės mažumos

LDK – daugiatautė valstybė. Religinė ir tautinė tolerancija.

Rusai ir baltarusiai. Rusėnai LD Kunigaikštystėje. Senoji Lietuvos rusų kultūra. P. Skorina. Konstantinas Ostragiškis. Andrejus Kurbskis. Mykolas Glinskis. Unitai. Sentikiai.

Rusai carinės Rusijos aneksuotoje Lietuvoje. Rusų valdininkai. Kolonistai.

Rusai tarpukario Lietuvoje. Rusų kultūra, švietimas, inteligentija. L. Karsavinas.

Asimiliacinė TSRS politika po Antrojo pasaulinio karo.

Lenkai. Lenkų atsiradimas Lietuvoje. Lenkų kultūros įtaka vidurinių amžių Lietuvos visuomenei.

Lenkų ir lietuvių kultūrų sąveika XVI–XVII a. M. Strykovskis, A. Volanas.

Asimiliacija ir polonizacija Lietuvoje. Lenkiškoji kultūra ir lietuvių tautinis atgimimas. A. Mickevičius, J. Kraševskis, T. Narbutas.

Lietuvos Respublika ir lenkai. Vilniaus kraštas Lenkijos valdžioje.

Lenkai Lietuvoje po Antrojo pasaulinio karo. Lenkai ir lenkiškai kalbantys Lietuvos patriotai, politinė jų savimonė amžių kaitoje (nuo M. Strykovskio iki M. Rėmerio ir Č. Milošo).

Žydai. Jų atvykimas į Lietuvą. Žydų padėtis LDK. Lietuva ir žydų kultūra. Iškiliausi žydų kultūros veikėjai. Žydai tarpukario Lietuvoje. Genocidas karo metu.

Karaimai ir totoriai. Jų atsikėlimas į Lietuvą. Gyvenamosios vietos, religijos, kalbos, tradicijos. Lietuvos karaimų ir totorių kultūros bei mokslo veikėjai.

Tautinės Lietuvos Respublikos mažumos. Jų kultūra ir švietimas. Valstybės tautinės politikos principai.

Tikslai ir uždaviniai:

B lygiui:

- išaiškinti Lietuvos daugiatautiškumo šaknis, aptarti bendro tautų gyvenimo Lietuvoje istorinę patirtį;

- padėti suvokti, kad tautinių mažumų istorija yra bendros Lietuvos ir lietuvių tautos istorijos dalis;

- aptarti tautinių mažumų vaidmenį Lietuvos istorijoje.

A lygiui:

- analizuoti mažumų padėtį ir problemas dabartinėje Lietuvoje ir praeityje;

- atskleisti tautinių mažumų kultūros ir istorijos savitumą.

LITERATŪRA

Atamukas S. Lietuvos žydų kelias: nuo XIV a. iki XX a. pabaigos. – Vilnius, 1998.

Atamukas S. Žydai Lietuvoje XIV–XX a. – Vilnius, 1990.

Bairašauskaitė T. Lietuvos totoriai. – Vilnius, 1997.

Bubnys A. Lenkų pogrindis Lietuvoje 1939–1940 m. – Vilnius, 1994.

Butkus A. Latviai. – Kaunas, 1995.

Čepėnas P. Naujųjų laikų Lietuvos istorija. – Vilnius, 1993, t. 1–2.

Čigonai Lietuvoje ir Europoje//Sud. S. Vaitiekus. – Vilnius, 1998.

Damušis A. Lietuvos gyventojų aukos ir nuostoliai Antrojo pasaulinio karo

ir pokario metais (1940–1959 m.). – Vilnius, 1991.

Ginaitė S. Žydų tautos tragedijos Lietuvoje pradžia. – Vilnius, 1994.

Janulaitis A. Žydai Lietuvoje: Bruožai iš Lietuvos visuomenės istorijos. – Kaunas, 1923.

Kričinskis S. Lietuvos totoriai. – Vilnius, 1993.

Lietuva. Lietuvių enciklopedija. – Vilnius, 1990, t. 15.

Tautinės mažumos Lietuvos Respublikoje. – Vilnius, 1992.

Vaitiekus S. Lietuvos lenkai. – Vilnius, 1994.

Venclova T. Vilties formos. – Vilnius, 1992.

10 tema. Asmenybės Lietuvos istorijoje

Asmenybės vaidmuo istorijoje.

Vidurinių amžių Lietuvos valstybės ir kultūros veikėjai, jų darbai ir reikšmė.

Iškiliosios Renesanso epochos valstybės ir kultūros asmenybės, jų darbų reikšmė. A. Goštautas, Mikalojus Radvila Juodasis, Žygimantas Augustas, A. Rotundas, J. Chodkevičius, M. Giedraitis, M. Daukša, S. Batoras ir kt.

Iškiliausios lietuvių didikų giminės Lenkijos ir Lietuvos valstybėje, kultūriniai ir politiniai jų darbai. Radvilos, Chodkevičiai, Sapiegos, Pacai. Karolis Chodkevičius, Leonas Sapiega, Jonušas Radvila, Kazimieras Sapiega ir kt.

Reikšmingiausi XIX a. pasipriešinimo carizmui ir tautinio atgimimo veikėjai.

Lietuvos Respublikos valstybės ir kultūros veikėjai, jų veiklos reikšmė.

Iškiliausi rezistencinės kovos dalyviai, jų aukos prasmė.
Asmenybės raiška totalitarizmo sąlygomis.

Tikslai ir uždaviniai:

B lygiui:

- padėti suvokti asmenybės vietą istoriniuose įvykiuose;
- aptarti reikšmingiausių istorinių asmenybių veiklą.

A lygiui:

- remiantis konkrečiais pavyzdžiais aptarti asmeninio pasirinkimo reikšmę istorijoje.

LITERATŪRA

Aničas J. Petras Vileišis, 1851–1926. – Vilnius, 1993.

Ašmenskas V. Generolas Vėtra. – Vilnius, 1997.

Būtėnas J. Vincas Kudirka. – Vilnius, 1988.

Daumantas J. Partizanai. – Vilnius, 1990.

Eidintas A. Lietuvos Respublikos prezidentai. – Vilnius, 1991.

Gaškaitė N., Kašėta A. ir kt. Lietuvos partizanai 1944–1953 m. – Kaunas, 1996.

Gaškaitė-Žemaitienė N. Žuvusiųjų prezidentas (Jono Žemaičio biografija). – Vilnius, 1998.

Gudavičius E. Mindaugas. – Vilnius, 1998.

Jogaila / Red. A. Šapoka. – Kaunas, 1991.

Jonynas I. Didieji Lietuvos kunigaikščiai. – Vilnius, 1996.

Kotlubajus E. Radvilos: Nesvyžiaus galerijos portretai. – Vilnius, 1995.

Kučinskas A. Kęstutis. – Vilnius, 1988.

Lazutka S. Leonas Sapiega. – Vilnius, 1998.

Lebedys J. Mikalojus Daukša. – Vilnius, 1963.

Lietuvos Respublikos prezidentai / Sud. A. Liekis. – Vilnius, 1995.

Malinauskaitė D., Žibūdaite A. Kunigo Zdebskio veikla ir dvasia. – Vilnius, 1998.

Matusas J. Švitrigaila – Lietuvos didysis kunigaikštis. – Vilnius, 1991.

Merkys V. Simonas Daukantas. – Vilnius, 1991.

Mykolas Riomeris // Sudarė E. Motieka. – Vilnius, 1996.

Nezabitauskis A. Jonas Basanavičius. – Vilnius, 1990.

Nikžentaitis A. Gediminas. – Vilnius, 1989.

Petronis J. Petras Vileišis. – Vilnius, 1992.

Pficeris J. Didysis Lietuvos kunigaikštis Vytautas kaip politikas. – Vilnius, 1989.

Ragauskienė R. Barbora Radvilaitė. – Vilnius, 1999.

Ramanauskas A. Daugel krito sūnų... – Vilnius, 1991.

Ročka M. Mykolas Lietuvis. – Vilnius, 1988.

Tininis V. Sniečkus: 33 metai valdžioje. – Vilnius, 1995.

Truska L. Antanas Smetona ir jo laikai. – Vilnius, 1996.

Vytautas Didysis. – Kaunas, 1988.

Žukas S. Simonas Daukantas. – Kaunas, 1988.

11 tema. Mano vietovės (regiono) istorija

Mano vietovės istorijos tyrinėtojai ir pažinimo šaltiniai.

Archeologija apie seniausius mano vietovės gyventojus. Mūsų apylinkių archeologiniai paminklai.

Pirmieji rašytiniai šaltiniai apie mano apylinkę (regioną). Svarbiausi mano vietovės (regiono) istorijos įvykiai Lietuvos istorijos kontekste. Istorijos ir kultūros paminklai mano apylinkėje. Iškiliausi mano krašto žmonės ir jų darbai.

Tikslai ir uždaviniai:

- susipažinti su vietovės (regiono) istorija;
- atskleisti vietovės (regiono) ir Lietuvos valstybės istorinius ryšius;
- skiepyti meilę savo gimtosioms vietoms, jų praeičiai;
- remiantis konkrečiais pavyzdžiais aptarti asmeninio pasirinkimo reikšmę istorijoje.

INTEGRUOTA TEMINĖ ISTORIJOS PROGRAMA XI–XII KLASĖMS (II VARIANTAS)

A. ISTORIJOS LAIKAS

Pagrindinės epochos žmonijos raidoje. Priešistorė ir istorija. Skiriamosios ribos tarp priešistorės ir istorijos problema. Įvykių ir procesų periodizavimas, jo kriterijai. Esmingieji Lietuvos istorijos periodai, jų išskyrimo kriterijai. Lietuvos istorijos periodizavimas pasaulio (Europos) istorijos fone.

Mitologinė, filosofinė laiko samprata seniau (senovėje, viduramžiais) ir dabar. „Geri“ ir „blogi“ laikai. Ciklai, spiralė, linija istorinio laiko požiūriu. Laiko skaičiavimo keblumai; kalendoriaus raida. Metų skaičiavimo sistemos: senovės pasaulyje, žydų, musulmonų, krikščioniškoji. Laiko matavimas istorijoje. Lietuvos kalendorinių švenčių papročiai ir apeigos - laiko suvokimo įvairiais istorijos tarpsniais atspindys. Laiko skaičiavimas ir matavimas Lietuvoje.

Tikslai ir uždaviniai:

- ugdyti gebėjimą pagal būdingus bruožus skirti svarbiausius pasaulio ir Lietuvos istorijos laikotarpius, savarankiškai pagrįsti jų ribas;
- mokyti pasirinkti kriterijus istoriniams reiškiniams, vidiniams procesų etapams skirti;
- įtvirtinti įgūdžius praktiškai naudotis absoliučia ir santykinę chronologija;
- perteikti žinias apie įvairias praeities laiko sampratas, siejant jas su istorijos raidos sampratomis;
- ugdyti gebėjimą įvertinti svarbiausių laiko skaičiavimo priemonių ir sistemų kaitos priežastis.

B. ISTORINĖ ERDVĖ

Geopolitinė pasaulio civilizacijų žemėlapių kaita: geografiniai, ekologiniai, etniniai, socialiniai, politiniai veiksniai. Lietuvos ploto ir sienų kaita. Pagrindiniai veiksniai, lėmę teritorinę, demografinę Lietuvos kaitą.

Mitologinė, filosofinė erdvės samprata seniau (senovėje, viduramžiais) ir dabar. „Gera“ (sava) ir „bloga“ (svetima) erdvė. Erdvės matavimo ir skaičiavimo sunkumai; matų sistemos raida. Erdvės suvokimas ir matavimas Lietuvoje. Erdvės suvokimo sampratos liekanos lietuvių tautosakoje. Metrologijos raida ir kaita. Priežastys, lėmusios erdvės matavimo kaitą Lietuvoje.

Tikslai ir uždaviniai:

- įtvirtinti praktinį gebėjimą naudotis žemėlapiu ir jo legendos informacija, aiškinti istorinės raidos pokyčius remiantis žemėlapiu;
- perteikti žinias apie įvairias buvusias žmogų supančios erdvės sampratas;
- ugdyti gebėjimą rasti ryšius tarp erdvės sampratos, erdvės matavimo priemonių kaitos ir religijos mokymo, mokslo ir technikos raidos.

C. ISTORINIS JUDEJIMAS

1. Žmogus istorijoje

Savęs, savo vietos sudėtingame kosmose ir pasaulyje suvokimas nuo seniausių laikų iki dabarties. Su šiuo suvokimu susijusių poreikių, interesų tenkinimas. Pagrindinės žmogiškosios kiekvienos istorijos epochos vertybės, jų atspindžiai mitologijoje, filosofijoje, grožinėje literatūroje, dailėje. Vertybių kaita ir tęstinumas. Įvairių istorijos

epochų žmonių mąstymo ir veiklos stereotipai. Iškiliausių pasaulio mąstytojų, filosofų mintys apie žmogaus pašaukimą ir gyvenimo prasmę.

Vertybių sistemos raida ir kaita Lietuvoje. Iškiliausios Lietuvos asmenybės apie žmogaus, tautos pašaukimą.

Tikslai ir uždaviniai:

- apibendrinti žinias apie žmogaus poreikių, interesų ryšį su pagrindinėmis vertybių sistemomis įvairiose istorinėse epochose;
- ugdyti gebėjimą rasti būdingų kiekvienos epochos vertybių atspindžių praeities istoriniuose šaltiniuose;
- mokyti analizuoti stereotipus istoriniuose tekstuose ir šaltiniuose, paaiškinti jų kilmės priežastis ir aplinkybes siejant su istoriniu kontekstu.

Žmogaus gyvenimo ir buities sąlygos. Maistas ir gėrimai nuo seniausių laikų iki šių dienų. Mitybos raciono kaita, jos priklausomybė nuo geografinių, ekonominių, socialinių sąlygų ir tradicijų. Mitybos ypatybės įvairiose istorijos epochose. Maistas ir mityba Lietuvoje. Rašytiniai ir archeologijos šaltiniai apie Lietuvos gyventojų mitybos raconą nuo seniausiųjų laikų iki šių dienų. Mitybos papročių kaita Lietuvoje.

Drabužiai ir apavas nuo seniausių laikų. Formų, spalvų, medžiagų kaita, jų priklausomybė nuo geografinių, ekonominių, socialinių sąlygų ir tradicijų. Drabužis kaip simbolis įvairiose istorijos epochose. Dėvėseną ir nešioseną Lietuvoje. Lietuvių liaudies drabužių raida.

Būstų ir baldų raida nuo seniausių laikų. Namų formos, dydžio, planavimo, statybinių medžiagų evoliucija, jų priklausomybė nuo geografinių, ekonominių, socialinių, techninių sąlygų ir tradicijų. Individualūs ir visuomeniniai pastatai. Baldų paskirtis ir simbolika. Būstų ir baldų raida Lietuvoje. Lietuviškųjų sodybų tipai, sodybų sudedamosios dalys. Tradicijos ir naujovės. Būstų apšvietimo, šildymo ir vėdinimo sunkumai įvairiose istorijos epochose.

Tikslai ir uždaviniai:

- apibendrinti žinias apie tiesiogines kasdienio gyvenimo sąlygas (mitybą, drabužius, būstus) įvairiose istorinėse epochose;
- ugdyti gebėjimą lyginti kasdienio gyvenimo sąlygų kaitą įvairiose civilizacijose ir epochose bei pagrįsti jų pareinamąbę nuo geografinių, socialinių sąlygų ir tradicijų;

- mokyti atpažinti simbolinę kasdienio gyvenimo reiškinių prasmę ir paaiškinti jų kilmę.

Žmogaus darbo sąlygos – organizavimas ir technologija. Ankstyviausia technologija: akmeninių įrankių gamyba ir naudojimas, žemdirbystės ir gyvulininkystės raida. Darbo pasidalijimo pradžia lyčių ir amžiaus skirtumų pagrindu. Miestų revoliucijos epocha: metalų naudojimas, irigacijos darbai, specializacija (keramika, tekstilė, metalurgija). Graikų ir romėnų technologijų laimėjimai. Geležiniai įrankiai, mechaninių įtaisų išradimas. Hierarchinė darbo organizacija. Seniausiųjų Lietuvos gyventojų verslai, darbo organizavimas archeologijos ir tautosakos duomenimis.

Viduramžių laimėjimai: vėjo ir vandens energijos panaudojimas, kanalų, tiltų statyba, knygų spausdinimo pradžia. Modernios industrinės gamybos pradai. Amatininkų gildijos. Amatų pramonės ir cechų raida viduramžių Lietuvoje.

Vakarų technologijos formavimasis (1500-1750): pirmųjų mokslo instrumentų bei įrankių išradimas, garo energijos naudojimo pradžia. Modernios industrinės gamybos pagrindai.

Pramonės perversmas (1750-1900). Išradimai. Garo jėgos naudojimo tobulinimas, elektros energijos, naujų kuro rūšių pritaikymas. Geležies ir plieno, tekstilės ir chemijos pramonės pažanga. Masinė gamyba. Pramonės perversmo apraiškos ir padariniai Lietuvoje.

XX amžiaus technologijos: hidroelektrinės, pluošto, plastmasės, kaučiuko sintezė. Kosmoso eros technologijos: branduolinė energija, automatizavimas, kompiuterizavimas. Darbo organizavimas ir moderniosios technologijos šiuolaikinėje Lietuvoje.

Tikslai ir uždaviniai:

- įtvirtinti svarbiausias žinias apie darbinės žmogaus veiklos, technikos ir technologijų evoliuciją, jos priežastis ir pasekmes;
- ugdyti gebėjimą sieti žinias apie technikos išradimų, naujų technologijų pritaikymą su esminėmis regionų, civilizacijų politinės raidos ypatybėmis;
- ugdyti gebėjimą pateikti pasaulio urbanizacijos istorinę apžvalgą.

Komunikacijų ir ryšių raida. Primityvusis transportas. Ratas ir kelias: rato išradimas ir tobulinimas. Antikos pasaulio keliai. Vandens transporto evoliucija: laivyba, laivų statyba. Garo transportas: pirmieji

garvežiai, geležinkelių tinklas, garlaiviai. Šiuolaikinio transporto raida: automobiliai, traukiniai, oro transportas. Visuomeninio transporto raida.

Paštas senovėje ir viduramžiais. Modernios ryšių sistemos sukūrimas: telegrafas, telefonas, radijo ryšys, elektroninis paštas.

Komunikacijų ir ryšių sistemų evoliucija Lietuvoje.

Tikslai ir uždaviniai:

- apibendrinti žinias apie komunikacijų ir ryšių raidą nuo seniausiųjų laikų iki dabarties;
- mokyti lyginti komunikacijų ir ryšių sistemas įvairiose istorinėse epochose ir daryti išvadas apie jų priklausomybę nuo politinių, ūkinių, kultūrinių veiksnių.

Žmogaus sveikata. Senovės medicina ir higiena. Medicinos praktika senovės Rytuose. Sveikatos apsauga ir asmens higiena antikos laikais. Hipokratas. Galenas. Viduramžių vienuolynų vaidmuo išsaugant antikos medicinos laimėjimus. Arabų pasaulio įnašas į mediciną. Renesanso epochos medicina: anatomijos ir chirurgijos laimėjimai. Kraujo apytakos sistemos atradimas, mikroskopas. Medicinos mokyklų ir ligoninių atsiradimas. Medicinos specializacijų įtvirtinimas. Vakcinacijos pradžia. Bakteriologijos laimėjimai. Svarbiausių medicinos prietaisų išradimas. Sveikatos apsaugos ir demografijos problemos. Sveikatos apsauga ir medicina Lietuvoje. Medicina kaip lietuvių liaudies kultūros dalis.

Tikslai ir uždaviniai:

- perteikti sisteminės žinias apie medicinos ir higienos raidą nuo seniausiųjų laikų iki šių dienų;
- ugdyti gebėjimą argumentuotai, faktine medžiaga pagrįsti esminius pasaulio demografinės raidos, susijusios su medicina ir higienos normomis, etapus.

2. Žmogus tarp žmonių

Šeima – artimiausia žmogaus aplinka. Dvasiniai, ekonominiai, juridiniai šeimos susidarymo ir egzistavimo pagrindai įvairiais amžiais. Šeimų tipai ir formos laikui bėgant. Šeimos narių teisių ir pareigų sampratos raida. Tėvų ir vaikų problema. Vyro ir žmonos padėtis įvairiose civilizacijose ir epochose. Lyčių santykiai mituose, legendose, grožinėje literatūroje ir kasdienybėje.

Asmuo ir giminė istorijoje. Giminės vaidmens kitimas artėjant prie dabartinių laikų. Asmuo, šeima, giminė Lietuvos istorijoje. Seimos tipai ir jų kaita. Santuokų sudarymo evoliucija Lietuvos istorijoje. Lietuvos didikų giminės, jų nuopelnai Lietuvos kultūrai.

Tikslai ir uždaviniai:

- įtvirtinti žinias apie šeimos tipus ir formas, lyčių tarpusavio santykius žmonijos raidoje;
- ugdyti gebėjimą pagrįsti šeimos gyvenimo, vyro ir žmonos, tėvų ir vaikų santykių specifiką remiantis istoriniais šaltiniais;
- ugdyti gebėjimą įvertinti giminės vaidmenį politinėje, socialinėje, kultūros istorijoje.

Asmuo ir tauta. Įvairių tautų kilmė, kalba, papročiai ir tradicijos. Lietuvių tautos kilmė, kalba, papročiai, tradicijos. Asmens prievolių tautai suvokimas įvairiose istorijos epochose. Tautiškumo sampratos evoliucija. Tautiškumo idėjos antikoje. Modernaus tautiškumo raida: apraiškos XVII amžiaus Anglijoje, šviečiamajoje epochoje. Totalinis tautiškumo proveržis XIX amžiuje. Individualus ir totalinis tautiškumas XX amžiuje. Tautiškumo idėjų evoliucija Lietuvoje. Lietuvių tautinė savimonė nuo viduramžių iki šių dienų.

Tikslai ir uždaviniai:

- apibendrinti žinias apie svarbiausias pasaulio ir Lietuvos istorines asmenybes, jų veiklą ir reikšmę tautai, visuomenei;
- įtvirtinti gebėjimą pasirinkti istorinių asmenybių vertinimo kriterijų ir taikyti jį konkrečiuose pavyzdžiuose;
- ugdyti gebėjimą savarankiškai iliustruoti tautiškumo sampratos evoliuciją konkrečiais istoriniais pavyzdžiais bei šaltiniais.

Socialinis žmogaus statusas. Socialinė diferenciacija ir stratifikacija istorijos raidoje. Socialinius, ekonominius ir kultūrinius skirtumus sąlygoję veiksniai: lytis, amžius, rasė, intelektas, socialinė ir kultūros įtaka. Ekonominė diferenciacija – socialinės stratifikacijos pagrindas. Klasė, luomas, kasta, grupė istorijoje. Socialinės kilmės santykis su kasta, luomu istorijoje. Socialinis mobilumas ir imobilumas: vergovė, baudžiava, prievartinis darbas. Šiuolaikinių socialinių klasių problema. Ideologijos ir religijos, aplinkos, demografinės situacijos, technologijos įtaka socialinei kaitai istorijoje. Socialinių judėjimų evoliucija. Jų tipai: religiniai, humanistiniai, reformistiniai, revoliuciniai, nacionaliniai. Socialinio statuso raida ir socialiniai judėjimai Lietuvoje.

Tikslai ir uždaviniai:

- įtvirtinti žinias apie visuomenės socialines stratifikacijas laikui bėgant;
- mokyti pasirinkti ir praktiškai taikyti įvairius kriterijus visuomenės socialinei stratifikacijai istorijoje charakterizuoti;
- ugdyti gebėjimą įvertinti ideologijos ir religijos, demografinės situacijos, technologijos, politikos įtaką socialinei kaitai istorijoje.

Žmogus politinėje bendruomenėje. Valstybės kilmės teorijos. Primityvus valstybingumas ankstyvųjų žemdirbių ir klajoklių visuomenėse. Civilizacijos sklaida ir despotinių monarchijų įsitvirtinimas. Žmogus – pavaldinys. Miestas–valstybė (polis), respublika ir imperija antikoje. Žmogus – pilietis. Centralizacija ir susiskaldymas viduramžiais. Luominė ir absoliutinė monarchija. Tautinių valstybių gimimas. Absoliutizmo raida. Atstovavimas ir konstitucinė monarchija. Naujųjų laikų respublikos. Nacionalizmas ir imperializmas. Liberalioji demokratija. Parlamentinė ir prezidentinė sistema. Žmogaus ir valstybės santykiai – požiūriai bei veiksmai. Pagrindinės politinės dabarties ideologijos. Valstybė ir valstybingumas Lietuvos istorijoje. Valstybės sampratos atspindžiai rašytiniuose Lietuvos istorijos šaltiniuose. Nepriklausomybės siekiai senojoje ir šiuolaikinėje Lietuvos visuomenėse.

Tikslai ir uždaviniai:

- įtvirtinti žinias apie valstybės institutus, jų funkcijų formavimąsi ir kaitą istorijos raidoje;
- ugdyti gebėjimą apibūdinti ir išryškinti remiantis konkrečia istorine medžiaga valstybės sandaros ir žmogaus teisių specifiką įvairiais žmonių raidos etapais;
- ugdyti gebėjimą apibūdinti demokratinės sąmonės ir demokratijos institutų raidą;
- mokyti savarankiškai pagrįsti ryšius tarp kultūros, religijos, ekonomikos, socialinės sandaros ir politinės sąmonės plėtotės istorijoje.

3. Žmonės tarp žmonių – taika ir karas istorijoje

Užsienio politikos ir diplomatijos esmė bei prasmė. Tarptautinės sutartys ir susitarimai istorijoje: jų formos, veiksmingumas. Kova dėl taikos istorijoje. Europos taikos konferencijos: nuo Miunsterio iki Helsinkio. Šiuolaikinės pastangos išsaugoti taiką, užkirsti kelią agresijai bei genocidui. Lietuva ir lietuviai taikos šalininkų judėjimuose bei organizacijose.

Karai tarp valstybių ir tautų. Valdovų ir šalių tarpusavio santykių sprendimas senovės Rytuose. Graikų karai: vidaus ir tarptautiniai. Karas romėnų gyvenime.

Karai Frankų valstybės istorijoje. Vikingų žygiai. Kryžiaus karai Rytuose ir Europoje. Lietuvių kovos su Kryžiuočių ir Kalavijuočių ordinais. Šimtmetis karas. Lūžis karų istorijoje XVI amžiuje: kolonijiniai, dinastiniai, religiniai, pilietiniai karai. Imperijų kūrimasis Europoje: interesų sankirta Centrinėje ir Rytų Europoje bei Lietuvos likimas. Didieji XVIII a. pabaigos – XIX a. karai: Nepriklausomybės karas šiaurės Amerikoje, Napoleono Bonaparto žygiai, Krymo karas, Prancūzijos ir Vokietijos karai. Du pasauliniai karai ir jų rezultatai. Genocidas. Lietuva XX a. karų verpetuose.

Ginkluotės evoliucija – žmogaus jėgos reikšmės mažėjimas ginkluotų konfliktų metu. Žymieji karvedžiai. Žmogus ir karas: socialiniai, ekonominiai, demografiniai, politiniai karų padariniai.

Tikslai ir uždaviniai:

- parodyti žmonijos pastangas siekiant išsaugoti taiką pasaulyje;
- apibendrinti žinias apie svarbiausius karus, tarptautinių santykių sistemas praeityje;
- ugdyti gebėjimą savarankiškai įrodyti religinių, ekonominių, socialinių, demografinių veiksnių įtaką tarptautiniams santykiams;
- ugdyti pagarbą asmenims, organizacijoms, institucijoms, siekusioms užtikrinti taikų bendradarbiavimą tarp tautų ir valstybių, visuotinę taiką.

4. Žmogus pažįsta pasaulį

Mokslo idėjos ir jų raida. Mokslo žinios senovės Rytų pasaulyje. Protomokslas ikiklasikiniame graikų pasaulyje: religiniai, mitologiniai ir empiriniai gamtos fenomenų aiškinimai. Mokslo pažiūrų raida: stebėjimų, išvadų, apibrėžimų, klasifikavimo pradžia (Platonas, Aristotelis). Mokslas helenistinėje epochoje: Aleksandrija – didžiausių mokslo tyrimų centras. Romėnų mokslas kaip kontrastas jų teisei ir technologijai. Viduramžių mokslas. Mokslas kitose civilizacijose: islamo kraštai, Indija, Kinija. Mokslo atgimimas Renesanso epochoje: mokslo statusas Europoje XV a. pradžioje. Knygų spausdinimo, kalnakasybos, metalurgijos ir kitų technologijos naujovių reikšmė. Prekybos, tyrinėjimų poreikiai ir mokslas. Naujųjų mokslo atradimų ir senųjų filosofinių pažiūrų sambūvis.

Revoliucija gamtos filosofijoje: gamtotosros žinių objektų, metodų ir funkcijų kaita. F. Bekono, Dekarto, Spinozos veikalai. Naujos

filosofijos rezultatai: mokslo draugijų steigimas, pažanga atskirose mokslo sferose. Mokslo revoliucijų epochose: mokslas ir pramonės perversmas, mokslas ir Šviečiamasis amžius. Romantizmo reakcija ir mokslas – natūrfilosofijos gynėjai. Mokslas XIX amžiuje: nauji tyrimų metodai, fizikos, chemijos, biologijos pažanga.

Mokslas XX amžiaus pradžioje: socialinė mokslo organizacija ir stilius, bendros pastangos plėtojant mokslo tyrimus. Šiuolaikinis mokslas ir jo problemos: laimėjimai ir su jais susiję moraliniai, politiniai, socialiniai, ekologiniai sunkumai. Mokslo idėjų ir mokslo organizavimo raida Lietuvoje, mokslo laimėjimai.

Tikslai ir uždaviniai:

- apibendrinti žinias apie mokslo idėjų, jų realizavimo raidą nuo seniausiųjų laikų iki šių dienų;
- mokyti savarankiškai nustatyti mokslo pažangą skatinančių ir slopinančių veiksnių įtaką istorijai;
- ugdyti gebėjimą savarankiškai įvertinti mokslo laimėjimus ir su jais susijusias moralines, politines, socialines, ekologines problemas.

Humanitariniai mokslai ir humanitarinis lavinimas. Pirmykštis mokymas. Homero laikų visuomenės švietimas – herojaus idealas. Sofistai ir Sokratas – posūkis į logos, retorikos pradžią. Platonas ir Akademijs: teologijos ir mitologijos santykis, matematika filosofijos tarnyboje. Aristotelis ir Licėjus: logikos sukūrimas, mokslų suskirstymas ir sutvarkymas. Helenizmo laikų studijos: raštijos išplitimas ir teksto kritika, žymiausi švietimo ir kultūros centrai. Romos idealas – oratorinis menas. Kultūros idealų konfliktas: kova tarp retorikos, filosofijos ir mokslo.

Krikščioniškoji pedagogika antikoje ir viduramžiais. Pagoniškosios kultūros christianizacija: klasikinio humanizmo ir krikščioniškojo apreiškimo derinimas. Laisvųjų menų kodifikavimas: triviumas ir kvadriviumas. Universitetų steigimas. Scholastinis metodas. Tikėjimas ir priežastiniai ryšiai: teologijos ir filosofijos atskyrimas.

Humanitarinių mokslų raida nuo Renesanso laikų. Renesanso idėjos: klasikos idealas, tarmių (kalbų) raida, laisvo individo idėja. Humanizmas ir naujoji pedagogika. Universalus metodo paieškos. Mokslo ir filosofijos atskyrimas. Antikos tyrimo metodų centro perkėlimas iš beletristikos į archeologiją ir filologiją. Konflikto tarp humanitarinių ir kitų mokslų raida. Šiuolaikinio universiteto struktūra. Humanitarinio lavinimo ir tyrimų tradicijos Lietuvoje.

Nekrikščioniškųjų civilizacijų humanitarinių mokslų ir išsilavinimo tradicijos. Žmogaus idealų, vertybių sistemų atspindžiai įvairių kultūros epochų literatūroje ir mene.

Tikslai ir uždaviniai:

- įtvirtinti žinias apie praeities švietimo sistemų ir humanitarinio lavinimo raidą;
- ugdyti gebėjimą savarankiškai paaiškinti kultūrinį Europos paveldą, istorinį jo formavimąsi;
- ugdyti gebėjimą konkrečiais pavyzdžiais įrodyti kultūrinį tautų savitumą ir niveliaciją istorinėje raidoje.

5. „Žmogus dvasingasis“

Tikėjimas ir religija istorijoje. Senovės politeizmas. Zoomorfizmas ir antropomorfizmas. Indoeuropiečių religijų panašumai. Senovės baltų ir lietuvių religija. Žydų monoteizmo raida. Krikščionybės istorija. Budizmas, induizmas, islamas. Bendrieji pasaulinių religijų bruožai. Žmogaus ir dievų santykis įvairiose religijose. Krikščionybės ir kitų konfesijų istorija Lietuvoje. Religinio pakantumo ir tolerancijos apraiškos Lietuvos istorijoje.

Tikslai ir uždaviniai:

- įtvirtinti esmines istorines žinias apie buvusias ir esamas religijas, religijų, religinių konfesijų istoriją Lietuvoje;
- ugdyti gebėjimą lyginti Dievo ir žmogaus sampratą didžiosiose pasaulio religijose;
- mokyti suprasti ir pagrįsti religijos įtaką menui kurti bei kitiems individualiems ir kolektyviniams sumanymams atsirasti.

D. ISTORIJOS PAŽINIMAS

Praeities pažinimas seniausiais laikais. Pirmosios istorijos suvokimo formos – mitas, legenda, padavimas. Raštijos pradžia, kronikos, metraščiai. Istorijos kaip mokslo gimimas. Istorijos šaltiniai, jų tipai ir rūšys. Istorijos šaltinių kaupimo, saugojimo, kritikos, vertinimo problemos.

Istorijos prigimtis ir rekonstrukcija. Filosofijos, religijos, ekonomikos, politikos idėjų įtaka istorinei rekonstrukcijai. Humanistų požiūris į istoriją. XVIII amžiaus švietėjų reikšmė istorijos mokslui. Posūkis į tautų, kultūros, švietimo, įstatymdavystės istoriją. Geografinės aplinkos poveikio istorijai klausimas.

Romantiškieji istorikai. Hėgelio istorijos filosofija. Liberalioji, demokratinė ir socialistinė kryptis istorikų veikaluose. Naujosios istorijos mokslo kryptys. Žymieji Lietuvos istorikai, požiūris į lietuvių ir Lietuvos istoriją.

Tikslai ir uždaviniai:

- apibendrinti žinias apie istorijos šaltinių tipus ir rūšis, jų vaidmenį praeities rekonstrukcijose;
- ugdyti gebėjimą rasti ryšį tarp šaltinių teikiamų duomenų ir įvairių jų interpretacijų istorikų darbuose;
- ugdyti gebėjimą išvelgti istorinės medžiagos interpretavimo tendencingumą;
- supažindinti su svarbiausiais Lietuvos istorijos istoriografijos etapais, jų bruožais, žymiųjų Lietuvos istorikų darbais ir idėjomis;
- supažindinti su pagrindiniais istorijos vyksmo teoriniais modeliais (schemomis) ir ugdyti gebėjimą juos identifikuoti istoriniuose tekstuose.

SKAITYTINOS LITERATŪROS SĄRAŠAS

VISUOTINĖ ISTORIJA

BENDRIEJI KLAUSIMAI

Šaltiniai

Estetikos istorija: antologija. – Vilnius, 1999, t. 1.
Ties grožio vertybėmis. – Vilnius, 1994.

Tyrinėjimai

Ambrazevičius J., Grinius J., Vaičiulaitis A. Visuotinė literatūra. – Vilnius, 1991.
Andrijauskas A. Grožis ir menas estetikos ir meno filosofijos idėjų istorijoje. – Vilnius, 1996.
Anikinas A. Mokslo jaunystė: Mąstytojų ekonomistų gyvenimas ir idėjos iki Markso. – Vilnius, 1988.
Appleby J., Lynn Hunt L., Jacob M. Tiesos sakymas apie istoriją. – Vilnius, 1998.
Aries P. Mirties supratimas Vakarų kultūros istorijoje. – Vilnius, 1993.
Aster E. Filosofijos istorija. – Vilnius, 1995.
Baltrušaitis J. Visuotinė meno istorija. – Kaunas, 1992, d. 1–2.
Baranova J. Istorijos filosofija. – Vilnius, 1997.

- Baranova J.* Politinė filosofija. – Vilnius, 1995.
- Beauvoir, Simone de.* Antroji lytis. – Vilnius, 1996.
- Bendjebbar A.* Naujausieji laikai: iliustruota žmonijos istorijos kronika. – Vilnius, 1997.
- Benevolo L.* Europos miesto istorija. – Vilnius, 1998.
- Butkus A.* Latviai. – Kaunas, 1995.
- Civilizacijų aušra.* – Vilnius, 1997.
- Černiakas J.* Amžių nuosprendis. – Vilnius, 1987.
- Černiakas J.* Penki slaptojo karo šimtmečiai: Iš slaptosios diplomatijos ir žvalgybos istorijos. – Vilnius, 1995.
- Derry T. K.* Skandinavijos istorija. – Vilnius, 1995.
- Eidukevičius R., Juknevičienė, Kosareva N., Pamarneckis S.* Matematinė statistika istorijoje. – Vilnius, 1998.
- Europos dailės istorija.* – Vilnius, 1995.
- Feminizmo rakursai // Sud. K. Gruodis.* – Vilnius, 1995.
- Foucault M.* Seksualumo istorija. – Vilnius, 1999.
- Garsūs pasaulio nusikaltimai.* – Kaunas, 1996, t. 1, 1997, t. 2.
- Gendrolis E.* Socialinė ir kultūrinė antropologija. – Vilnius, 1981.
- Genzelis B.* Esė apie mąstytojus. – Vilnius, 1986.
- Genzelis B.* Senovės filosofija. – Vilnius, 1995.
- Genzelis B.* Kultūrų sąveika. – Vilnius, 1989.
- Gerulaitis V.* Muzikos stilių raida (Istorinė apybraiža). – Vilnius, 1994.
- Gombrichas E.* Meno istorija. – Vilnius, 1995.
- Hufas H. CH.* Sfinksas: istorijos paslaptys nuo Marko Polo iki Rasputino. – Vilnius, 1998.
- Inis B.* Kankinimų istorija. – Kaunas, 1998.
- Japonai šiandien: permainos ir tęstinumas.* – Kaunas, 1996.
- Johansenas R. B.* Menas ir mes. – Vilnius, 1975.
- Johnson P.* Žydų istorija. – Vilnius, 1999.
- Kalonaitis R.* Visagalis laikas. – Vilnius, 1980.
- Karsavinas L. P.* Europos kultūros istorija. – Vilnius, 1992 –1999, t. 1–5.
- Kavolis V.* Civilizacijų analizė. – Vilnius, 1998.
- Kunzmann P., Wiedemann F.* Filosofijos atlasas. – Vilnius, 1998.
- Lamentowicz W.* Šių laikų valstybė. – Vilnius, 1998.
- Lefevre P.* Krikščionys pasaulio istorijoje: apžvelgus 2000 metų istoriją. – Kaunas, 1999.
- Leonas P.* Teisės filosofijos istorija (Teisinės minties palikimas). – Vilnius, 1995.
- Levi-Strauss C.* Rasė ir istorija. – Vilnius, 1992.
- Lieven A.* Pabaltijo revoliucija: Estija, Latvija, Lietuva - kelias į nepriklausomybę. – Vilnius, 1996.
- Lopata R.* Tarptautinių santykių istorija. – Vilnius, 1997.
- Lucie Smith E.* -- Meno kryptys nuo 1945-ųjų: temos ir koncepcijos. – Vilnius, 1996.
- Maceina A.* Asmuo ir istorija. Žmogaus istoriškumo prasmė ir vertė. – Vilnius, 1992.

- Maceina A.* Pedagogikos istorija I // Pedagoginiai raštai. – Kaunas, 1990, p. 372–739.
- Maceina A.* Raštai. – Vilnius, 1991, t. 1.
- Masionienė B.* Baltijos tautos: kultūros istorijos metmenys: mokymo knyga. – Vilnius, 1996.
- Munro T.* Rytų estetikos ir meno pasaulis. – Vilnius, 1997.
- Neimantas R.* Nuo Nemuno iki Fudzijos: Iš Lietuvos – Japonijos kultūros ryšių istorijos: Šaltiniai. Istoriografija. – Kaunas, 1992.
- Neimantas R.* Rytai ir Lietuva. Nuo Nemuno iki Gango. – Vilnius, 1988.
- Norkus Z.* Istorija. – Vilnius, 1996.
- Ogijienė A., Šakienė A.* Aprangos raida: nuo seniausių laikų iki XX a. – Vilnius, 1995.
- Ovsianikovas J.* Pasakojimai apie architektūrą. – Vilnius, 1991.
- Ozolas R.* Pasakojimai apie filosofus ir filosofiją. – Vilnius, 1988.
- Poška A.* Indoeuropiečių istorijos pėdsakais. – Vilnius, 1988.
- Raeper W., Smith L.* Po idėjų pasaulį. Religija ir filosofija seniau ir dabar. – Vilnius, 1995.
- Sabine G. H., Thorson T. L.* Politinių teorijų istorija. – Vilnius, 1995.
- Salivanas M. D.* Prezidentų meilės: Nuo Vašingtono ir Džefersono iki Kenedžio ir Džonsono. – Vilnius, 1995.
- Sallmann J. – M. Raganos* – šėtono sužadėtinės. – Vilnius, 1998.
- Spencer M. Di Scala.* Italija: nuo revoliucijos iki respublikos: nuo 1700-ųjų iki šių dienų. – Vilnius, 1998.
- Skafas, Lorencas A.* Veržiantis iš geležinio narvo: Max Weber ir moderniosios sociologijos atsiradimas. – Vilnius, 1995.
- Šalčius P.* Raštai: teorinė ekonomika ir ekonominės minties istorija. – Vilnius, 1991.
- Šalkauskis S.* Raštai. – Vilnius, 1990, t. 1.
- Šešgelis K.* Miestų raida: sąlygos ir rezultatai. – Vilnius, 1996.
- Švedas K.* Geografinių atradimų istorija. – Vilnius, 1997.
- Vaitiekaitis A.* Bažnyčios praeitis. – Vilnius, 1992.
- Vandycz P. S.* Laisvės kaina: Vidurio Rytų Europos istorija nuo viduramžių iki dabarties. – Vilnius, 1997.
- Veibulas J.* Švedijos istorijos apžvalga. – Stokholmas, 1996.
- Vėbra R.* Šimtas istorijos mįslių. – Vilnius, 1985.
- Vijrand T.* Jaunimui apie meną. – Kaunas, 1994.

SENOVĖS ISTORIJA

Šaltiniai

- Antikinės komedijos. – Vilnius, 1989.
- Antikinės tragedijos. – Vilnius, 1988.
- Antikiniai romanai ir pasakėčios. – Vilnius, 1986.
- Filosofijos istorijos chrestomatija. Antika. – Vilnius, 1977.

Tyrinėjimai, vadovėliai

- Avdijėvas V.* Senovės Rytų istorija. – Vilnius, 1954.
Ceramas K. Dievai, kapai ir mokslininkai. – Vilnius, 1991.
Čerkasova J., Rederis D. Senovės istorija. – Vilnius, 1974, d. 1.
Dilytė D. Antikinė literatūra. – Vilnius, 1998.
Gaudijus A. Sacharos civilizacijos: Dešimt metų istorijos, kultūros, prekybos. – Vilnius, 1981.
Gimbutienė M. Senoji Europa. – Vilnius, 1996.
Jakobis B. Sugrąžinti iš praeities. – Vilnius, 1978.
Januškevičiūtė J. Senųjų Rytų civilizacijų bruožai: mokomoji knyga. – Kaunas, 1997.
Každanas A. Religija ir ateizmas senovės pasaulyje. – Vilnius, 1962.
Kosidovskis Z. Kada saulė buvo dievas. – Vilnius, 1966.
Losevas A. ir kt. Antikinė literatūra. – Vilnius, 1973.
Možeika I. 7 ir 37 stebuklai. – Vilnius, 1975.
Neichardt A., Šišova I. Septyni pasaulio stebuklai. – Kaunas, 1970.
Neimantas R. Rytai ir Lietuva. – Vilnius, 1988.
Politinė mintis senajame pasaulyje // Parengė L. Šabajavaitytė. – Vilnius, 1997.
Portapas V. Apie tvaną ir Atlantidą. – Vilnius, 1987.
Senovės istorija. – Vilnius, 1976, d. 2.
Stinglas M. Žvaigždžių garbintojai. – Vilnius, 1988.
Tronskis J. Antikinės literatūros istorija. – Vilnius, 1961.

Grožinė literatūra

- Akimuškina I.* Išnykęs pasaulis. – Vilnius, 1987.
Aleksejevas S. Milžino sūnus. – Vilnius, 1981.
Kravčiukas A. Titas ir Berenikė. – Vilnius, 1989.
Trenčėni-Valdapfelis I. Mitologija. – Vilnius, 1989.
Zemgaras V. Kai bunda bronzos. – Vilnius, 1992.

I. PRIEŠISTORĖ. ŽMOGAUS KILMĖ

- Flintas R.* Žemės istorija. – Vilnius, 1985.
Klikas F. Būdamas mąstymas: žmogaus intelekto kilmė ir raida. – Vilnius, 1988.
Mincas L. Paskutinieji iš akmens amžiaus. – Kaunas, 1988.

Grožinė literatūra

- Pokrovskis S.* Mamutų medžiotojai. Gyvenvietė prie ežero. – Kaunas, 1986.
Roni Ž. Kova dėl ugnies. – Kaunas, 1974.
Štorčas E. Mamutų medžiotojai. – Vilnius, 1971.

II. SENOVĖS RYTŲ CIVILIZACIJOS

TARPUPIO CIVILIZACIJA

Populiarioji literatūra

Bielickis M. Užmirštas šumerų pasaulis. – Vilnius, 1972.

Klengel-Brant E. Kelionė į Senąjį Babiloną. – Vilnius, 1981.

Grožinė literatūra

Moisejeva K. Senovės Urartu karalystėje. – Vilnius, 1956.

SENOVĖS EGIPTAS

Tyrinėjimai

Andriulytė-Aleksienė J. Senojo Egipto dailė. – Vilnius, 1968.

Populiarioji literatūra

Kotrelas L. Faraonų laikais. – Vilnius, 1987.

Neimantas R. Faraonų pėdsakais. – Vilnius, 1994.

Terry D. Siaubingieji egiptiečiai. – Vilnius, 1998.

Grožinė literatūra

Gulija G. Faraonas Echnatonas. – Vilnius, 1987.

Matje M. Egiptiečio berniuko diena. – Vilnius, 1955.

Moisejeva K. Echnatono duktė. – Vilnius, 1972.

Prusas B. Faraonas. – Vilnius, 1986, t. 1–2.

Valtari M. Sinuhė egiptietis. – Vilnius, 1997.

SENOVĖS KINIJA

Juan Ki. Senovės Kinijos mitai. – Vilnius, 1989, 1998.

SENOVĖS INDIJA

Šaltiniai

Išminčiaus pasakojimai „Keturi draugai“ ir kitos istorijos iš „Pančatantrės“.
– Vilnius, 1988.

Populiarioji literatūra

Boissler J. Budos išmintis. – Vilnius, 1998.

Prazauskas A. Hindų religija. – Vilnius, 1977.

Tiomkinas V., Ermons E. Senovės Indijos mitai. – Vilnius, 1989.

Grožinė literatūra

Hesė H. Sidharta. – Vilnius, 1990.

SENOVĖS ŽYDAI, FINIKIEČIAI

Šaltiniai

Giesmių giesmė. – Vilnius, 1983.

Šventasis Raštas. – Vilnius, 1989–1992, t. 1–4.

Tyrinėjimai

Kosidovskis Z. Biblijos sakmės. – Vilnius, 1966.

Kosidovskis Z. Evangelijų sakmės. – Vilnius, 1986.

Kroll G. Jėzaus pėdomis. – Vilnius, 1997.

Lange N. de. Judaizmas. – Vilnius, 1996.

Moskatis S. Finikiečių pasaulis. – Vilnius, 1975.

Papinis D. Kristaus istorija. – K., 1990, d. 1–2.

Rubšys A. Raktas į Senąjį Testamentą. – Vilnius, 1995–1996, d. 1–3.

Šventoji Istorija. Naujasis Įstatymas. – Kaunas, 1990.

Šventoji Istorija. Senasis Įstatymas. – Kaunas, 1990.

Varšavskis A. Atradimai prie Negyvosios jūros. – Kaunas, 1970.

Zamarovskis V. Hetitų imperijos paslaptys. – Vilnius, 1969.

Grožinė literatūra

Janas V. Finikiečių laivas. – Kaunas, 1990.

Kazantzaki N. Paskutinis Kristaus gundymas. – Vilnius, 1997.

Krevė V. Dangaus ir žemės sūnūs. – Vilnius, 1999.

Warner W. Biblijos knyga. – Vilnius, 1998.

III. SENOVĖS GRAIKIJA

Šaltiniai

Aischilas. Prikaltasis Prometėjas. – Kaunas, 1947, 1971.

Aischilas. Septynetas prieš Tėbus. – Vilnius, 1953.

Anakreontiniai eilėraščiai. – Vilnius, 1995.

Antikos pedagogai (Pedagoginiai raštai). – Kaunas, 1991.

Aristofanas. Plutas. – Vilnius, 1965.

Apulėjus. Aukso asilas. – Vilnius, 1949.

Aristotelis. Apie sielą. – Vilnius, 1959.

Aristotelis. Poetika. – Vilnius, 1959.

Aristotelis. Politika. – Vilnius, 1997.

Aristotelis. Rinktiniai raštai. – Vilnius, 1990.

Charitonas. Chairėjas ir Kalijorė. – Vilnius, 1959.

Euripidas. Medėja. – Vilnius, 1960.

- Euripidas*. Septynetas prieš Tėbus. – Vilnius, 1953.
Ezopas. Pasakėčios. – Vilnius, 1965.
 Graikų literatūros chrestomatija // Sud. Dumčius J., Valkūnas L. – Vilnius, 1963.
Heliodoras. Etiopiniai pasakojimai. – Vilnius, 1960.
Herakleitas. Fragmentai. – Vilnius, 1995.
Herodotas. Istorija. – Vilnius, 1988.
Herodotas. Žmonės ir žygiai. – Vilnius, 1974.
Homeras. Iliada. – Vilnius, 1962, 1981.
Homeras. Odisėja. – Vilnius, 1979, 1997.
Ksenofontas. Atsiminimai apie Sokratą. – Vilnius, 1993.
Longas. Dafnis ir Chloje. – Vilnius, 1958.
Platonas. Dialogai. – Vilnius, 1968.
Platonas. Faidras. – Vilnius, 1996.
Platonas. Kratilas. – Vilnius, 1996.
Platonas. Sokrato apologija. Kritonas. – Vilnius, 1995.
Platonas. Timajas. Kritijas. – Vilnius, 1995.
Platonas. Valstybė. – Vilnius, 1981.
Plutarchas. Biografijos. – Vilnius, 1998.
Plutarchas. Rinktinės biografijos. – Vilnius, 1962, 1997.
Sofoklis. Tragedijos. – Vilnius, 1974, 1984.

Tyrinėjimai

- Arskis F.* Periklis. – Vilnius, 1989.
Dumčius J. Sofoklis. – Vilnius, 1992.
Rickevičiūtė K. Antikinės filosofijos istorijos bruožai. – Vilnius, 1976.
Sergejevas V. Senovės Graikijos istorija. – Vilnius, 1955.
Sarkadis J. Kelionė į senovės Atėnus. – Vilnius, 1986.
Vic B. Demokritas. – Vilnius, 1983.
Volkovas G. Prie mokslo lopšio. – Vilnius, 1978.

Populiarioji literatūra

- Dilytė D.* Heladės šviesa. – Vilnius, 1994.
Hafneris G. Žymūs antikos žmonės. 337 portretai. – Vilnius, 1987.
Kleras D. Senovės Graikija. – Vilnius, 1995.
Parandovskis J. Olimpijos diskas. – Vilnius, 1984.
Terry D. Pasiutėliai graikai. – Vilnius, 1998.

Grožinė literatūra

- Jefremovas I.* Taidė Atėnietė. – Vilnius, 1987.
Kunas V. Senovės Graikijos legendos ir mitai. – Kaunas, 1988.
Markovska V. Graikų mitai. – Vilnius, 1971.
Švabas G. Gražiausios antikos sakmės. – Vilnius, 1989–1991, t. 1–3.

IV. SENOVĖS ROMA

Šaltiniai

- Cezaris*. Galų karas. – Vilnius, 1998.
Ciceronas M. T. Kalbos. – Vilnius, 1997.
Epiktetas. Rinktinė. – Vilnius, 1986.
Horacijus. Lyrika. – Vilnius, 1977.
Juvenalis. Satyros. – Vilnius, 1983.
Katulas. Lyrika. – Vilnius, 1969.
Livijus T. Hanibalo karas. – Vilnius, 1976.
Lukianas. Dievai, heteros, pranašai. – Vilnius, 1975.
Lukrecijus. Apie daiktų prigimtį. – Vilnius, 1964.
Markas Aurelijus. Sau pačiam. – Vilnius, 1984, 1997.
Ovidijus. Metamorfozės. – Vilnius, 1979, 1990.
Petronijus. Satyrikonas. – Vilnius, 1984.
Plautas. Dvyniai. – Kaunas, 1947.
Plautas. Komedijos. – Vilnius, 1970.
Plutarchas. Biografijos. – Vilnius, 1998.
Plutarchas. Rinktinės biografijos. – Vilnius, 1962, 1996.
Romėnų literatūros chrestomatija // Sudarė D. Dilytė ir E. Ulčinaitė. – Vilnius, 1995.
Salustijus K. G. Katilinos sąmokslas. Jugurtos karas. – Vilnius, 1973.
Seneka. Apie sielos ramybę. – Vilnius, 1997.
Seneka. Diatribės. – Vilnius, 1997.
Seneka. Laiškai Lucilijui. – Vilnius, 1986.
Tacitas P.K. Rinktiniai raštai. – Vilnius, 1972.
Terencijus. Broliai. – Vilnius, 1981.
Tibulas. Elegijos. – Vilnius, 1993.
Varlių ir pelių karas. – Vilnius, 1977.
Vergilijus. Bukolikos. Georgikos. – Vilnius, 1971.
Vergilijus. Eneida. (Įvairūs leidimai.)

Tyrinėjimai, vadovėliai

- Grimal P.* Seneka. – Vilnius, 1998.
Maškinas N. Senovės Romos istorija. – Vilnius, 1955.
Utčenka S. Julijus Cezaris. – Vilnius, 1990.
Zabulis H. Respublikos idealai Romos aukso poezijoje. – Vilnius, 1982.

Populiarioji literatūra

- Kleras D.* Romos pasaulis. – Vilnius, 1995.
Krivčenko V. Pompėja. Herkulanumas. Stabija. – Vilnius, 1984.
Suzdalskis J. Ant septynių kalvų. – Kaunas, 1964.
Terry D. Bjaurybės romėnai. – Vilnius, 1998.

Grožinė literatūra

- Buliveris-Litonas M.* Paskutinės Pompėjos dienos. – Vilnius, 1984.
Džovanjolis R. Spartakas. – Vilnius, 1987.
Foichtvangeris L. Apsišaukėlis Neronas. – Vilnius, 1984.
Hermanas K. Bizantijos gaisras. – Vilnius, 1985.
Jaske-Choinskis T. Gėstanti saulė. – Kaunas, 1994.
Jelusičius M. Hanibalas. – Vilnius, 1993.
Kravčiukas A. Neronas: istorinis romanas. – Vilnius, 1994.
Kryžanovskaja-Ročester V. Herkulanumas. – Kaunas, 1994.
Melvilis N. Gladiatoriai. – Kaunas, 1994.
Vailderis T. Kovo idos. – Vilnius, 1982.
Volesas L. Ben Huras: Kristaus laikų romanas. – Kaunas, 1994.

VIDURINIŲ AMŽIŲ ISTORIJA

Šaltiniai

- Augustinas.* Išpažinimai. – Vilnius, 1998.
Benvenuto Čelinio gyvenimas. – Vilnius, 1961.
Egilio saga. – Vilnius, 1975.
Filosofijos istorijos chrestomatija. Viduramžiai. – Vilnius, 1980.
Grigalius Didysis. Šventojo Benedikto gyvenimas. – Vilnius, 1996.
Kalevala. – Vilnius, 1986.
Kosteras Š. Legenda apie Ulenšpigelį. (Įvairūs leidimai.)
Lapinas Reinekis. – Vilnius, 1984.
Nibelungų giesmė. – Vilnius, 1981.
Rolando giesmė. – Vilnius, 1988.
Tristanas ir Izolda. – Vilnius, 1967.
Tūkstantis ir viena naktis. (Įvairūs leidimai.)
Viduramžių riterių romanai. – Vilnius, 1980.

Tyrinėjimai

- Eko U.* Menas ir grožis viduramžių estetikoje. – Vilnius, 1997.
Gurevičius A. Viduramžių kultūros kategorijos. – Vilnius, 1989.
Huizinga J. Viduramžių ruduo. – Vilnius, 1996.
Zaborovas M. Kryžiaus žygiai. – Vilnius, 1960.

Populiarioji literatūra

- Baldwin J.* Viduramžių kultūra. – Vilnius, 1996.
Byčinskis A. Janas Husas - Reformacijos pradininkas - Vytauto Didžiojo amžininkas. – Vilnius, 1995.
Brodskis B. Akmeniniai istorijos lapai. – Vilnius, 1962.
Carretto C. Aš, Pranciškus. – Vilnius, 1999.
Celneris V. Kelionė į gotiką. – Vilnius, 1983.
Ceramas K. Pirmasis amerikietis. Ikikolumbinės epochos indėnų mįslė. – Vilnius, 1985.

- Darkevičius V.* Vidurinių amžių argonautai. – Vilnius, 1980.
Demeter T. Germanų ir keltų sakmės bei legendos. – Vilnius, 1993.
Ditiakinas V. Leonardas da Vinčis. – Vilnius, 1961, 1998.
Jakovuk M. Riterių etosas ir idealas. – Vilnius, 1999.
Každailis Š. Laivai ir jūrininkai. – Vilnius, 1987.
Kleras D. Viduramžių miestai. – Vilnius, 1995.
Liubimovas L. Dangus ne per aukštai. – Vilnius, 1974.
Liubimovas L. Didžioji Nyderlandų tapyba. – Vilnius, 1972.
Malovas V. Legendos ir atradimai. – Vilnius, 1988.
Nougier L. R. Vikingų laiškai. – Vilnius, 1996.
Rutenbergas V. Renesanso milžinai. – Vilnius, 1978.
Terry D. Aršieji actekai. – Vilnius, 1998.
Terry D. Kraugeriai keltai. – Vilnius, 1999.
Terry D. Vėplos vikingai. – Vilnius, 1998.
Terry D. Viduriuojo amžių viduramžiai. – Vilnius, 1999.

Grožinė literatūra

- Blaskas I.* Didžiojo Chano beiėškant. – Vilnius, 1991.
Blaskas I. Kristupas Kolumbas. – Vilnius, 1991.
Cveigas S. Magelano žygis. – Vilnius, 1989.
Cveigas S. Marija Stiuart. – Vilnius, 1989.
Čaikovskis N. Fregatų kapitonai. – Vilnius, 1961.
Diuma A. Žozefas Belzamo. – Kaunas, 1997, d. 1–2.
Driuonas M. Gajaro pilies kalinė. – Vilnius, 1985.
Driuonas M. Geležinis karalius. 1314. – Vilnius, 1984.
Driuonas M. Karūna ir nuodai. Vyrų teisė. – Vilnius, 1996.
Driuonas M. Lelija ir liūtas. Kai karalius žlugdo Prancūziją. – Vilnius, 1997.
Driuonas M. Prancūzijos vilkė. – Vilnius, 1983.
Eko U. Fuko švytuoklė. – Vilnius, 1996.
Eko U. Rožės vardas. – Vilnius, 1991.
Griehem H. Vilkų valdovas. – Kaunas, 1997.
Hagardas R. Blosholmo valdovė. – Vilnius, 1968.
Hagardas R. Gražioji Margarita. – Vilnius, 1960.
Hagardas R. Montesumos duktė. – Vilnius, 1980.
Hugo V. Paryžiaus katedra. (Įvairūs leidimai.)
Ibanjesas V. B. Kristupas Kolumbas. – Vilnius, 1991.
Itsas R. Aukso kardai ir belaisvių trinkos. – Vilnius, 1990.
Janas V. Čingis - chanas. – Vilnius, 1949.
Jirasekas A. Prieš visus. – Vilnius, 1988.
Jaske-Choinskis T. Tiara ir karūna. – Kaunas, 1994.
Kratochvylys M. Fakelas. – Vilnius, 1984.
Levandovskis A. Žana d'Ark. – Vilnius, 1974.
Mainkas V. Nuostabios Marko Polo kelionės. – Vilnius, 1968.
Merimė P. Karolio IX laikų kronika. – Vilnius, 1956.

- Olivjė Ž.* Vikingų žygiai. – Vilnius, 1965.
Pailas H. Robino Hudo nuotyčiai. – Vilnius, 1987.
Parnovas J. Marijos Mediči skrynelė. – Vilnius, 1987.
Praėjusių amžių legendos. – Vilnius, 1974.
Puras L. Kryžius virš piliakalnio. – Vilnius, 1990.
Puras L. Liepsnojantis piliakalnis. – Kaunas, 1990.
Sabatinis R. Kapitono Blado odisėja. – Vilnius, 1963.
Skotas V. Aivenhas. – Vilnius, 1979.
Skotas V. Kventinas Dervardas. – Vilnius, 1987.
Stivensonas R. Juodoji strėlė. – Vilnius, 1960.
Stounas I. Didysis Mikelandželas. – Vilnius, 1972.
Šefas H. Cezaris Bordžija. – Kaunas, 1993.
Tvenas M. Jankis karaliaus Artūro dvare. – Vilnius, 1951.
Tvenas M. Princas ir elgeta. – Vilnius, 1990.
Volkovas A. Klajonės. – Vilnius, 1970.
Zevakas M. Buridanas. Karalienė Margarita. – Vilnius, 1993.
Zevakas M. Kurtizanė. – Kaunas, 1993.
Zevakas M. Nostradamo sūnus. – Kaunas, 1997.
Zevakas M. Nostradamus. – Vilnius, 1994.

NAUJŲJŲ AMŽIŲ ISTORIJA

Šaltiniai

- Balzakas O.* Gobsekas. – Vilnius, 1960.
Balzakas O. Šuanai. – Vilnius, 1960.
Balzakas O. Tėvas Gorijo. (Įvairūs leidimai.)
Barbiusas A. Ugnis. – Vilnius, 1964.
Bomaršė O. Figaro vedybos. – Vilnius, 1972.
Didro D. Vienuolė. Žakas fatalistas ir jo ponas. – Vilnius, 1984.
Filosofijos istorijos chrestomatija. Naujieji amžiai. – Vilnius, 1987.
Filosofijos istorijos chrestomatija. Renesansas. – Vilnius, 1984.
Floberas G. Ponia Bovari. – Vilnius, 1993.
Kampanela T. Saulės miestas. – Vilnius, 1979.
Marksas K., Engelsas F. Komunistų partijos manifestas. – Vilnius, 1970.
Marksas K., Engelsas F. Rinktiniai raštai. – Vilnius, 1949–1951, t. 1–2.
Moljeras. Tartiufas ir kitos komedijos. – Vilnius, 1967.
Moras T. Utopija. – Vilnius, 1968.
Radiščėvas A. Kelionė iš Peterburgo į Maskvą. – Vilnius, 1974.
Rablė P. Gargantiua ir Pantagriuelis. (Įvairūs leidimai.)
Ruso Ž. Ž. Rinktiniai raštai. – Vilnius, 1979.
Servantesas M. Don Kichotas. – Vilnius, 1958.
Šelmių romanai ir apysakos. – Vilnius, 1983.
Volteras. Zadigas arba Likimas. Filosofinės apysakos. – Vilnius, 1981.
Zola E. Žerminalis (Įvairūs leidimai.)

Tyrinėjimai

- Bechšteinas H.* Kelionė į klasicizmą. – Vilnius, 1984.
Brodelis F. Kapitalizmo dinamika. – Vilnius, 1995.
Bulgakovas M. Moljeras. – Vilnius, 1991.
Burkė P. Renesansas. – Vilnius, 1992.
Genzelis B. Renesanso filosofijos metmenys. – Vilnius, 1988.
Čerkasovas P. Kardinolas Rišeljė. – Vilnius, 1993.
Fridentalis R. Getė. – Vilnius, 1977.
Fuksas E. Papročių istorija: galantiškasis amžius. – Vilnius, 1997.
Fuksas E. Papročių istorija: buržuazinis amžius. – Vilnius, 1995.
Gay P. Veimaro kultūra: autsaiderių Vokietija, 1918–1933. – Vilnius, 1994.
Gulyga A. Kantas. – Vilnius, 1989.
Hoff U. Švietimo epochos Europa. – Vilnius, 1996.
Karlailis T. Prancūzijos revoliucijos istorija. – Vilnius, 1992.
Kasperavičius A. Didysis Baltijos šturmas. – Vilnius, 1989.
Kleras D. Italų renesansas. – Vilnius, 1996.
Manfredas A. Trys portretai. – Vilnius, 1982.
Lukasiewicz J. Mickevičius. – Vilnius, 1998.
Mencelis G. Šileris. – Vilnius, 1985.
Nisbet R. Konservatizmas. – Vilnius, 1993.
Pavlenka N. Petras Pirmasis. – Vilnius, 1989.
Pavlova T. Kromvelis. – Vilnius, 1985.
Tarasovas B. Paskalis. – Vilnius, 1985.
Tarlė J. Napoleonas. – Vilnius, 1982.
Trumpa V. Napoleonas - Baltija. Amerika. – Vilnius, 1989.
Veideris B., Hebgudas R. Napoleono nužudymas. – Vilnius, 1992.
Volkovas G. Minervos pelėda. – Vilnius, 1983.

Grožinė literatūra

- Altajevs A.* Leonardas da Vinčis. – Kaunas, 1999.
Atarovas N., Dalceva M. Džiuzepė Garibaldis. – Vilnius, 1987.
Berdžesas A. Šekspyras. – Vilnius, 1990.
Bičer-Stou H. Dėdės Tomo trobelė. – Vilnius, 1980.
Braunas D. Užkaskit mano širdį prie Vundid Ny. – Vilnius, 1984.
Bulgakovas M. Moljeras. – Vilnius, 1991.
Cveigas S. Balzakas. – Vilnius, 1963.
Dikensas Č. Dombis ir sūnus. – Vilnius, 1958.
Dikensas Č. Oliveris Tvistas. – Vilnius, 1950.
Dikensas Č. Sunkūs laikai. – Vilnius, 1966.
Diuma A. Grafas Montekristas. – Vilnius, 1985.
Diuma A. Liudvikas XIV. – Kaunas, 1997.
Diuma A. Paslaptingas daktaras. – Kaunas, 1998.
Diuma A. Po dvidešimties metų. (Įvairūs leidimai.)
Diuma A. Trys muškietininkai. (Įvairūs leidimai.)

- Diuma A.* Vikontas de Braželonas. (Įvairūs leidimai.)
- Dreizeris T.* Finansininkas. – Vilnius, 1966.
- Dreizeris T.* Stoikas. – Vilnius, 1960.
- Dreizeris T.* Titanas. – Vilnius, 1959.
- Druskinas M.* Bachas. – Vilnius, 1986.
- Ensvertas V.* Karalienės sąmokslas. – Kaunas, 1999.
- Foichtvangeris L.* Keistuolio išmintis. – Vilnius, 1959.
- Francas A.* Dievai trokšta. – Vilnius, 1974.
- Francas A.* Šių laikų istorija. – Vilnius, 1960.
- Golsvortis Dž.* Forsaitų saga. – Vilnius, 1981.
- Hašekas J.* Šauniojo kareivio Šveiko nuotykių pasauliniame kare. – Vilnius, 1987.
- Hugo V.* Biug - Žargalis. – Vilnius, 1965.
- Hugo V.* Devyniasdešimt tretieji metai. – Vilnius, 1960.
- Hugo V.* Vargdieniai. (Įvairūs leidimai.)
- Iješas D.* Šandoras Petefis. – Vilnius, 1978.
- Inis L.* Vašingtonas. – Kaunas, 1999.
- Kalčėvas K.* Narsusis kapitonas. – Vilnius, 1980.
- Kuperis F.* Medžiotojas. – Vilnius, 1986.
- Kuperis F.* Pėdsekys. – Vilnius, 1985.
- Kuperis F.* Paskutinis mohikanas. – Vilnius, 1991.
- Levronas Ž.* Paslaptingoji ponia de Pompadur. – Vilnius, 1993.
- Londonas D.* Martinas Idenas. (Įvairūs leidimai.)
- Majus K.* Vinetu. – Vilnius, 1986–1988, 3 t.
- Mencelis G.* Šileris. – Vilnius, 1985.
- Morua A.* Baironas. – Vilnius, 1975.
- Murani-Kovačas E.* Garibaldžio būgnininkas. – Vilnius, 1970.
- Pirsonas H.* Čarlzas Dikensas. – Vilnius, 1976.
- Ridas T.* Oceola, seminolų vadas. – Vilnius, 1971.
- Rolanas R.* Žanas Kristofas. – Vilnius, 1974, 4 t.
- Selinko A. M.* Dėzirė. – Kaunas, 1999, d. 1–2.
- Sergejevas M.* Kančioj sesuo ištikima. – Vilnius, 1986.
- Skotas V.* Puritonai. – Vilnius, 1984.
- Stendalis.* Raudona ir juoda. – Vilnius, 1988.
- Stendalis.* Vanina Vanini. – Vilnius, 1983.
- Terry D.* XX amžius. – Vilnius, 1999.
- Tolstojus A.* Petras Pirmasis. – Vilnius, 1982.
- Tolstojus L.* Karas ir taika. (Įvairūs leidimai.)
- Velskopf-Henrich L.* Harka. – Vilnius, 1986.
- Velskopf-Henrich L.* Kelias tremtin. – Vilnius, 1991.
- Verga Dž.* Kalnų karbonarai. – Vilnius, 1989.
- Voinič E.* Gylys. – Vilnius, 1982.
- Zhoržas A.* Vienas prieš likimą. – Vilnius, 1977.

NAUJAUSIŲJŲ LAIKŲ ISTORIJA

Šaltiniai

- Čapek K.* Pašnekesiai su G. Masaryku. – Vilnius, 1994.
Hitlerio - Stalino suokalbis vokiečių dokumentų šviesoje. – Vilnius, 1989.
Leninas V. Apie socializmo statybą. – Vilnius, 1988.
Žiemos karas ir Lietuva. – Vilnius, 1997.

Tyrinėjimai

- Adolfas Hitleris: vadizmo struktūra // Sudarė A. Evertas.* – Kaunas, 1995.
Bezymenskis L. Specialus „Barbarosos“ aplankas. – Vilnius, 1986.
Buničius I. Partijos auksas. – Vilnius, 1994.
Cieselczykas M. KGB: Rusijos ir Sovietų slaptosios policijos istorija. – Vilnius, 1991.
Drukeinis V. Vietnamo karas. – Vilnius, 1993.
Europos Bendrija: integracijos prieštaravimai. – Vilnius, 1996.
Fernandez A. Alina: Fidelio Kastro dukters atsiminimai. – Vilnius, 1999.
Fontenas Paskalis. Dešimt Europos pamokų. – Kaišiadorys, 1995.
Grigas R. Pralaimėjęs Kainas. – Vilnius, 1991.
Gray J. Liberalizmas. – Vilnius, 1992.
Hilberg R. Aukos. Stebėtojai: žydų tragedija, 1933–1945. – Vilnius, 1999.
Jakovlevas N. Franklinas Ruzveltas. – Vilnius, 1985.
Jakovlevas N. Nuo Trumeno iki Reigano: branduolinio ginklo doktrinos ir realybė. – Vilnius, 1987.
Jakovlevas N. Peržengę ribą. – Vilnius, 1976.
Kas yra kas Europos Sąjungoje: informacinis leidinys apie Europos Sąjungos politikus ir jų veiklą / [medžiagą parengė Jūratė Drungilaitė, Aistė Skaržinskaitė, Inga Stanytė, Darius Varanavičius]. – Vilnius, 1998.
Kasveinovas M. Dvidešimt trys pakopos žemyn. – Vilnius, 1985.
Klensis T. Kremliaus kardinolas. – Kaunas, 1997.
Laqueur W. Europa mūsų laikais 1945–1992. – Vilnius, 1992.
Melnikovas D., Čiornaja L. Nusikaltėlių fiureris. – Vilnius, 1988.
Mirajus T. Imrės Nadžio gyvenimas ir mirtis. – Vilnius, 1990.
Misiūnas R., Taagapera R. Baltijos valstybės: priklausomybės metai 1940–1980. – Vilnius, 1992.
Molčianovas N. Generolas de Golis. – Vilnius, 1978.
Nalenč D., Nalenčius T. Juzefas Pilsudskis. – Vilnius, 1991.
Nisbet R. Konservatizmas. – Vilnius, 1993.
Nutrūkusios biografijos. – Vilnius, 1988.
Paslaptingos istorijos: detektyviniai pasakojimai iš šaltojo karo laikų // Sud. A. Semaška. – Vilnius, 1993.
Ridas Dž. 10 dienų, kurios sukrėtė pasaulį. – Vilnius, 1987.
Suvorovas V. Ledlaužis: Kas pradėjo Antrąjį pasaulinį karą? – Vilnius, 1995.
Suvorovas V. Paskutinė respublika. – Vilnius, 1996.

Taylor A. J. P. Nuo Sarajevo iki Potsdamo: Europa 1914–1945. – Vilnius, 1995.

Truchanovskis V. Vinstonas Čerčilis. – Vilnius, 1981.

Vašingtonas: karvedys, politikas, prezidentas, žmogus: biografinė apybraiža / [sudarė, vertė ir spaudai parengė L. Inis]. – Kaunas, 1999.

Viljamsonas G. SS nuo gatvės kovotojų iki daugiagalvės hidros. – Kaunas, 1999.

Volkogonovas D. Skausmingas praregėjimas. – Vilnius, 1999.

Volkogonovas D. Triumfas ir tragedija. – Vilnius, 1991, d. 1–2.

Zeltberg S. Suomija po 1917 metų. – Vilnius, 1993.

Žilys P. Suomų–sovietų karas 1939–1940. – Vilnius, 1991.

Žukovas G. Atsiminimai ir apmąstymai. – Vilnius, 1983, t. 1–2.

Grožinė literatūra

Abovianas Ch. Armėnijos žaizdos. – Vilnius, 1984.

Adamavičius A., Graninas D. Blokados knyga. – Vilnius, 1989.

Aitmatovas Č. Ešafotas. – Vilnius, 1988.

Aitmatovas Č. Ilga kaip šimtmečiai diena. – Vilnius, 1983.

Baueris F. Mirties vardas – Berija. – Vilnius, 1995.

Bodaras L. Mao šešėlis. – Kaunas, 1999.

Hemingvėjus E. Atsisveikinimas su ginklais. (Įvairūs leidimai.)

Hemingvėjus E. Kam skambina varpai. – Vilnius, 1991.

Karintis F. Budapešto ruduo. – Vilnius, 1988.

Merlis D. Mirtis – mano amatas. – Vilnius, 1965.

Orvelas Dž. Gyvulių ūkis. 1984-ieji. – Vilnius, 1991.

Osendovskis F. Leninas. – Vilnius, 1991.

Paleckis J. TSRS – mūsų akimis. – Vilnius, 1990.

Pasternakas B. Daktaras Živaga. – Vilnius, 1991.

Pikulis V. Rekviem karavanui PQ-17. – Vilnius, 1986.

Platonovas A. Duobė. – Vilnius, 1988.

Remarkas E. Trys draugai. – Vilnius, 1991.

Remarkas E. Triumfo arka. – Vilnius, 1991.

Remarkas E. Vakarų fronte nieko naujo. – Kaunas, 1989.

Rybakovas A. Arbatos vaikai. – Vilnius, 1989.

Simanovičius A. Rasputinas. – Kaunas, 1993.

Solženicinas A. Pirmajame rate. – Vilnius, 1992.

Stadniukas I. Karas. – Vilnius, 1985.

LIETUVOS ISTORIJA

Bendrieji klausimai

- Besidomintiems Lietuvos istorija. – Vilnius, 1989.
Daugirdaitė-Sruogienė V. Lietuvos istorija. – Vilnius, 1990.
Čepėnas P. Naujųjų laikų Lietuvos istorija. – Kaunas, 1992, t. 1–2.
Ivinskis Z. Lietuvos istorija (iki Vytauto Didžiojo mirties). – Kaunas, 1991.
Ivinskis Z. Lietuvos istorijos šaltiniai. – Klaipėda, 1995 (*Acta historica universitatis Klaipedensis*. Nr. 3).
Jučas M., Lukšaitė I., Merkys V. Lietuvos istorija: Nuo seniausių laikų iki 1917 m. – Vilnius, 1988.
Kiaupa Z., Kiaupienė J., Kuncevičius A. Lietuvos istorija iki 1795 metų. – Vilnius, 1995.
Kundrotas B. Lietuvių tautos ir valstybės istorija. – Kaunas, 1992, d. 1.
Lietuva. Lietuvių enciklopedija. – Vilnius, 1990, t. 15.
Lietuvos istorija // Red. A. Šapoka. – Vilnius, 1989.
Lietuvos TSR istorija. – Vilnius, 1986, t. 1.
Lietuvos TSR istorijos šaltiniai. – Vilnius, 1955–1961, t. 1–4.
Mūsų Lietuva. – Vilnius, 1989–1991, t. 1–4.

Šaltiniai

- Academia et Universitas Vilmensis.* – Vilnius, 1979.
Baltų religijos ir mitologijos šaltiniai. – Vilnius, 1996, t. 1.
Bretkūnas J. Raštai. – Vilnius, 1983.
Instrukcijos feodaliųjų valdų administracijai Lietuvoje XVII - XIX a. // Parengė Z. Kiaupa ir J. Kiaupienė. – Vilnius, 1985.
Kraštas ir žmonės. Lietuvos geografiniai ir etnografiniai aprašymai (XIV - XIX a.) // Parengė J. Jurginis ir A. Šidlauskas. – Vilnius, 1983, 1988.
Lietuvių kultūra ir jos veikėjai // Parengė K. Jablonskis. – Vilnius, 1960.
Lietuvių literatūros chrestomatija (Feodalizmo epocha). – Vilnius, 1957.
Lietuvių mitologija // Parengė N. Vėlius. – Vilnius, 1995–1997, t. 1–2.
Lietuvių mitologijos šaltiniai. – Vilnius, 1993, t. 1.
Lietuvos ateizmo istorijos chrestomatija: religijos kritika, laisvamanybė ir ateizmas Lietuvoje. – Vilnius, 1988.
Lietuvos filosofinė mintis: chrestomatija // Sud. ir parengė G. Mikelaitis. – Vilnius, 1996.
Lietuvos inventoriai XVII a. // Sudarė K. Jablonskis ir M. Jučas. – Vilnius, 1962.
Lietuvos valstybės konstitucijos. – Vilnius, 1989.
Lietuvos magdeburginių miestų privilegijos ir aktai: Joniškis, Jurbarkas // Parengė R. Firkovičius, A. Tyla, E. Meilus. – Vilnius, 1991.
Lietuvos metrika. Kn. 3 (1440–1498): Užrašų knyga. – Vilnius, 1998.

- Lietuvos metrika. Kn. 530 (1566–1572): Viešųjų reikalų knyga 8. – Vilnius, 1999.
- Lietuvos metrika. Kn. 1 (1380–1584): Užrašymų knyga 1. – Vilnius, 1998.
- Lietuvos metrika. Kn. 4 (1582–1530): 4-oji Teismų bylų knyga. – Vilnius, 1997.
- Lietuvos metrika. Kn. 5 (1427–1506): Užrašymų knyga 5. – Vilnius, 1993.
- Lietuvos metrika. Kn. 6 (1528–1547): 6-oji Teismų bylų knyga (kopija – XIV a. pab.). – Vilnius, 1995.
- Lietuvos metrika. Kn. 8 (1499–1514): Užrašymų knyga 8. – Vilnius, 1995.
- Lietuvos metrika. Kn. 10 (1440–1523): Užrašymų knyga 10. – Vilnius, 1997.
- Lietuvos metrika. Kn. 11 (1518–1523): Įrašų knyga 11. – Vilnius, 1997.
- Lietuvos metrika. Kn. 25 (1387–1546): Užrašymų knyga 25. – Vilnius, 1999.
- Lietuvos metrika. Kn. 564 (1553–1567): Viešųjų reikalų knyga 7. – Vilnius, 1996.
- Lietuvos valstiečių ir miestelėnų ginčai su dvarų valdytojais / Sudarė K. Jablonskis. – Vilnius, 1959, d. 1; d. 2 // Sudarė R. Jasas ir J. Odra. – Vilnius, 1961.
- Lietuvos Metrika. Kn. 5 // Parengė E. Banionis. – Vilnius, 1993.
- Lietuvos Metrika. Kn. 1.
- Lietuvos mokykla ir pedagoginė mintis XIII - XVII a. Istorijos šaltinių antologija // Sudarė K. Grigas, V. Kryževičius ir I. Lukšaitė. – Vilnius, 1994.
- Pergamentų katalogas (Lietuvos mokslų akademijos bibliotekos) // Sudarė R. Jasas. – Vilnius, 1980.
- Prūsijos valdžios gromatos, pagraudenimai ir apsakymai lietuviams valstiečiams // Sudarė P. Pakarklis. – Vilnius, 1960.
- Radviliada. – Vilnius, 1977.
- Universitas lingvarum Litvaniae // Parengė K. Eigminas. – Vilnius, 1981.
- Valančius M. Žemaičių vyskupystė // Raštai. – Vilnius, 1972, t. 2.
- Vilniaus akademijos spaustuovės šaltiniai XVI–XIX a. – Vilnius, 1992.

Tyrinėjimai

- Adomonis T., Čerbulėnas K. Lietuvos TSR dailės ir architektūros istorija nuo seniausių laikų iki 1775 metų. – Vilnius, 1987, t. 1.
- Aring P. G. Kai vaikai klausia: Žydų gyvenimo pėdsakai Lietuvoje. – Vilnius, 1998.
- Atamukas S. Lietuvos žydų kelias. – Vilnius, 1998.
- Atamukas S. Žydai Lietuvoje: XIV–XX amžiai. – Vilnius, 1990.
- Avižonis K. Rinktiniai raštai. – Vilnius, 1996, t. 4.
- Bairauskaitė T. Lietuvos totoriai. – Vilnius, 1997.
- Balys J. Lietuvių kalendorinės šventės: tautosakinė medžiaga ir aiškinimai. – Vilnius, 1993.

- Balutis A., Mikulionis S., Miškinis A.* Trakų miestas ir pilys. – Vilnius, 1991.
- Barokas* Lietuvoje: vadovas // Sudarė A. Sverdiolas. – Vilnius, 1996.
- Bartninkas M.* Didžiųjų mitų kelias. – Vilnius, 1999.
- Bindokienė-Bražytė D.* Lietuvių papročiai ir tradicijos. – Vilnius, 1991.
- Biržiška V.* Aleksandrynas. – Vilnius, 1991, t. 1–3.
- Brakas M.* Mažosios Lietuvos politinė ir diplomatinė istorija.- V., 1995.
- Buchaveckas S.* Šalčios žemė. – Vilnius, 1992.
- Bučas J., Mačikienė R.* Vytautas Didysis ir mes. – Vilnius, 1991.
- Būga K.* Rinktiniai raštai. – Vilnius, 1961, t. 1–3.
- Čepienė I.* Lietuvių etninės kultūros istorija. – Kaunas, 1992, 1995.
- Čepienė I.* Lietuvių liaudies vestuvių veikėjai. – Vilnius, 1977.
- Čigonai* Lietuvoje ir Europoje // Sudarė S. Vaitiekus. – Vilnius, 1998.
- Dangaus ir žemės simboliai.* – Vilnius, 1995 (Senovės baltų kultūra).
- Daugudis V.* Iš Vilniaus miesto praeities. – Vilnius, 1993.
- Daukantas S.* Būdas senovės lietuvių kalnėnų ir žemaičių. – Vilnius, 1988, 1993.
- Daukantas S.* Istorija žemaitiška // Parengė V. Vanagienė. – Vilnius, 1995, t. 1-2.
- Daukantas S.* Raštai // Sudarė V. Merkys. – Vilnius, 1976, t. 1-2.
- Dobužinskis M.* Vytis. – Vilnius, 1990.
- Drėma V.* Dingęs Vilnius. – Vilnius, 1991.
- Drėma V.* Kanutas Ruseckas. – Vilnius, 1997.
- Drėma V.* Pranciškus Smuglevičius. – Vilnius, 1973.
- Drėma V.* Šv. Jono bažnyčia. – Vilnius, 1997.
- Drėma V.* Vilniaus namai archyvų fonduose. – Vilnius, 1998.
- Drėma V.* Vilniaus Šv. Onos bažnyčia. Vilniaus katedros rekonstrukcija 1782–1801 metais. – Vilnius, 1991.
- Dukša Z.* Monetos pasakoja. – Vilnius, 1991.
- Dundulienė P.* Duona lietuvių buityje ir papročiuose. – Kaunas, 1989.
- Dundulienė P.* Gyvybės medis lietuvių mene ir tautosakoje. – Kaunas, 1994.
- Dundulienė P.* Lietuvių etnografija. – Vilnius, 1982.
- Dundulienė P.* Lietuvių etnologija. – Vilnius, 1991.
- Dundulienė P.* Lietuvių kalendoriniai ir agrariniai papročiai. – Vilnius, 1979.
- Dundulienė P.* Lietuvių liaudies kosmologija. – Vilnius, 1988.
- Dundulienė P.* Lietuvių šventės: tradicijos, papročiai, apeigos. – Vilnius, 1991.
- Dundulienė P.* Pagonybė Lietuvoje: Moteriškosios dievybės. – Vilnius, 1989.
- Dundulienė P.* Senovės lietuvių mitologija ir religija. – Vilnius, 1990.
- Dundulienė P.* Ugnis lietuvių liaudies pasaulėjautoje. – Vilnius, 1985.
- Dundulienė P.* Žemdirbystė Lietuvoje. – Vilnius, 1963.
- Dundulis B.* Lietuva laisvės kovų sūkuriuose (IX–XIX a.). – Vilnius, 1990.

- Dundulis B.* Lietuvos kovos dėl Baltijos jūros. – Vilnius, 1985.
- XX amžius. Lietuvos valstybingumo problemos. – Vilnius, 1990.
- Egzodo rašytojai: Autobiografijos. – Vilnius, 1994.
- Eidintas A.* Lietuvių emigracija. – Vilnius, 1988.
- Gaidės ir Rimšės apylinkės. – Vilnius, 1969.
- Gaigalaitė A.* Lietuvos valstiečiai, servitutai ir buržuazinė valdžia. – Vilnius, 1983.
- Galaunė P.* Lietuvių liaudies menas. Grafika ir tapyba. – Vilnius, 1968.
- Galaunė P.* Lietuvių liaudies menas: Jo meninių formų plėtojimosi pagrindai. – Vilnius, 1988.
- Galaunė P.* Muziejaininko novelės. – Vilnius, 1970.
- Gelžinis M.* Mūsų gimtinė - mažoji Lietuva. – Vilnius, 1996.
- Genzelis B.* Švietėjai ir jų idėjos Lietuvoje. – Vilnius, 1972.
- Genzelis B.* Kultūrų sąveika. – Vilnius, 1989.
- Gimbutienė M.* Senovinė simbolika lietuvių liaudies mene. – Vilnius, 1994.
- Greimas A. J.* Tautos atminties beiėskant. – Vilnius, 1990.
- Greimas A. J., Žukas S.* Lietuva Pabaltijy: Istorijos ir kultūros bruožai. – Vilnius, 1993.
- Gudas K.* Mažosios Lietuvos tautinė padėtis XIX a. pabaigoje. – Vilnius, 1992.
- Gutauskas J.* Krikščionybė Lietuvoje. – Kaunas, 1992.
- Ignalinos kraštas. – Vilnius, 1966.
- Ikikrikščioniškos Lietuvos kultūra: istoriniai ir teoriniai aspektai. – Vilnius, 1992 (Senovės baltų kultūra).
- Istorinės prozos byla. – Vilnius, 1988.
- Iš kur atėjome // Sudarė A. Nekrošienė. – Vilnius, 1988.
- Iš Lietuvos žydų kultūrinio palikimo. Jidišo įnašas į Europos kultūrą = Jidišer baitrong in Airopė. – Vilnius, 1998.
- Iš lietuvių etnogenezės. – Vilnius, 1981.
- Iš lietuvių karybos viduramžiais // Karo archyvas. – Vilnius, 1992, t. XIII.
- Iš lietuvių kultūros istorijos. – Vilnius, 1958–1964, t. 1–4.
- Iš Lietuvos istorijos. – Vilnius, 1989.
- Iš Lietuvos istorijos tyrinėjimų. – Vilnius, 1991.
- Ivinskis Z.* Lietuvos istorijos šaltiniai. – Klaipėda, 1995.
- Jablonskis K.* Istorija ir jos šaltiniai. – Vilnius, 1979.
- Jablonskis K.* Lietuvių kultūra ir jos veikėjai. – Vilnius, 1973.
- Jablonskis K.* Lietuvos valstybės ir teisės istorija nuo XIV a. pabaigos iki XVI a. vidurio. – Vilnius, 1971.
- Jankauskienė A.* Vilniaus Didžioji sinagoga. – Vilnius, 1996.
- Jankevičienė A.* Vilniaus gotikos ansamblis. – Vilnius, 1981.
- Janulaitis A.* Praeitis ir jos tyrimo rūpesčiai // Sudarė S. Jėgelevičius. – Vilnius, 1989.
- Jucevičius A.* Mokyti žemaičiai // Parengė M. Lukšienė ir V. Raudeliūnas. – Vilnius, 1975.

- Juozenas D.* Šventaragio slėnis. – Vilnius, 1991.
- Jurginis J.* Baudžiavos įsigalėjimas Lietuvoje. – Vilnius, 1962.
- Jurginis J.* Istorija ir kultūra. – Vilnius, 1984.
- Jurginis J.* Istorija ir poezija. – Vilnius, 1969.
- Jurginis J.* Kankiniai ir šventieji. – Vilnius, 1984.
- Jurginis J.* Legendos apie lietuvių kilmę. – Vilnius, 1991.
- Jurginis J.* Lietuvių epas: Didvyriai, karvedžiai, kunigaikščiai. – Vilnius, 1992.
- Jurginis J.* Lietuvos valstiečių istorija nuo seniausių laikų iki baudžiavos panaikinimo. – Vilnius, 1978.
- Jurginis J.* Tėvynės pažinimas. – Kaunas, 1989.
- Jurginis J., Lukšaitė I.* Lietuvos kultūros istorijos bruožai (iki XVIII a.). – Vilnius, 1981.
- Juška A., Mališauskas J., Rupšys V.* Lietuvninkų žemė. – Kaunas, 1994.
- Kabelka J.* Baltų filologijos įvadas. – Vilnius, 1982.
- Kapočius L.* Senoji išeivija ir Lietuva. – Vilnius, 1981.
- Kaunas D.* Mažosios Lietuvos knyga: lietuviškos knygos raida, 1547–1940. – Vilnius, 1996.
- Kauno architektūra.* – Vilnius, 1991.
- Kavolis V.* Moterys ir vyrai lietuvių kultūroje. – Vilnius, 1992.
- Kavolis V.* Žmogus istorijoje. – Vilnius, 1994.
- Kernavė.* – Vilnius, 1972.
- Kisarauskas V.* Lietuvos knygos ženklai. – Vilnius, 1984.
- Kitkauskas N.* Vilniaus katedra. – Vilnius, 1976.
- Kitkauskas N.* Vilniaus pilys. – Vilnius, 1989.
- Klimka L.* Lietuviškasis mėnulio išminties kalendorius. – Vilnius, 1993.
- Klimka L.* Senolių kalendorius: etnologiškasis kalendorius 1997 m. – Vilnius, 1996.
- Kondrotas B.* Kūrėjų pėdsakais. – Vilnius, 1981.
- Kotlubajus E.* Radvilos: Nesvyžiaus galerijos portretai. – Vilnius, 1995.
- Koženiauskienė R.* XVI–XVIII a. prakalbos ir dedikacijos. – Vilnius, 1990.
- Kričinskis S.* Lietuvos totoriai. – Vilnius, 1993.
- Kryževičius V.* Lietuvos privilegijuoti miestai. – Vilnius, 1981.
- Kubilius V.* Lietuvių literatūros istorija. XX amžiaus literatūra. – Vilnius, 1997.
- Kudirka J.* Užgavėnės. – Vilnius, 1992.
- Kudirka J.* Velykos. – Vilnius, 1992.
- Kulikauskas P.* Užnemunės piliakalniai. – Vilnius, 1982.
- Kulikauskas P., Kulikauskienė R., Tautavičius A.* Lietuvos archeologijos bruožai. – Vilnius, 1961.
- Kulikauskienė R., Rimantienė R.* Senovės lietuvių papuošalai // Lietuvių liaudies menas. – Vilnius, 1958, t. 1; 1966, t. 2.
- Kuolys D.* Asmuo, tauta, valstybė Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istorinėje literatūroje: Renesansas. Barokas. – Vilnius, 1992.

- Kuzmickas B., Astra L.* Šiuolaikinė lietuvių tautinė savimonė. – Vilnius, Roma, 1996.
- Kuzmickas B.* Tautos kultūros savimonė. – Vilnius, 1989.
- Lebedys J.* Senoji lietuvių literatūra. – Vilnius, 1977.
- Lesčius V.* Lietuvių karių tautinis sąjūdis Rusijoje. – Vilnius, 1992.
- Lesčius V.* Lietuvos kariuomenė 1918–1920 metais. – Vilnius, 1998.
- Liekis A.* Lietuvos sienų raida. – Vilnius, 1997, t. 1–2.
- Lietuvininkai. – Vilnius, 1970.
- Lietuvių atgimimo istorijos studijos. – Vilnius, 1990–1998, t. 1–13.
- Lietuvių etnogenezė. – Vilnius, 1987.
- Lietuvių etnografijos bruožai. – Vilnius, 1961.
- Lietuvių kalendorinės šventės // Sud. B. Imbrasienė. – Vilnius, 1990.
- Lietuvių liaudies menas. – Vilnius, 1993, t. 1.
- Lietuvių literatūros istoriografijos chrestomatija (iki 1940 m.). – Vilnius, 1988.
- Lietuvių literatūros skaitiniai. – Kaunas, 1991.
- Lietuvių šeima ir papročiai. – Vilnius, 1985.
- Lietuvos albumas. – Vilnius, 1990.
- Lietuvos architektūros istorija nuo seniausių laikų iki XVII a. vidurio. – Vilnius, 1987, t. 1.
- Lietuvos architektūros istorija nuo XVII a. vidurio iki XIX a. vidurio. – Vilnius, 1994, t. 2.
- Lietuvos dailė XVI – XIX a. Tapyba. Skulptūra: katalogas // Sud. P. Juodelis. – Vilnius, 1969.
- Lietuvos filosofinės minties istorijos šaltiniai. Feodalizmo laikotarpis. – Vilnius, 1980, t. 1.
- Lietuvos filosofinės minties istorijos šaltiniai. Nuo XIX a. vid. iki 1940. – Vilnius, 1991.
- Lietuvos geopolitika. – Vilnius, 1991.
- Lietuvos miestų istorijos šaltiniai // Sudarė Z. Kiaupa ir E. Rimša. – Vilnius, 1988, t. 1, 1994, t. 2.
- Lietuvos mokykla ir pedagoginė mintis XIII–XVII a. // Sudarė ir parengė K. Grigas, V. Kryževičius, I. Lukšaitė. – Vilnius, 1994.
- Lietuvos mokyklos ir pedagoginės minties istorijos bruožai. – Vilnius, 1983.
- Lietuvos pedagoginės minties raida XVI–XVII a. kultūros veikėjų raštuose. – Kaunas, 1991.
- Lietuvos pils. – Vilnius, 1971.
- Lietuvos pramonė ikisocialistiniu laikotarpiu. – Vilnius, 1976.
- Lietuvos Respublikos prezidentai // Sudarė A. Liekis. – Vilnius, 1995.
- Lietuvos Rytai: straipsnių rinkinys. – Vilnius, 1993.
- Lietuvos tapyba XVI – XIX a. / Įvadas P. Svičiulienės ir P. Juodelio. – Vilnius, 1970.
- Lietuvos TSR bibliografija. Serija A. Knygos lietuvių kalba 1547–1861 m. – Vilnius, 1961, t. 1.

- Lietuvos TSR bibliografija. Serija A. Knygos lietuvių kalba 1864–1904 m. – Vilnius, 1987, t. 2, d. 1–2.
- Lietuvos urbanistika: istorija, dabartis, ateitis. – Vilnius, 1991.
- Liškevičienė J. XVI–XVIII amžiaus knygų grafika: herbai senuosiuose Lietuvos spaudiniuose. – Vilnius, 1998.
- Lukoševičius V. Liberalizmo raida Lietuvoje: XIX a. pab. – 1940. – Vilnius, 1995.
- Lukšaitė I. Radikalioji reformacijos kryptis Lietuvoje. – Vilnius, 1980.
- Lukšienė M. Demokratinė ugdymo mintis Lietuvoje: XVIII a. antroji pusė – XIX a. pirmoji pusė. – Vilnius, 1985.
- Macijauskienė V. Lietuvių pavardžių susidarymas XVII–XVIII a. – Vilnius, 1991.
- Makariūnienė E., Klimka L. Lietuvos fizikų ir astronomų sąvadas. – Vilnius, 1994.
- Maknys V. Lietuvių teatro raidos bruožai. – Vilnius, 1972, t. 1–2.
- Maksimaitienė O. Lietuvos istorinės geografijos ir kartografijos bruožai. – Vilnius, 1990.
- Matuškaitė M. Portretas XVI–XVIII a. Lietuvoje. – Vilnius, 1984.
- Maziliauskas S. Lietuvos kelias tautų istorijoje. – Vilnius, 1999.
- Merkinė. – Vilnius, 1970.
- Merkys V. Konstantinas Jablonskis. – Kaunas, 1991.
- Metmenų laisvieji svarstymai. 1959–1989. – Vilnius, 1993.
- Michelbertas M. Lietuvių numizmatikos įvadas. – Vilnius, 1989.
- Mikalauskas V. Kinas Lietuvoje: nuo atrakciono iki nacionalinio kino meno. – Vilnius, 1999 07 03.
- Mykolas Riomeris // Sudarė E. Motieka ir kt. – Vilnius, 1996 (Lietuvos atgimimo istorijos studijos Nr. 13).
- Mikulionis S. Trakų salos pilis. – Vilnius, 1978.
- Miškinis M. Lietuvių literatūra. – Vilnius, 1989.
- Mokslo draugijos Lietuvoje. – Vilnius, 1971.
- Mokslo draugijos Lietuvoje. – Vilnius, 1979 (Iš mokslų istorijos Lietuvoje, 4).
- Nakaitė L. Žalvariniai senolių laišakai. – Vilnius, 1991.
- Narbutas T. Lietuvių tautos istorija. – Vilnius, 1992–1996, t. 1–3.
- Narmontai D. ir V. Lietuvos istorija kryžiažodžiuose. – Vilnius, 1997.
- Naujas požiūris į Lietuvos istoriją. – Kaunas, 1989.
- Nuo gotikos iki romantizmo. Senoji Lietuvos dailė. – Vilnius, 1992.
- Palionis J. Lietuvių literatūrinės kalbos istorija. – Vilnius, 1979.
- Paulavičienė R. Marcelinas Šikšnys. – Vilnius, 1992.
- Pakarklis P. Ekonominė ir teisinė katalikų bažnyčios padėtis Lietuvoje (XV–XIX a.). – Vilnius, 1956.
- Pakarklis P. Kryžiuočių valstybės santvarkos bruožai. – Kaunas, 1948.
- Pakarklis P. Raštai. – Vilnius, 1987.
- Pichel Ch. L. T. Žemaitija. – Kaunas, 1991.
- Piročkinas A. Prie bendrinės kalbos ištakų. – Vilnius, 1990.

- Potsdamas ir Karaliaučiaus kraštas: Str. rinkinys // Sudarė D. Bakanienė.
– Vilnius, 1996.
- Protestantizmas Lietuvoje: istorija ir dabartis. – Vilnius, 1994.
- Purvenickienė G. Moteris Lietuvos visuomenėje. – Vilnius, 1995.
- Remeris M. Lietuvos konstitucinės teisės paskaitos. – Vilnius, 1990.
- Rimša E. Kauno miesto herbas. – Vilnius, 1994.
- Rytų Lietuva: Istorija, kultūra, kalba. – Vilnius, 1972.
- Sabaliauskas A. Mes baltai. – Vilnius, 1981.
- Sachiko Hatanaka. Lietuva: kaip išliko maža šalis. – Vilnius, 1999.
- Saja K. Lietuvos valstybės ženklai ir vėliavos. – Vilnius, 1991.
- Samalavičius S. Baroko šedevras. – Vilnius, 1979.
- Samalavičius S. Vilniaus rotušė. – Vilnius, 1981.
- Senoji Lietuvos grafika XVI–XIX a. – Vilnius, 1995.
- Senovės baltų simboliai: Str. rinkinys. – Vilnius, 1992.
- Sliesoriūnas F. Gedimino aikštė Vilniuje. – Vilnius, 1980.
- Spelskis A. Po baroko skliautais. – Vilnius, 1967.
- Spelskis A. Vilniaus baroko perlas. – Vilnius, 1964.
- Stanislovas Rapolionis. – Vilnius, 1986.
- Šalčius P. Raštai. Lietuvos žemės ūkio istorija. – Vilnius, 1998.
- Šešelgis K. Lietuvos gyvenvietės iki XIII a. – Vilnius, 1986.
- Šešelgis K. Lietuvos urbanistikos bruožai nuo seniausių laikų iki 1918 m.
– Vilnius, 1996.
- Šidlauskas A. Istorija Vilniaus universitete XIX a. pirmoje pusėje. – Vilnius, 1986.
- Šidlauskas A. Istorija Vilniaus universitete XVI a. pabaigoje – XIX pradžioje. – Vilnius, 1989.
- Šidlauskas A. Mokslas senajame universitete. – Vilnius, 1987.
- Šilas V., Sambora H. Mažosios Lietuvos kultūros pėdsakai Kaliningrado srityje. – Vilnius, 1990.
- Šileikis G., Visockis A. Lietuvos istorijos datos, įvykiai, faktai, asmenybės: nuo I amžiaus iki 1795 metų. – Kaunas, 1998.
- Šinkūnaitė L. XVII a. Radvilų portretai. – Kaunas, 1993.
- Šneidereitas O. Prūsai. – Vilnius, 1989.
- Tarasenka P. Lietuvos piliakalniai. – Vilnius, 1956, 1997.
- Tarasenka P. Pėdos akmenyje. – Vilnius, 1958.
- Tauras A. Lietuvos TSR parkai. – Vilnius, 1966.
- Teisės bruožai Lietuvoje XV–XIX a. – Vilnius, 1980.
- Trilupaitienė J. Martynas Mažvydas: pirmųjų lietuviškų knygų giesmės. – Vilnius, 1998.
- 300 kultūros paminklų. – Vilnius, 1980.
- Truska L. Bažnytinė žemėvalda Lietuvoje feodalizmo epochoje. – Vilnius, 1988.
- Umbrasas J. Lietuvių tapybos raida 1900–1940: Srovės ir tendencijos. – Vilnius, 1987.
- Vaitiekūnienė A. Vaižgantas. – Vilnius, 1972.

- Vaitiekus S.* Lietuvos lenkai. – Vilnius, 1994.
- Valsonokas R.* Klaipėdos problema. – Vilnius, 1989.
- Varakauskas R.* Lietuvos ir Livonijos santykiai XIII–XVI a. – Vilnius, 1982.
- Vansevičius S.* Lietuvos valstybės ir teisės istorija nuo XVI a. antrosios pusės iki XVIII a. pabaigos. – Vilnius, 1974.
- Vasilevskis E.* Pirmieji Lietuvos laisvamaniai ir ateistai. – Kaunas, 1988.
- Vaskela G.* Žemę išdalinsim iki rudens. – Vilnius, 1990.
- Vėlius N.* Senovės baltų pasaulėžiūra. – Vilnius, 1983.
- Venclova T.* Vilties formos. – Vilnius, 1991.
- Vijūkas-Kojelavičius A.* Lietuvos istorija. – Kaunas, 1989, d. 1–2.
- Vilniaus architektūra. – Vilnius, 1985.
- Vilniaus universitetas. Bibliografinė rodyklė (1918–1944). – Vilnius, 1998.
- Vilniaus universitetas (1579–1832): Katalogas. – Vilnius, 1979.
- Vilniaus universitetas dailėje: Albumas. – Vilnius, 1986.
- Vilniaus universiteto istorija. – Vilnius, 1976–1979, d. 1–3.
- Vyšniauskaitė A.* Mūsų metai ir šventės. – Vilnius, 1993.
- Vitkus A.* Lietuvos įvykių chronologija: 1795–1918. – Kaunas, 1996.
- Vladimirovas L.* Knygos istorija. – Vilnius, 1979.
- Vorobjovas M.* Vilniaus menas. – Vilnius, 1994.
- Zabiela G.* Lietuvos medinės pilys. – Vilnius, 1995.
- Zinkevičius Z.* Lietuvių kalbos istorija. – Vilnius, 1984–1995, t. 1–6.
- Zinkevičius Z.* Rytų Lietuva seniau ir dabar. – Vilnius, 1993.
- Žemaitytė Z.* Paulius Galaunė. – Vilnius, 1988.

LIETUVOS PRIEŠISTORĖ

Tyrinėjimai

- Beresnevičius G.* Baltų religijos reformos. – Vilnius, 1995.
- Beresnevičius G.* Dausos: Pomirtinio gyvenimo samprata senovės lietuvių pasaulėžiūroje. – Vilnius, 1990.
- Daugudis V.* Senoji medinė statyba Lietuvoje. – Vilnius, 1982.
- Dundulis B.* Normanai ir baltų kraštai (IX–XI a.). – Vilnius, 1982.
- Gimbutienė M.* Baltai priešistoriniais laikais: etnogenezė, materialinė kultūra ir mitologija. – Vilnius, 1985.
- Girininkas A.* Baltų kultūros ištakos. – Vilnius, 1994.
- Girininkas A., Lukoševičius O.* Lietuvos priešistorė: materialinės ir dvasinės kultūros raida, genčių formavimasis. – Vilnius, 1997.
- Grigalavičienė E.* Zalvario ir ankstyvasis geležies amžius Lietuvoje. – Vilnius, 1995.
- Kazakevičius V.* IX–XII a. baltų kalavijai. – Vilnius, 1996.
- Kulikauskas P.* Lietuvos archeologijos bruožai. – Vilnius, 1961.
- Lietuvių etnogenezė. – Vilnius, 1987.

Lietuvių materialinė kultūra IX–XII amžiuje. – Vilnius, 1978–1981 d. 1–2.

Lietuvos gyventojų prekybiniai ryšiai I–XIII a. – Vilnius, 1972.

Michelbertas M. Senasis geležies amžius Lietuvoje: I–IV a. – Vilnius, 1986.

Prūsijos kultūra. – Vilnius, 1994 (Senovės baltų kultūra).

Rimantienė R. Akmens amžius Lietuvoje. – Vilnius, 1984.

Rimantienė R. Lietuva iki Kristaus. – Vilnius, 1995.

Rimantienė R. Nida. Senujų baltų gyvenvietė. – Vilnius, 1989.

Rimantienė R. Pirmieji Lietuvos gyventojai. – Vilnius, 1972.

Rimantienė R. Šventoji. Narvos kultūros gyvenvietė. – Vilnius, 1979.

Sabaliauskas A. Lietuvių kalbos leksika. – Vilnius, 1990.

Salys A. Baltų kalbos, tautos bei kiltys: Lietuvių giminaičiai. – Vilnius, 1995.

Senovės baltų simboliai. – Vilnius, 1992 (Senovės baltų kultūra).

Šešelgis K. Lietuvos gyvenvietės iki XIII a. – Vilnius, 1986.

Tautavičius A. Vidurinysis geležies amžius Lietuvoje. – Vilnius, 1997.

Vaitkunskienė L. Sidabras senovės Lietuvoje. – Vilnius, 1981.

Vakarų baltai: etnogenezė ir etninė istorija. – Vilnius, 1997.

Vėlius N. Mitinės lietuvių sakmių būtybės. – Vilnius, 1977.

Vėlius N. Senovės baltų pasaulėžiūra: struktūros bruožai. – Vilnius, 1983.

Vaitkevičius V. Senosios Lietuvos šventovės: Žemaitija. – Vilnius, 1998.

Volkaitė-Kulikauskienė R. Lietuviai IX–XII amžiais. – Vilnius, 1970.

Volkaitė-Kulikauskienė R. Lietuvio kario žirgas. – Vilnius, 1971.

Volkaitė-Kulikauskienė R. Punios piliakalnis. – Vilnius, 1974.

Grožinė literatūra

Tarasenka P. Didžiųjų Tyrulių paslaptys. – Vilnius, 1956.

Tarasenka P. Pėdos smėlyje. – Vilnius, 1958.

Tarasenka P. Praeities vartai. – Vilnius, 1997.

Tarasenka P. Rambyno burtininkas. – Vilnius, 1972.

2. LIETUVOS DIDŽIOJI KUNIGAIKŠTYSTĖ (XIII a. – 1569)

Šaltiniai

Dusburgietis P. Prūsijos žemės kronika // *Parengė R. Batūra.* – Vilnius, 1985.

Gedimino laišakai // *Sudarė V. Pašuto ir J. Štal.* – Vilnius, 1966.

Kazimiero teisynas (1468 m.). – Vilnius, 1967.

Lasickas J. Apie žemaičių, kitų sarmatų bei netikrų krikščionių dievus // *Parengė J. Jurginis.* – Vilnius, 1962.

Latvis H., Vartbergė H. Livonijos kronikos // *Parengė J. Jurginis.* – Vilnius, 1991.

Lietuvis M. Apie totorių, lietuvių ir maskvėnų papročius. – Vilnius, 1966.

- Lietuvos metraštis: Bychovco kronika // Parengė R. Jasas. – Vilnius, 1971.
- Mažvydas M. Pirmoji lietuviška knyga // Parengė M. Ročka. – Vilnius, 1974.
- Pirmasis Lietuvos Statutas // Parengė S. Lazutka ir E. Gudavičius. – Vilnius, 1983, t. 1, d. 1, 1985, t. 1, d. 2, 1991, t. 2, d. 1.
- Popiežių bulės dėl kryžiaus žygių prieš prūsus ir lietuvius XIII a.// Sudarė P. Pakarklis. Parengė E. Gudavičius ir A. Nikžentaitis. – Vilnius, 1987.
- Schondoch. Lietuvos karaliaus krikštas. – Vilnius, 1991.
- Vilniaus akademijos vizitatorių ir vyresniųjų nutarimai // Sudarė E. Ulčinitė ir A. Šidlauskas. – Vilnius, 1987.
- Volanas A. Rinktiniai raštai. – Vilnius, 1996.

Tyrinėjimai

- Abraomas Kulvietis. – Vilnius, 1988.
- Batūra R. Lietuva tautų kovoje prieš Aukso Ordą. – Vilnius, 1975.
- Dundulis B. Lietuvių kova dėl Baltijos jūros. – Vilnius, 1985.
- Dundulis B. Lietuvių kova dėl Žemaitijos ir Užnemunės XV a. viduryje. – Vilnius, 1960.
- Dundulis B. Lietuvos kova dėl valstybinio savarankiškumo XV a. – Vilnius, 1968, 1993.
- Dundulis B. Lietuvos užsienio politika XVI a. – Vilnius, 1971.
- Ekdahl S. Jono Dlugošo "Prūsų vėliavos" – Žalgirio mūšio šaltinis. – Vilnius, 1992.
- Gudavičius E. Kryžiaus karai Pabaltijyje ir Lietuva XIII amžiuje. – Vilnius, 1989.
- Gudavičius E. Miestų atsiradimas Lietuvoje. – Vilnius, 1991.
- Gudavičius E. Mindaugas. – Vilnius, 1998.
- Ikikrikščioniškos Lietuvos kultūra. – Vilnius, 1995.
- Jankauskienė A. Vilniaus gotikos ansamblis. – Vilnius, 1981.
- Jogaila. – Kaunas, 1991.
- Jonynas I. Istorijos baruose. – Vilnius, 1984.
- Jonynas I. Lietuvos didieji kunigaikščiai. – Vilnius, 1995.
- Jučas M. Lietuvos metraščiai. – Vilnius, 1968.
- Jučas M. Žalgirio mūšis. – Vilnius, 1990, 1999.
- Jurginis J. Baudžiavos įsigalėjimas Lietuvoje. – Vilnius, 1962.
- Jurginis J. Lietuvos krikštas. – Vilnius, 1987.
- Jurginis J. Pagonybės ir krikščionybės santykiai Lietuvoje. – Vilnius, 1976.
- Jurginis J. Renesansas ir humanizmas Lietuvoje. – Vilnius, 1965.
- Kučinskas A. Kęstutis. – Vilnius, 1988.
- Lazutka S. Lietuvos Statutai, jų kūrėjai ir epocha. – Kaunas, 1994.
- Lietuvių karas su kryžiuočiais. – Vilnius, 1964.
- Matusas J. Švitrigaila – Lietuvos didysis kunigaikštis. – Vilnius, 1991.
- Maziliauskas S. Lietuvos kelias krikščionybėn. – Vilnius, 1992, 1997.
- Metraščiai ir kunigaikščių laišakai. – Vilnius, 1998.

- Nikžentaitis A.* Gediminas. – Vilnius, 1989.
- Nikžentaitis A.* Nuo Daumanto iki Gedimino: Iki krikščioniškos Lietuvos visuomenės bruožai. – Klaipėda, 1996 (*Acta historica universitatis Klaipedensis* Nr. 5).
- Norkūnas A.* Generalinė Algirdo kampanija prieš Maskvą. – Vilnius, 1997.
- Ochmanskis J.* Senoji Lietuva. – Vilnius, 1996.
- Pakarklis P.* Kryžiuočių valstybės santvarkos bruožai. – Kaunas, 1948.
- Pašuta V.* Lietuvos valstybės susidarymas. – Vilnius, 1991.
- Pficeris J.* Didysis Lietuvos kunigaikštis Vytautas kaip politikas. – Vilnius, 1989.
- Ročka M.* Mykolas Lietuvis. – Vilnius, 1989.
- Stanislovas Rapolionis* // Sud. E. Ulčinaitė, J. Tumelis. – Vilnius, 1986.
- Trimonienė R.* Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė ir Vidurio Europa XV–XVI pabaigoje. – Šiauliai, 1996.
- Varakauskas R.* Lietuvos ir Livonijos santykiai XIII–XVI a. – Vilnius, 1982.
- Vladimirovas L.* Pranciškus Skorina – pirmasis Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės spaustuvininkas. – Vilnius, 1992.
- Vytautas Didysis: Str. rinkinys. – Vilnius, 1988.
- Vytauto šeimyna. – Vilnius, 1991.
- Zabiela G.* Lietuvos medinės pils. – Vilnius, 1995.
- Žalgirio laikų Lietuva ir jos kaimynai: Str. rinkinys. – Klaipėda, 1993 (*Acta historica universitatis Klaipedensis* Nr.1).
- Žulkus V., Klimka L.* Lietuvos pajūrio žemės viduramžiais. – Vilnius, 1989.

Populiarioji literatūra

- Iš kur atėjome. – Vilnius, 1989.
- Jasas R.* Didysis Prūsų sukilimas (1260–1274). – Vilnius, 1959.
- Jovaišas A.* Jie parašė pirmąsias lietuviškas knygas. – Vilnius, 1990.
- Jučas M.* Nuo Krėvos sutarties iki Liublino unijos. – Kaunas, 1970.
- Kraševskis J. I.* Karalių motina: Jogailos gadynė. – Vilnius, 1991.
- Kuchovičius Z.* Barbora Radvilaitė. – Vilnius, 1991.
- Nikžentaitis A.* Pilėnų mįslė. – Vilnius, 1993.
- Varakauskas R.* Didvyriškieji Pilėnai. – Vilnius, 1969.
- Varakauskas R.* Pilėnų gynimas. – Vilnius, 1960.
- Vasilevsky V.* Gedimino krikštas: pasakojimai iš XIII–XIV a. Lietuvos istorijos. – Vilnius, 1991.
- Žukas S.* Lietuvos metraščiai. – Vilnius, 1996 (Lietuvių literatūros istorijos sąsiuviniai, 2).
- Žukas S.* Pirmoji lietuviška knyga ir jos kultūrinis kontekstas. – Vilnius, 1995 (Lietuvių literatūros istorijos sąsiuviniai, 1).

Grožinė literatūra

- Alantas V.* Šventaragis. – Vilnius, 1998, t. 1–2.
- Auderska H.* Karalienė Bona. – Vilnius, 1994.

- Badiginas K.* Didžiojo magistro žiedas. – Vilnius, 1984.
Chruščiovas-Sokolnikovas G. Griunvaldas. – Vilnius, 1992.
Dirgėla P. Anciliaus ežeras. – Vilnius, 1991.
Dirgėla P. Joldijos jūra. – Vilnius, 1987–1988, t. 1–2.
Grušas J. Herkus Mantas. – Vilnius, 1988.
Jankūnas E. Laumgunda: istorinės legendos ir novelės apie Kernavę. – Panevėžys, 1998.
Korčmis L. Taikos dvasia. – Kaunas, 1991.
Kralikauskas J. Titnago ugnis. Mindaugo nužudymas. Vaišvilkas. – Vilnius, 1993.
Kraševskis J. I. Karalių motina (Jogailos gadynė). – Vilnius, 1991, t. 1–2.
Kraševskis J. I. Kunigas. – Vilnius, 1958, 1994.
Kraševskis J. I. Vytauto Lietuva. – Vilnius, 1993.
Krėvė V. Dainavos šalies senų žmonių padavimai. (Įvairūs leidimai.)
Krėvė V. Skirgaila. – Kaunas, 1983.
Krėvė V. Skirgaila. Mindaugo mirtis. – Vilnius, 1967.
Marcinkevičius J. Mindaugas. (Įvairūs leidimai.)
Marcinkevičius J. Saulė ir jos žemė. – Vilnius, 1985.
Mickevičius A. Gražina. Konradas Valenrodas. – Kaunas, 1972.
Maironis. Raštai. – Vilnius, 1988, t. 3 (Didysis Vytautas – karalius).
Minclovas S. Daina apie Sakalą. – Vilnius, 1991.
Minclovas S. Lietuvos giriose. – Vilnius, 1991.
Pietaris V. Algimantas arba lietuviai XIII šimtmetyje. – Vilnius, 1989.
Pietaris V. Kova ties Žalgiriais // Rinktiniai raštai. – Vilnius, 1973.
Pocius A. Įkaltai. – Vilnius, 1987.
Puida K. Magnus Dux. – Vilnius, 1989.
Remeika I. Kai dar amžina ugnis ruseno. – Vilnius, 1983.
Remeika I. Lietuvos praeities vaizdai. – Vilnius, 1990.
Senkevičius H. Kryžiuočiai. – Vilnius, 1967.
Skomantas. Teutonų belaisvis. – Vilnius, 1994.
Skomantas. Plėšikai. – Vilnius, 1994.
Skomantas. Skomanto pilis. – Vilnius, 1994.
Springborn M. Paskutinis prūsų sukilėlis. – Vilnius, 1991.
Sruoga B. Giesmė apie Gediminą // Kn. Aitvaras Teisėjas. – Vilnius, 1987.
Sruoga B. Milžino paunksmė // Raštai. – Vilnius, 1957, t. 2.
Šaltenis S. Riešutų duona. – Vilnius, 1972.
Tarasenka P. Pabėgimas. – Vilnius, 1982.

3. LDK ABIEJŲ TAUTŲ RESPUBLIKOJE (1569 –1795)

Šaltiniai

- Biržų dvaro teismo knygos (1620 - 1745) // Parengė V. Raudeliūnas ir R. Firkovičius. – Vilnius, 1982.
Bojeris L. Karolomachija. – Vilnius, 1992.

- Bretkūnas J.* Rinktiniai raštai // Parengė J. Palionis ir J. Žukauskaitė. – Vilnius, 1983.
- Donelaitis K.* Metai. (Įvairūs leidimai.)
- Donelaitis K.* Raštai // Parengė L. Gineitis, K. Ulvydas, K. Doveika. – Vilnius, 1977.
- Husovianas M.* Giesmė apie stumbrą. – Vilnius, 1977.
- Koženiauskienė R.* XVI–XVIII a. prakalbos ir dedikacijos. – Vilnius, 1990.
- Liauksminas Ž.* Ars et praxis musica // Parengė V. Jurkštas. – Vilnius, 1977.
- Lietuvos inventoriai XVII a. // Sud. K. Jablonskis ir M. Jučas. – Vilnius, 1962.
- Lietuvos Vyriausiojo Tribunolo sprendimai 1583–1655 // Parengė V. Raudeliūnas ir A. Baliulis. – Vilnius, 1988.
- Pirmasis lietuvių kalbos žodynas: Konstantinas Širvydas. Dictionarum trium lingvarum // Parengė K. Pakalka. – Vilnius, 1979.
- Radvila M. K.* Našlaitėlis. Kelionė į Jeruzalę. – Vilnius, 1990.
- Raganų teismai Lietuvoje // Parengė K. Jablonskis ir R. Jasas. – Vilnius, 1987.
- Ruzas V.* Radvilų medaliai. – Vilnius, 1993.
- Šapiegų giminės dokumentai // Parengė D. Butėnas. – Vilnius, 1995.
- Šinkūnaitė L.* XVII a. Radvilų portretai. – Kaunas, 1993.
- Žemaičių vyskupijos vizitacija (1579) // Vertė L. Jovaiša. – Vilnius, 1998.

Tyrinėjimai

- Budreika E.* Lietuvos klasicizmo kūrėjas Laurynas Stuoka-Gucevičius. – Vilnius, 1965.
- Ceilinas J.* Nenuilstantis aidas. – Vilnius, 1989.
- Drėma V.* Pranciškus Smuglevičius. – Vilnius, 1973.
- Dundulis B.* Švedų feodalų įsiveržimai į Lietuvą XVII–XVIII a. – Vilnius, 1977.
- Gineitis L.* Kristijonas Donelaitis ir jo epocha. – Vilnius, 1964, 1990.
- Jasas R., Truska L.* Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės gyventojų surašymas. – Vilnius, 1972.
- Jurginis J.* Pasmerkimas. – Vilnius, 1976.
- Jurginis J.* Raganų gaudymo šimtmetis. – Vilnius, 1984.
- Kairiūkštytė-Jaciniene H., Baršauskas J.* Pažaislis. – Vilnius, 1960.
- Kiaupienė J.* Kaimas ir dvaras Žemaitijoje XVI–XVIII a. – Vilnius, 1988.
- Kryževičius V.* Lietuvos privilegijuoti miestai, XVII a. antroji pusė – XVIII a. – Vilnius, 1981.
- Kuzmickas V.* Kristijonas Donelaitis. – Vilnius, 1983.
- Lazutka S.* Leonas Sapiega. – Vilnius, 1998.
- Lazutka S.* Lietuvos Statutai, jų kūrėjai ir epocha. – Vilnius, 1994.
- Lebedys J.* Mikalojus Daukša. – Vilnius, 1963.
- Lietuvių kalba XVII–XVIII a. viešajame gyvenime. – Vilnius, 1976.

- Lukšaitė I.* Lietuvių kalba reformaciniame judėjime XVII a. – Vilnius, 1970.
- Marčėnas R.* Šiaulių ekonomijos valstiečių sukilimas 1769 m. – Vilnius, 1969.
- Matulevičius A.* Mažoji Lietuva XVIII a. – Vilnius, 1989.
- Meilus E.* Žemaitijos kunigaikštystės miesteliai XVII a. II p. – XVIII a. (Raida, gyventojai, amatai, prekyba). – Vilnius, 1997.
- Pinkus S.* Raudondvario pilis. – Vilnius, 1983.
- Račkauskas J.* Švietimo reforma Lenkijoje ir Lietuvoje XVIII a. – Vilnius, 1994.
- Ročka M.* Mykolas Lietuvis. – Vilnius, 1988.
- Samalavičius S.* Baroko šedevras. – Vilnius, 1979.
- Spelskis A.* Po baroko skliautais. – Vilnius, 1967.
- Spelskis A.* Vilniaus baroko perlas. – Vilnius, 1964.
- Šapoka A.* 1655 metų Kėdainių sutartis arba švedai Lietuvoje 1655–1660 metais. – Vilnius, 1990.
- Tautavičius A.* Vilniaus pilies kokliai (XVI–XVII a.). – Vilnius, 1969.
- Tyla A.* Lietuva ir Livonija XVI a. pabaigoje – XVII a. pradžioje. – Vilnius, 1986.
- Truska L.* Bažnytinė žemėvalda Lietuvoje XIII a. 2-oje – XIX a. 1-oje pusėje. – Vilnius, 1988.
- Vansevičius S.* Feodalinės Lietuvos valstybingumas po Liublino unijos. – Vilnius, 1988.
- Vansevičius S.* Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valstybiniai teisiniai institutai. – Vilnius, 1981.
- Visneris H.* Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valstybingumo pavojai. – Vilnius, 1991.
- Zaborskaitė V.* Prie Lietuvos teatro ištakų: XVI–XVII a. mokyklinis teatras. – Vilnius, 1981.

Grožinė literatūra

- Almenas K.* Šienapjūtė. – Vilnius, 1970.
- Grušas J.* Barbora Radvilaitė. – Vilnius, 1972.
- Grušas J.* Rekviam bajorams. Unija. – Vilnius, 1978.
- Kralikauskas J.* Įkaitę Vilniaus akmenys. – Vilnius, 1991.
- Mačiulis J.* Troškulys. – Vilnius, 1977.
- Marčėnas R.* Kalavijas // Kn. „Išrinktoji gentis“. – Vilnius, 1985, p. 130–156.
- Marcinkevičius J.* Čičinskas. – Vilnius, 1976.
- Markevičius A.* Deimanto ugnis. – Vilnius, 1985.
- Misevičius V.* Čičinskas. – Kaunas, 1968.
- Misevičius V.* Čičinskas. Meškų akademija. Kryžiuočio kapas. – Vilnius, 1978.
- Neveravičius F.* Blaškomos liepsnos. – Vilnius, 1990, t. 2.
- Petkevičaitė-Bitė G.* Krislai. – Vilnius, 1966.

- Plačenis K.* Pavasario pranašas. – Vilnius, 1978.
Sruoga B. Apyaušrio dalia // Raštai. – Vilnius, 1957, t. 3.
Sruoga B. Kazimieras Sapiega // Raštai. – Vilnius, 1957, t. 3.
Sruoga B. Milžino paunksmė // Raštai. – Vilnius, 1967, t. 2.
Telšys A. Tarška barška pentinėliai. – Vilnius, 1990.
Telšys A. Žveng žirgelis. – Vilnius, 1985.

4. LIETUVA RUSIJOS IMPERIJOJE (1795–1918)

Šaltiniai

- Antanas Mackevičius: Laiškai ir parodymai // Sudarė O. Maksimaitienė ir R. Strazdūnaitė. – Vilnius, 1988.
Basanavičius J. Rinktiniai raštai. – Vilnius, 1970.
Goštautas J. Ponas Teisėjaitis arba pasakojimas apie Lietuvą ir Žemaitiją. – Vilnius, 1967.
 Georgo Forsterio laiškai iš Vilniaus // Sudarė K. Kilius. – Vilnius, 1988.
Katkus M. Balanos gdynė. – Vilnius, 1989.
Knygnešys. – Vilnius, 1992, 1998, t. 1–3.
Kudirka V. Raštai. – Vilnius, 1989, t. 1–2.
 Lietuvos Valstybės Tarybos protokolai 1917–1918. – Vilnius, 1991.
Poška D. Mužikas Žemaičių ir Lietuvos. – Vilnius, 1978.
Poška D. Raštai // Sudarė V. Laurinaitis. – Vilnius, 1959.

Tyrinėjimai

- Aleksandravičius E.* XIX amžiaus profiliai: studijos ir straipsniai. – Vilnius, 1993.
Aleksandravičius E. Kultūrinis sąjūdis Lietuvoje 1831–1863 m. – Vilnius, 1989.
Aleksandravičius E. Lietuvių atgimimo kultūra: XIX amžiaus vidurys. – Vilnius, 1994.
Aleksandravičius E. Prieš Aušrą. – Vilnius, 1990.
Aleksandravičius E., Kulakauskas A. Carų valdžioje: XIX amžiaus Lietuva. – Vilnius, 1996.
Aničas J. Jonas Vileišis, 1872–1942. – Vilnius, 1995.
Aničas J. Petras Vileišis, 1851–1926. – Vilnius, 1993.
 Atgimimas ir Katalikų Bažnyčia / Sudarė E. Motieka. – Vilnius, 1994 (Lietuvių atgimimo istorijos studijos Nr.13).
 „Aušra“ ir lietuvių visuomeninis judėjimas XIX a. pabaigoje. – Vilnius, 1988.
Bičkauskas-Gentvila L. 1863 metų sukilimas Lietuvoje. – Vilnius, 1958.
Bičkauskas-Gentvila L. Žemės kreditas Lietuvoje (1861–1905 m.) – Vilnius, 1973.
Bičkauskas L., Kniūraitė V. Baudžios panaikinimas Lietuvoje. – Vilnius, 1994.

- Blaivybė Lietuvoje XIX amžiuje. – Vilnius, 1992 (Lietuvių atgimimo istorijos studijos Nr. 2).
- Bukauskienė T.* Gabrielė Petkevičaitė-Bitė. – Vilnius, 1988.
- Būtėnas J.* Gyvenusi kitiems. – Vilnius, 1993.
- Būtėnas J.* Vincas Kudirka. – Vilnius, 1988.
- Būtėnas J.* Vinco Kudirkos bendražygiai. – Vilnius, 1993.
- Daugirdaitė-Sruogienė V.* Žemaičių bajoro ūkis XX a. I p. – Vilnius, 1995.
- Dundulis B.* Lietuva Napoleono agresijos metais (1807–1812). – Vilnius, 1981.
- Dundulis B.* Napoleono imperijos žlugimas ir Lietuva (1813–1815). – Vilnius, 1989.
- Eidintas A.* Jonas Šliūpas. – Kaunas, 1989.
- Gricevičius V.* Dešimt kelių iš Vilniaus. – Vilnius, 1972.
- Grigas K.* Simonas Daukantas – lietuvių tautosakos rinkėjas ir leidėjas. – Vilnius, 1958.
- Griškūnaitė N.* Darbininkų judėjimas Lietuvoje 1895–1914. – Vilnius, 1971.
- Gudas K.* Mažosios Lietuvos lietuvių tautinė padėtis XIX a. pabaigoje. – Vilnius, 1992.
- Ilgūnas G.* Vincas Pietaris. – Vilnius, 1987.
- Janulaitis A.* 1863–1864 m. sukilimas Lietuvoje. – Vilnius, 1990.
- Jogėla V.* Vilniaus Romos katalikų dvasinė akademija 1833–1842 metais: organizacija ir veikla. – Vilnius, 1997 (Lietuvių atgimimo istorijos studijos Nr.13).
- Jučas M.* Baudžiavos irimas Lietuvoje. – Vilnius, 1972.
- Jučas M., Mulevičius L., Tyla A.* Lietuvos valstiečių judėjimas 1861–1914 m. – Vilnius, 1975.
- Karčiauskienė M.* Pradinio švietimo raida Lietuvoje XIX antroje pusėje ir XX a. pradžioje. – Kaunas, 1989.
- Kražių skerdynės // Sudarė ir medžiagą surinko L. Mulevičius.* – Vilnius, 1993.
- Lietuvių nacionalinio išsivadavimo judėjimas (iki 1904 m.) – Vilnius, 1987.
- Lietuvių spaudos draudimo panaikinimo byla. – Vilnius, 1973.
- Lietuvos demokratų partija 1902–1915 metais. Mykolo Riomerio 120-osios metinės // R. Miknys. – Vilnius, 1995 (Lietuvos atgimimo istorijos studijos Nr. 10).
- Lietuvos totoriai XIX a. – Vilnius, 1996.
- Lietuvos valstiečiai XIX amžiuje. – Vilnius, 1957.
- Literatūros teorijos ir ryšių problemos: Etnosocialinė ir kultūrinė situacija XIX amžiaus Lietuvoje. – Vilnius, 1988.
- Lopata R.* Lietuvos valstybės raida 1914–1918 metais. – Vilnius, 1996 (Lietuvių atgimimo istorijos studijos Nr.9).
- Lukoševičius V.* Liberalizmo raida Lietuvoje: XIX a. pab. – 1940. – Vilnius, 1995.
- Lukšienė M.* Lietuvos švietimo istorijos bruožai XIX a. pirmojoje pusėje. – Kaunas, 1970.

- Maksimaitienė O.* Sukilėlių kovos 1863–1864 m. – Vilnius, 1969.
- Merkys V.* Dalevskių šeima. – Vilnius, 1967.
- Merkys V.* Lietuvos valstiečiai ir spauda XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje. – Vilnius, 1982.
- Merkys V.* Nelegalioji lietuvių spauda kapitalizmo laikotarpiu (iki 1904 m.). – Vilnius, 1978.
- Merkys V.* Narodninkai ir pirmieji marksistai Lietuvoje. – Vilnius, 1967.
- Merkys V.* Simonas Daukantas. – Vilnius, 1991.
- Miknys R.* Lietuvos demokratų partija 1902–1915 metais. – Vilnius, 1995.
- Motieka E.* Didysis Vilniaus seimas. – Vilnius, 1996 (Lietuvių atgimimo istorijos studijos Nr.11).
- Mulevičius L.* Lietuvos kaimo ir dvaro santykiai 1861–1917 metais. – Vilnius, 1984.
- Nezabitauskis A.* Jonas Basanavičius. – Vilnius, 1990.
- Petkevičiūtė D.* Laurynas Ivinskis. – Vilnius, 1988.
- Petronis J.* Petras Vileišis. – Vilnius, 1992.
- Pukienė V.* Lietuvių švietimo draugijos XX amžiaus pradžioje (1906–1915 metais). – Vilnius, 1994.
- Puzanas P.* Vyskupo Motiejaus Valančiaus pastoracinė veikla. – Vilnius, 1992.
- Raguotis B.* Prie ištakų (Amerikos lietuvių demokratinės kultūros etiudai). – Vilnius, 1981.
- Sirutavičius V.* Nusikaltimai ir visuomenė XIX amžiaus Lietuvoje. – Vilnius, 1995 (Lietuvių atgimimo istorijos studijos Nr.12).
- Sliesoriūnas F.* 1830–1831 metų sukilimas Lietuvoje. – Vilnius, 1971.
- Sprindis A.* Povilas Višinskis. – Vilnius, 1978.
- Sprindis A.* Žemaitė. – Vilnius, 1986.
- Tyla A.* Garšvių knygnešių draugija. – Vilnius, 1991.
- Tyla A.* Lietuva ir Livonija XVI a. pabaigoje – XVII a. pradžioje. – Vilnius, 1986.
- Tyla A.* 1905 metų revoliucija Lietuvos kaime. – Vilnius, 1968.
- 1863–1864 metai Lietuvoje: Straipsniai ir dokumentai // Sudarė V. Girininkienė. – Vilnius, 1991.
- Vėbra R.* Lietuviškos spaudos draudimas 1864–1904 metais: Istorijos bruožai. – Vilnius, 1996.
- Vėbra R.* Lietuvių visuomenė XIX a. II p. – Vilnius, 1990.
- Vėbra R.* 1863–1864 m. sukilimo Lietuvoje prologas (1861–1862 m. manifestacijos). – Vilnius, 1995.
- Vidmantas E.* Katalikų bažnyčia ir nacionalinis klausimas Lietuvoje XIX a. antrojoje pusėje – XX a. pradžioje. – Vilnius, 1987.
- Vidmantas E.* Lietuvių darbininkų periodinė spauda 1895–1917 m. – Vilnius, 1979.
- Vidmantas E.* Religinis tautinis sąjūdis Lietuvoje XIX a. II pusėje – XX a. pradžioje. – Vilnius, 1995.
- Visockas A.* Bulgarija. Basanavičius. Lietuva. – Vilnius, 1992.

Vokiečių okupacija Lietuvoje 1915–1919 m. 2-asis leid. – Šiauliai, 1999.
Žukas S. Simonas Daukantas. – Kaunas, 1988.

Grožinė literatūra, atsiminimai

- Basanavičius J.* Mano gyvenimo ir nervų ligos istorija, 1851–1922. – Vilnius, 1998.
Bielinis K. Dienojant: Spaudos draudimo laikų atsiminimai. – Vilnius, 1992.
Kairys A. Nemarioji giesmė: Istorinis romanas apie V. Kudirką. – Vilnius, 1992.
Kundrotas J. Knygnešių šventa gadynė. – Vilnius, 1990.
Mačiulis J. Troškulys. – Vilnius, 1977.
Marcinkevičius J. Kražių skerdynės. – Vilnius, 1990.
Mickevičius A. Vėlinės. – Vilnius, 1976.
Mykolaitis-Putinas V. Sukilėliai. – Vilnius, 1986.
Petkevičaitė-Bitė G. Karo meto dienoraštis. – Vilnius, 1966.
Simonaitytė I. Aukštųjų Šimonių likimas. – Vilnius, 1986.
Simonaitytė I. Vilius Karalius. – Vilnius, 1982.
Šavelis R. Tadas Blinda. – Vilnius, 1991.
Vaineikienė S. Grafas ir žmonės. – Vilnius, 1958.
Vaineikienė S. Vaišvila. – Vilnius, 1959, 1993.
Vaižgantas A. Pragiedruliai. – Vilnius, 1989.
Žalia bruknelė Daukantui: mokslo žodis – dailusis žodis. – Vilnius, 1993.

5. PIRMOJI LIETUVOS RESPUBLIKA (1918–1940)

Šaltiniai

- Klimas P.* Iš mano atsiminimų. – Vilnius, 1990.
Klimas P. Lietuvos diplomatinėje tarnyboje (1918–1939). – Vilnius, 1989.
Lietuvos pašto ženklai: Nepriklausoma Respublika (1918–1940) Pašto ženklų katalogas // Sudarė V. Kavaliauskas. – Vilnius, 1991.
Lietuvos Respublikos sutartys su Rusija (1919–1926 m.). – Kaunas, 1990.
Lietuvos taikos sutartis su Rusija 1920 m. liepos mėn. 12 d. – Vilnius, 1990.
Lietuvos valstybės teisės aktai: (1918 02 16–1940 06 15). – Vilnius, 1996.
Pirmųjų Lietuvos nepriklausomybės metų dokumentai. – Vilnius, 1990.
Politika ir kultūra. Politinė mintis Lietuvos Respublikoje (1918–1940). – Vilnius, 1992.
Savanorių žygiai. – Vilnius, 1991, d. 1–2.
Smetona A. Pasakyta – parašyta. – Vilnius, 1991.
Smetona A. Rinktiniai raštai. – Kaunas, 1990.
Suokalbis. – Vilnius, 1989.
Škirpa K. Lietuvos nepriklausomybės sutemos (1938–1940): atsiminimai ir dokumentai. – Vilnius, 1996.
Voldemaras A. Pastabos saulėlydžio valandą. – Vilnius, 1992.

Tyrinėjimai

- Anušauskas A.* Lietuvos slaptosios tarnybos (1918–1940). – Vilnius, 1993.
- Banevičius A.* 111 Lietuvos valstybės 1918–1940 m. politikos veikėjų. – Vilnius, 1991.
- Bukauskienė T.* Lietuvos mokykla ir pedagoginė mintis 1918–1940 m. – Vilnius, 1989.
- Būtėnas J., Mackevičius M.* Mykolas Sleževičius: advokatas ir politikas. – Vilnius, 1994.
- Butkus Z.* Lietuvos ir Latvijos santykiai 1919–1926 metais. – Vilnius, 1993.
- Cesevičius D.* Lietuvos ekonominė politika 1918–1940. – Vilnius, 1995.
- Eidintas A.* Aleksandras Stulginskis: Lietuvos prezidentas – gulago kalinys. – Vilnius, 1995.
- Eidintas A.* Antanas Smetona. – Vilnius, 1990.
- Eidintas A.* Kazys Grinius – Ministras pirmininkas ir prezidentas. – Vilnius, 1993.
- Eidintas A.* Lietuvos Respublikos prezidentai. – Kaunas, 1991.
- Eidintas A.* Slaptasis lietuvių diplomatas. – Vilnius, 1992.
- Gaigalaitė A.* Anglijos kapitalas ir Lietuva: 1919–1940. – Vilnius, 1986.
- Gen. Povilas Plechavičius.* – Kaunas, 1994.
- Grėška J.* Lietuvos ūkio raida XX a. pirmojoje pusėje ir jos problemos. – Vilnius, 1993.
- Jurgėla P.* Sparnuoti lietuviai Darius ir Girėnas. – Vilnius, 1990.
- Kaubrys S.* Lietuvos pradinės mokyklos istorinė raida 1918–1940 m. – Vilnius, 1992.
- Kasparavičius A.* Didysis X Lietuvos užsienio politikoje: 1926 metų Lietuvos ir Sovietų Sąjungos nepuolimo sutarties sudarymo analizė. – Vilnius, 1996.
- Kniūraitė V.* 1922 metų žemės reforma Lietuvoje. – Vilnius, 1995.
- Laurinavičius Č.* Lietuvos – sovietų Rusijos taikos sutartis. – Vilnius, 1992.
- Laurinavičius Č.* Politika ir diplomatija: lietuvių tautinės valstybės tapimo ir raidos fragmentai. – Kaunas, 1997.
- Liekis A.* Lietuvos karo aviacija (1919–1940). – Vilnius, 1999.
- Lietuva 1918–1939 m.* – Kaunas, 1990.
- Lietuvos Respublikos ministrai pirmininkai (1918–1940).* – Vilnius, 1997.
- Makauskas B.* Vilnijos lietuviai 1920–1939 m. – Vilnius, 1991.
- Martinkėnas V.* Vilniaus krašto lietuviškos mokyklos ir skaityklos 1919–1939. – Vilnius, 1989.
- Meškauskas K.* Lietuvos ūkis 1900–1940. – Vilnius, 1992.
- Pirmasis Nepriklausomos Lietuvos atkūrimo dešimtmetis: 1918–1928.* – Kaunas, 1990.
- Remeris M.* Lietuvos konstitucinės teisės paskaitos. – Vilnius, 1990.
- Senn A.* Lietuvos valstybės atkūrimas 1918–1920. – Vilnius, 1992.
- Sinkevičius V.* 1935 metų valstiečių streikas Lietuvoje. – Vilnius, 1985.
- Skirius J.* Lietuvos užatlantės diplomatija 1918–1929 metais: Santykių su JAV politiniai ir ekonominiai aspektai. – Vilnius, 1995.

- Surgailis G.* Lietuvos kariuomenės vadai. – Vilnius, 1992.
- Šenavičius A.* Lietuvos nepriklausomybės akto signatarai teisininkai. – Vilnius, 1998.
- Šliogeris V.* Antanas Smetona: žmogus ir valstybininkas. – Vilnius, 1990.
- Švoba J.* Seiminė ir prezidentinė Lietuva. – Vilnius, 1990.
- Terleckas V.* Pinigai Lietuvoje. 1915–1944. – Vilnius, 1992.
- Truska L.* Antanas Smetona ir jo laikai. – Vilnius, 1996.
- Truska L., Kancevičius V.* Lietuva Stalino ir Hitlerio sandėrio verpetuose. – Vilnius, 1990.
- Truska L.* Lietuva 1938–1953 metais. – Vilnius, 1995.
- 1923 metų sausio įvykiai Klaipėdoje: Str. rinkinys. – Klaipėda, 1995 (Acta historica Universitatis Klaipedensis Nr.4).
- Vansevičius S.* Teisinis režimas Vilniaus krašte 1920–1939 metais. – Vilnius, 1973.
- Vaskela G.* Lietuvos kaimo gyventojai, 1920–1940. – Vilnius, 1992.
- Vaskela G.* Žemės reforma Lietuvoje 1919–1940 m. analizuojant Rytų ir Vidurio Europos agrarinės raidos XX a. III–IV dešimtmečiais tendencijas. – Vilnius, 1998.
- Viliūnas G.* Literatūrinis gyvenimas nepriklausomoje Lietuvoje (1918–1940): [informacinis mokomasis leidinys]. – Vilnius, 1998.
- Žemaitytė Z.* Adomas Varnas. – Vilnius, 1999.
- Žemaitytė Z.* Paulius Galaunė. – Vilnius, 1989.
- Žepkaitė R.* Diplomacija imperializmo tarnyboje. – Vilnius, 1980.
- Žepkaitė R.* Lietuva ir didžiosios valstybės 1918–1939 m. – Kaunas, 1986.
- Žepkaitė R.* Vilniaus istorijos atkarpa: 1939 m. spalio 27 d. – 1940 m. birželio 15 d. – Vilnius, 1990.
- Žygis į Vilnių:* 1939 m. spalio 27–29 d. // Sudarė A. Martinionis. – Vilnius, 1997.
- Žostautaitė P.* Hitlerininkų kėsiai užgrobti Klaipėdos kraštą 1933–1935 m. – Vilnius, 1982.
- Žostautaitė P.* Klaipėda – Lietuvos uostas (1923–1939). – Vilnius, 1980.

Grožinė literatūra, atsiminimai

- Audėnas J.* Paskutinis posėdis. – Vilnius, 1990.
- Cvirka P.* Žemė maitintoja. (Įvairūs leidimai.)
- Cicėnas J.* Vilnius tarp audrų. – Vilnius, 1993.
- Kanovičius G.* Žydų parkas. – Vilnius, 1988.
- Korsakienė H.* Laikinoji sostinė. – Vilnius, 1980.
- Raštikis S.* Kovose dėl Lietuvos. – Vilnius, 1990, t. 1–2.
- Turauskas E.* Lietuvos nepriklausomybės netenkant. – Kaunas, 1990.
- Urbšys J.* Atsiminimai. – Kaunas, 1990.
- Urbšys J.* Lietuva lemtingaisiais 1939–1940 metais. – Vilnius, 1988.
- Žmuidzinavičius A.* Paletė ir gyvenimas. – Vilnius, 1961.

6. LIETUVA ANTROJO PASAULINIO KARO METAIS (1939/1940–1944)

Šaltiniai

- Hitlerinė okupacija Lietuvoje. – Vilnius, 1961.
Lietuvos aneksija: 1940 metų dokumentai. – Vilnius, 1990.
Lietuvos gyventojų trėmimai 1940–1941, 1944–1953 metais sovietinės okupacinės valdžios dokumentuose. – Kaunas, 1996.
Žemaičių kankiniai: Rinių miško tragedija 1941 VI 24–25. – Vilnius, 1991.

Tyrinėjimai

- Anušauskas A. Lietuvių tautos sovietinis naikinimas 1940–1958 metais. – Vilnius, 1996.
Armija krajoje Lietuvoje. – Vilnius, 1995–1999, d. 1–2.
Brandišauskas V. Siekiai atkurti Lietuvos valstybingumą (1940 06–1941). – Vilnius, 1996.
Brazaitis J. Vienų vieni. – Vilnius, 1990.
Bubnys A. Lietuvių antinacinė rezistencija: 1941–1944 m. – Vilnius, 1991.
Bubnys A. Lenkų pogrindis Lietuvoje 1939–1940 m. – Vilnius, 1994.
Bubnys A. Vokiečių okupuota Lietuva (1941–1944). – Vilnius, 1998.
Damušis A. Lietuvos gyventojų aukos ir nuostoliai Antrojo pasaulinio karo ir pokario metais. – Vilnius, 1991.
Eringis K. Lietuvos kariuomenės tragedija. Faktai, prisiminimai, dokumentai. – Vilnius, 1993.
Garliauskas A. Inteligentija 1940–1941 metais. – Vilnius, 1992.
Liekis A. Vyriausiasis Lietuvos išlaisvinimo komitetas: Trumpa 1943–1993 m. raidos apžvalga. – Vilnius, 1993.
Martinionis A. Vietinė rinktinė. – Vilnius, 1998.
Remeris M. Lietuvos sovietizacija: 1940–1941. – Vilnius, 1989.
Stepanianienė A. Antisovietinis 1941 m. lietuvių sukilimas. – Kaunas, 1996.
Vaskela G. Žemę išdalysim iki rudens... – Vilnius, 1990.

Grožinė literatūra

- Ginaite S. Žydų tautos tragedijos Lietuvoje pradžia. – Vilnius, 1994.
Grigalavičius J. Kai Lietuvoje šeimininkavo stalinistai. – Vilnius, 1991.
Yla S. Žmonės ir žvėrys. – Kaunas, 1991.
Krėvė V. Bolševikų invazija ir liaudies vyriausybė: atsiminimai. – Vilnius, 1991.
Musteikis K. Prisiminimų fragmentai. – Vilnius, 1989.
Petraitis J. Kaip jie mus sušaudė. – Vilnius, 1990.
Ramonas V. Kryžiai. – Vilnius, 1992.
Sruoga B. Dievų miškas. – Kaunas, 1989.
Šeinius I. Raudonasis tvanas. – Vilnius, 1990.

Šuras G. Vilniaus geto užrašai 1941–1944. – Vilnius, 1997.

Telksnys V. Kamino šešėlyje. – Vilnius, 1990.

Tumas J. Kelias į Červenę. – Vilnius, 1990.

6. LIETUVA SSSR SUDĖTYJE (1940 – 1990)

Šaltiniai

Daumantas J. Partizanai. – Vilnius, 1990.

Laisvės kovų archyvas. – Vilnius, 1991–1997, t. 1–20.

Lietuvių nacionalistų kenkėjiška veikla ir kova su ja: Žrn. "Laisvės kovų archyvas" priedas. – Kaunas, 1992.

Lietuvos partizanų kovos ir jų slopinimas MVD–MGB dokumentuose 1944–1953 metais. – Kaunas, 1996.

Nenugalėtoji Lietuva. – Vilnius, 1992–1996, t. 1–4.

Palinko liepą šalia kelio: partizanų dainos / [sudarė K. Aleksynas; melodijas parengė Ž. Ramoškaitė]. – Vilnius, 1998.

Partizanai apie pasaulį, politiką ir save: 1944–1956 m. partizanų spaudos publikacijos // Sudarė Nijolė Gaškaitė-Zemaitienė. – Vilnius, 1998.

Ramanauskas A. Daugel krito sūnų... – Vilnius, 1991.

Užkulisiai. Iš naujausios Lietuvos istorijos. Dokumentų rinkinys. – Vilnius, 1996, d. 1.

Tyrinėjimai

Anušauskas A., Kučinskas V. Lietuvos Laisvės kovos. – Vilnius, 1991.

Ašmenskas V. Generolas Vėtra. – Vilnius, 1997, 1998.

Bagušauskas J. Lietuvos jaunimas laisvės kovose. – Vilnius, 1992.

Baltijos šalių kelias į nepriklausomybę, 1987–1989 metai: įvykių kronika. – Vilnius, 1997.

Brazaitis J. Vienų vieni. – Vilnius, 1990.

Dainavos apygardos partizanų takai // Sudarė V. Nanartonis, J. Petraška, K. Savičius. – Kaunas, 1997.

Dvasinis genocidas Lietuvoje // Sudarė V. Skuodis. – Vilnius, 1996.

Gaškaitė N. Pasipriešinimo istorija, 1944–1953. – Vilnius, 1997.

Genzelis B. Sąjūdis: priešistorė ir istorija. – Vilnius, 1999.

Girnius Kęstutis K. Partizanų kovos Lietuvoje. – Vilnius, 1990.

Gvybė nešančios rankos // Sudarė M. Erenburg ir V. Sakaitė. – Vilnius, 1997.

Igarkos tremtiniai: [1948 m. gegužės 22 d. tremtis / medžiagą surinko ir parengė Aldona Matulkaitė]. – Vilnius, 1999.

Kasparas K. Lietuvos karas: antroji Sovietų Sąjungos agresija: pasipriešinimas: ofensyvinės gynybos tarpsnis 1944 m. vasara–1946 m. pavasaris. – Kaunas, 1999.

Lietuvių laisvės kovos 1940–1990. – Vilnius, 1996.

Lietuvos laisvės kovos 1944–1953 metais // Sudarė D. Kuodytė, A. Kašėta. – Vilnius, 1996.

Lietuvos naikinimas ir tautos kova (1940–1998) // Sudarė I. Ignatavičius. – Vilnius, 1999.

Lietuvos partizanai. – Vilnius, 1996.

Partizanai apie pasaulį, politiką ir save: 1944–1956 m. partizanų spaudos publikacijos // Sudarė N. Gaškaitė-Zemaitienė. – Vilnius, 1998.

Mockūnas L. Pavargęs herojus: Jonas Deksnys trijų žvalgybų tarnyboje. – Vilnius, 1997.

Priklausomybės metų (1940–1990) lietuvių visuomenė: pasipriešinimas ir jai prisitaikymas. – Vilnius, 1996.

Rašytojas ir cenzūra. – Vilnius, 1992.

Rašytojas pokario metais. – Vilnius, 1991.

Senn A. Bundanti Lietuva. – Vilnius, 1992.

Senn A. Gorbačiovo nesėkmė Lietuvoje. – Vilnius, 1997.

Starkauskas J. Čekistinė kariuomenė Lietuvoje 1944–1953 metais: NKVD-MVD-MGB kariuomenė partizaninio karo laikotarpiu. – Vilnius, 1998.

Grožinė literatūra, atsiminimai

Amžino įšalo žemėje. – Vilnius, 1989.

Andriušis S. 18 parų po žeme. – Kaunas, 1991.

Ankevičius S. Už Uralo žemės galo. – Vilnius, 1989.

Antanaitis B. Žodžiai iš pragaro. – Vilnius, 1991.

Aušrotas B. Laisvės niekas nežadėjo. – Vilnius, 1992.

Aušrotas B. Sunkių sprendimų metai. – Vilnius, 1990.

Bičiūnaitė-Masiulienė J. Jaunystė prie Laptevų jūros. – Vilnius, 1990.

Bičkūnas J. Mirties magistralė. – Vilnius, 1990.

Bugailiškis P. Gyvenimo vieškeliais. – Šiauliai, 1994.

Dambrauskas A. Gyvenimo akimirka. – Vilnius, 1990.

Dambrauskas A. Viskas praeina. – Vilnius, 1991.

Ešelonų broliai. – Vilnius, 1991.

Ešelonų sesės. – Vilnius, 1991.

Garbačiauskienė M. Jei laimė nebūtų lydėjusi. – Vilnius, 1989.

Garmutė A. Išėjo broliai. – Kaunas, 1990.

Gasiūnas J. Ledinio pragaro ratai. – Vilnius, 1991.

Giedraitienė J. Kelionė į niekur ... – Vilnius, 1991.

Granauskas R. Gyvenimas po klevu. – Vilnius, 1988.

Gustainis V. Be kaltės. – Vilnius, 1989.

Kai milžinai gyveno. – Vilnius, 1983.

Klimašauskas H. Bepročių pasaulyje. – Vilnius, 1992.

Korotkevičius V. Alsėnų pilies paslaptis. – Vilnius, 1990.

Laucė J. Negandų metai. – Vilnius, 1991.

Leiskit į tėvynę. – Kaunas, 1989.

Miškinis A. Sulaužyti kryžiai. – Vilnius, 1989.

Paleckis J. Dviejuose pasauliuose: Atsiminimai. – Vilnius, 1983.

Požėra J. Žuvys nepažįsta savo vaikų. – Vilnius, 1985.

Putvinskienė E. Atsiminimai. – Šiauliai, 1995.

Raštikis S. Lietuvos likimo keliais. – Vilnius, 1996.

Radzevičius B. Priešaušrio vieškeliai. – Vilnius, 1985, t. 1–2.

Valeika R. Karas mūsų nepamiršo. – Vilnius, 1987.
Vilkaitis A. Tremtinio dalia. – Kaunas, 1990.
Vyšniūnas V. Šiaurės eskizai. – Vilnius, 1990.
Žukas K. Žvilgsnis į praeitį. – Vilnius, 1992.
Zaikauskas S. Abipus tvoros. – Kaunas, 1999.
Žvinys J. Mano gyvenimo užrašai. – Vilnius, 1993.

ANTROJI LIETUVOS RESPUBLIKA (1990–1999)

Šaltiniai

Baltijos šalių kelias į nepriklausomybę, 1990-1991 metai: įvykių kronika
 // V. Skuodis. – Vilnius, 1997.
 Lietuva 1991 01 13: dokumentai, liudijimai, atgarsiai. – Vilnius, 1991.
 Lietuvos Respublikos konstitucija. – Vilnius, 1995.

Tyrinėjimai

Lietuvos politinės partijos ir partinė sistema. – Kaunas, 1997. – Kn. 1–2.
 Lietuvos Respublikos seimas 1992–1996. – Vilnius, 1995.
 Lietuvos sąjūdis ir valstybės idealų įgyvendinimas // Sudarė D. Blažytė,
 V. Kašauskienė. – Vilnius, 1998.

TURINYS

Istorijos programa V–XII klasėms	3
Įžanga	3
Didaktinės nuostatos	5
Dalyko struktūra	6
V klasė. Lietuvos istorijos skaitiniai	10
VI klasė. Pasaulio istorijos skaitiniai	12
Sisteminio istorijos kurso įvadas	15
VII klasė	17
VIII klasė	20
IX klasė	25
X klasė	29
Lietuvos ir visuotinės istorijos programa XI–XII klasėms	37
I variantas	37
Lietuvos istorija	48
Integruota teminė istorijos programa XI–XII klasėms	63
II variantas	63
Skaitytinės literatūros sąrašas	73

Bendrojo lavinimo mokyklos programos

ISTORIJA
V–XII klasei

Parengė *E. Bakonis, R. Jokimaitis, E. Manelis*

Redaktorės: *M. Kligienė, N. Šorienė*

Meninis redaktorius *Adomas Matuliuskas*

SL 1086. 1999 07 23. Tir. 2500 egz. Užs. 471

Išleido Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos

Leidybos centras, Geležinio Vilko g. 12, 2600 Vilnius.

Spausdino AB "Standartų spaustuvė"

ISBN 9986-03-421-3

2
(1